

## บทที่ ๓

## สภาพการณ์ปัจจุบันและโครงสร้างปัญหา

## ๓.๑ โครงสร้างเศรษฐกิจส่วนรวม

เศรษฐกิจของอำเภอปากช่องโดยพื้นฐาน คือ การเกษตรกรรม ผลผลิตจากเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗๔ ต่อผลผลิตรวมของอำเภอ หรือคิดเป็นมูลค่าเพิ่มประมาณ ๓๐๓.๒๕ ล้านบาท ในปี ๒๕๑๘ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และพืชอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผักผลไม้ ส่วนการผลิตสาขาอื่นที่สำคัญของอำเภอ ได้แก่ การค้าและการบริการ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๓๒.๒๕ และ ๖.๖๔ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการค้าและการบริการมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการเกษตรกรรมเลย

จากสาขาการผลิต ที่สำคัญดังกล่าว ช่วยให้อำเภอปากช่องมีความสามารถในการผลิตเป็นมูลค่า ๖๕๓.๒๖ ล้านบาท ในปี ๒๕๑๘ และมีจำนวนประชากร ๐.๐๘๗ ล้านคน ในปีเดียวกัน ดังนั้นประชากรอำเภอปากช่อง จึงมีรายได้ต่อบุคคลประมาณ ๗,๕๖๘.๕๐ บาท ต่อปี ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของจังหวัดนครราชสีมา คือ ๔,๐๒๗.๗๐ บาท ในปีเดียวกัน ( ตารางที่ ๓.๔) ในช่วงปี ๒๕๑๓-๒๕๒๐ อัตราการเพิ่มประชากรของอำเภอปากช่องเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖.๕๒ ตามสถิติทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง ( ภาคผนวกตารางที่ ๒) มากกว่าร้อยละ ๓ ของจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ต้องดำเนินนโยบาย เพื่อลดอัตราการเพิ่มของประชากรในเขตอำเภอปากช่อง เพื่อมิให้เกิดภาวะการมีแรงงานล้นตลาด

## ๓.๒ ประชากรและการคาดประมาณ

เนื่องจากอำเภอปากช่อง เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ และเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ผลส่งจากที่ถนนมิตรภาพได้ตัดผ่านบริเวณนี้ ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ภูมิภาคซึ่งแต่เดิมเคยเป็นป่าดิบ. ก็ได้มีประชากรอพยพเข้ามาทำการเกษตรกรรมอย่างมากมาย ดังจะเห็นได้จากการที่ประชากรได้เพิ่มมากขึ้นจากจำนวน ๔๐,๖๕๓ คน ในปี ๒๕๐๓ เป็น ๕๔,๖๗๕ คน ในปี ๒๕๑๓ ตามสถิติสำมะโนประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และมีแนวโน้มว่าจำนวนประชากรของอำเภอปากช่องจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ อันจะก่อให้เกิดปัญหาในด้านที่ดินทำกิน และการบริการสาธารณะทางด้านต่าง ๆ

ในการนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการคาดประมาณจำนวนประชากรของอำเภอปากช่องในระยะยาว โดยใช้จำนวนประชากรตามสำมะโนประชากร ปี ๒๕๑๓ เป็นฐานในการพยากรณ์ไปจนกระทั่งถึงปี ๒๕๓๕ เป็นระยะเวลา ๒๕ ปี และมีข้อจำกัดในการใช้ผลจากการคำนวณ ดังนี้คือ

๑. ต้องถือว่าการใช้ Projected Population ของอำเภอปากช่องตามวิธี Cohort Component Method เป็น baseline เพื่อพิจารณา age composition ของประชากรเท่านั้น

๒. การคาดประมาณประชากร จำเป็นต้องใช้วิธีคำนวณโดยใช้อัตราการเพิ่มตามเรขาคณิต สำหรับยอดรวมประกอบกับ age distribution ตามข้อ ๑ โดยใช้สูตร

$$P_n = P_o (1+r)^n \text{ ในขณะที่ย } r = \frac{2(P_n - P_o)}{n(P_n + P_o)}^1$$

๓. ต้องถือว่าการคาดประมาณประชากรของอำเภอปากช่องนี้ เป็นรูปแบบจำลอง (model) ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางและวิธีการพัฒนาอำเภอปากช่อง" เท่านั้น ไม่ใช่เป็นข้อมูลเพื่อใช้อ้างอิงทางราชการ

---

<sup>1</sup>Henry S. Shryock and Others, The Methods and Materials of Demography, Vol 1. (Washington D.C: U.S. Bureau of the Census, Government Printing Office, 1973), pp. 378, 380.

๔. การคำนวณเพื่อคาดประมาณประชากรของอำเภอปากช่อง ได้ประมาณ โดยการใช้อัตราการย้ายถิ่นระดับสูง และอัตราภาวะการเจริญพันธุ์ในระดับต่ำ ซึ่งสมมติให้อัตราเจริญพันธุ์ทั่วไป (General Fertility Rate) ลดลงตามเป้าหมายของโครงการวางแผนครอบครัว ในอัตราที่ไม่เท่ากันในแต่ละช่วงปี

#### ๓.๒.๑ วิธีการคาดประมาณจำนวนประชากร

เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลทางด้านประชากร ในการคาดประมาณประชากรในพื้นที่เล็ก ๆ ซึ่งการอพยพย้ายถิ่นยังมีผลกระทบต่อจำนวนประชากรด้วย จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลในการคำนวณโดย

๑. ใช้ตัวเลขสำมะโนประชากร ๒๕๑๓ ปรับอัตราการตกการแฉงนับตามหมวดอายุ และเพศ เป็นประชากรปีฐาน (ตารางที่ ๓.๑)

๒. ข้อสมมติเกี่ยวกับอัตราภาวะเจริญพันธุ์ ใช้ข้อมูลจากผลการสำรวจการเปลี่ยนแปลงประชากร พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘ และโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๒๕๑๓ เป็นแนวทางในการศึกษาแนวโน้ม และประมาณอัตราเจริญพันธุ์ทั่วไปของปีฐาน

๓. ข้อสมมติเกี่ยวกับการตาย ได้ใช้ความยืนยาวของอายุประชากรเมื่อแรกเกิด (Expectation of life at birth) จากตารางชีพของประชากร ชาย หญิง พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๓ เป็นตัวกำหนดในการคำนวณหาอัตราการรอดชีพ (Survival rates) โดยมาใช้ Regional Model Life Tables (West Model) เป็นหลักในการคำนวณ<sup>๑</sup>

---

<sup>๑</sup>สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ, การคาดประมาณจำนวนประชากรของประเทศไทยที่วราชาอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๕๓. หน้า ๒.

ตารางที่ ๓.๑ การปรับค่า Age unknown ของประชากร อำเภอปากช่อง

พ.ศ. ๒๕๑๓

หมวดอายุ	จำนวนตามสำมะโนประชากร		การปรับค่า age-unknown	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
Correction Fraction			๑.๐๐๑๕๘๗	๑.๐๐๑๔๑๗
๐ - ๔	๙,๑๗๐	๙,๐๗๔	๙,๑๘๔	๙,๐๘๗
๕ - ๙	๗,๕๑๓	๗,๕๓๕	๗,๕๒๕	๗,๕๔๖
๑๐ - ๑๔	๕,๘๒๗	๕,๙๙๙	๕,๘๓๖	๖,๐๐๗
๑๕ - ๑๙	๔,๕๔๔	๕,๒๕๔	๔,๕๕๑	๕,๒๖๑
๒๐ - ๒๔	๓,๒๕๙	๓,๗๔๘	๓,๒๕๔	๓,๗๕๓
๒๕ - ๒๙	๓,๒๑๙	๓,๒๘๓	๓,๒๒๔	๓,๒๘๘
๓๐ - ๓๔	๓,๒๙๘	๓,๑๖๔	๓,๓๐๓	๓,๑๖๘
๓๕ - ๓๙	๒,๙๒๓	๒,๖๔๓	๒,๙๒๘	๒,๖๔๗
๔๐ - ๔๔	๒,๔๑๔	๒,๐๕๖	๒,๔๑๙	๒,๐๕๙
๔๕ - ๔๙	๑,๖๖๓	๑,๔๑๑	๑,๖๖๖	๑,๔๑๓
๕๐ - ๕๔	๑,๑๖๔	๑,๐๕๒	๑,๑๖๖	๑,๐๕๓
๕๕ - ๕๙	๙๕๘	๗๙๙	๙๖๐	๘๐๐
๖๐ - ๖๔	๕๙๐	๕๓๙	๕๙๐	๕๔๐
๖๕ - ๖๙	๓๗๙	๓๕๖	๓๘๐	๓๕๗
๗๐ <sup>+</sup>	๓๔๔	๓๘๘	๓๔๔	๓๘๙
รวม	๔๗,๒๕๖	๔๗,๒๘๑	๔๗,๓๓๑	๔๗,๓๕๘
ไม่ทราบค่า	๗๕	๖๗	-	-
รวมทั้งสิ้น	๔๗,๓๓๑	๔๗,๓๔๘	๔๗,๓๓๑	๔๗,๓๕๘

ที่มา: สำมะโนประชากร ๒๕๑๓ จังหวัดนครราชสีมา, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

Correction fraction: ชาย ;  $\frac{๔๗,๓๓๑}{๔๗,๒๕๖} = ๑.๐๐๑๕๘๗$

หญิง ;  $\frac{๔๗,๓๕๘}{๔๗,๒๘๑} = ๑.๐๐๑๔๑๗$

๔. สำหรับการคาดประมาณจำนวนประชากรของอำเภอปากช่อง ได้ประมาณโดยใช้อัตราการย้ายถิ่นระดับสูง และอัตราภาวะเจริญพันธุ์ในระดับต่ำ ในระดับภาค โดยสมมติให้ อัตราการย้ายถิ่น และภาวะเจริญพันธุ์ของอำเภอปากช่องมีรูปแบบเช่นเดียวกับของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั่นคือ อัตราการเปลี่ยนแปลงในอัตราการย้ายถิ่นในคาบเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๘ และ พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๒๓ เท่ากับ อัตราดังกล่าวในคาบเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๘ และ พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๓ อัตรานี้จะลดลงครึ่งหนึ่งในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๒๘ และลดลงเหลือ ๑ ใน ๔ ในคาบระหว่างปี ๒๕๒๘ - ๒๕๓๓ เพราะฉะนั้น ตามสมมุติฐานนี้ อัตราการย้ายถิ่นจึงยังคงสูงต่อไปในระยะ ๑๐ ปีแรก และจะค่อย ๆ ลดลงในระยะ ๑๐ ปีต่อไป<sup>๒</sup>

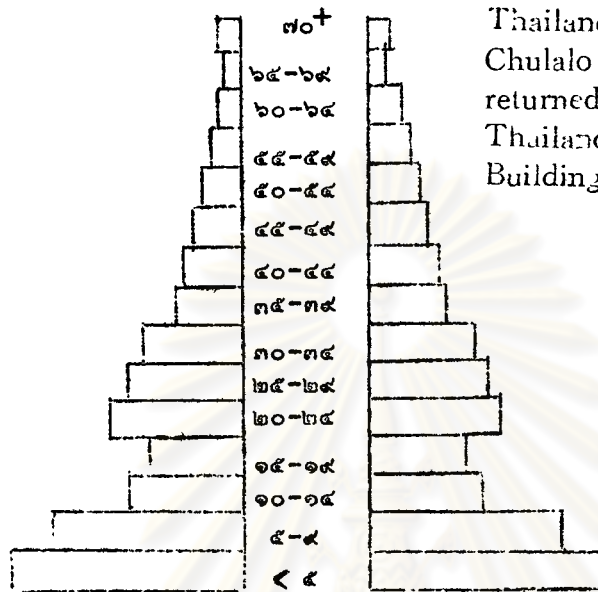


ศูนย์วิจัยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

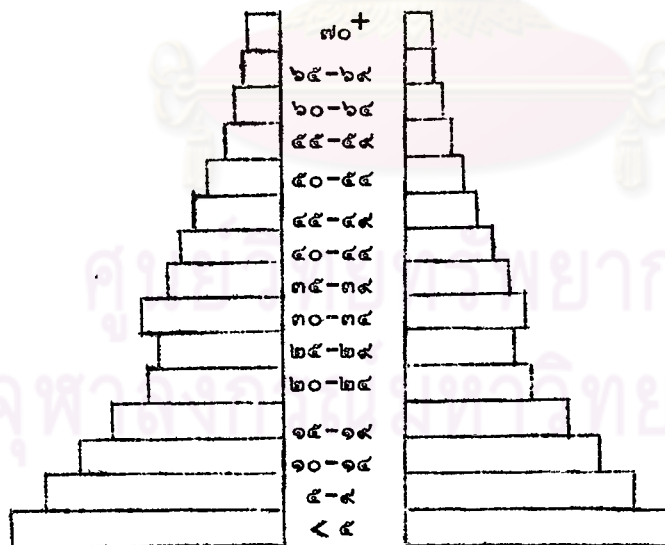
<sup>๒</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

“This document is the property of the Thailand Information Center (TIC), Chulalongkorn University and is to be returned within two weeks to the Thailand Information Center, Ratasart Building 3, Chulalongkorn University”



แผนภาพที่ ๖ โครงสร้างประชากรตามเพศและหมวดอายุ ๕ปี อำเภอปากช่อง พ.ศ.๒๕๐๓

ที่มา: สำมะโนประชากร ๒๕๐๓



แผนภาพที่ ๗ โครงสร้างประชากรแยกตามเพศ และหมวดอายุ ๕ ปี อำเภอปากช่อง

พ.ศ. ๒๕๑๓

ที่มา: สำมะโนประชากร ๒๕๑๓

ตารางที่ ๓.๒ การคาดประมาณประชากรรวมตามอายุ โดยใช้สมมติฐานการเกิด  
ระดับต่ำ เพศชาย สำหรับ อำเภอปากช่อง นครราชสีมา ราย ๕ ปี ระหว่าง พ.ศ.๒๕๑๓-๒๕๓๘

อายุ	๒๕๑๓	๒๕๑๘	๒๕๒๓	๒๕๒๘	๒๕๓๓	๒๕๓๘
(ฐาน)						
ชาย						
๐ - ๔	๙,๑๘๔	๑๐,๐๑๙	๑๐,๔๑๓	๑๐,๘๐๐	๑๑,๐๕๑	๑๑,๑๐๓
๕ - ๙	๗,๕๒๕	๘,๙๕๐	๙,๓๙๘	๑๐,๒๑๓	๑๐,๖๑๘	๑๐,๘๘๕
๑๐ - ๑๔	๕,๘๓๖	๗,๔๕๔	๘,๘๗๔	๙,๗๒๔	๑๐,๑๕๕	๑๐,๕๕๕
๑๕ - ๑๙	๔,๕๕๑	๕,๗๗๕	๗,๓๙๓	๘,๗๙๙	๙,๖๕๐	๑๐,๐๗๖
๒๐ - ๒๔	๓,๒๕๔	๔,๔๘๐	๕,๖๙๒	๗,๒๘๗	๘,๖๘๘	๙,๕๕๑
๒๕ - ๒๙	๓,๒๒๔	๓,๑๙๓	๔,๔๐๔	๕,๖๐๕	๗,๑๘๗	๘,๕๙๒
๓๐ - ๓๔	๓,๓๐๓	๓,๑๕๙	๓,๑๓๓	๔,๓๓๐	๕,๕๒๑	๗,๐๙๑
๓๕ - ๓๙	๒,๙๒๘	๓,๒๒๒	๓,๐๘๗	๓,๐๗๑	๔,๒๕๒	๕,๔๓๓
๔๐ - ๔๔	๒,๔๑๙	๒,๘๓๗	๓,๑๓๑	๓,๐๐๘	๓,๙๙๙	๔,๑๖๔
๔๕ - ๔๙	๑,๖๖๖	๒,๓๑๙	๒,๗๒๙	๓,๐๒๑	๒,๙๑๑	๒,๙๑๒
๕๐ - ๕๔	๑,๑๖๖	๑,๕๗๑	๒,๑๙๔	๒,๕๙๑	๒,๘๐๐	๒,๗๙๗
๕๕ - ๕๙	๙๖๐	๑,๐๗๑	๑,๔๔๙	๒,๐๓๓	๒,๕๖๓	๒,๖๙๖
๖๐ - ๖๔	๕๙๐	๘๘๘	๙๕๑	๑,๒๙๓	๑,๘๒๕	๒,๑๙๒
๖๕ - ๖๙	๓๘๐	๔๙๐	๗๐๙	๘๐๑	๑,๐๙๗	๑,๕๖๔
๗๐ <sup>+</sup>	๓๔๕	๕๑๔	๗๑๕	๑,๐๒๔	๑,๓๑๗	๑,๗๗๒
รวม	๔๗,๓๓๑	๕๕,๙๐๐	๖๔,๖๖๒	๗๓,๖๐๐	๘๒,๕๖๔	๙๑,๓๖๓

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ตารางที่ ๓.๓ การคาดประมาณประชากรรวมทุกอายุ โดยใช้สมมุติฐานการเกิด

ระดับต่ำ อำเภอปากช่อง นครราชสีมา, ๒๕๑๓ - ๒๕๓๘ เพศหญิง ราย ๕ ปี

อายุ	๒๕๑๓	๒๕๑๘	๒๕๒๓	๒๕๒๘	๒๕๓๓	๒๕๓๘
(ฐาน)						
หญิง						
๐ - ๔	๙,๐๘๗	๙,๘๑๐	๑๐,๑๘๐	๑๐,๕๓๘	๑๐,๗๕๖	๑๐,๗๘๑
๕ - ๙	๗,๕๕๖	๘,๗๒๙	๙,๖๖๗	๑๐,๐๕๓	๑๐,๘๒๑	๑๐,๖๔๘
๑๐ - ๑๔	๖,๐๐๗	๗,๔๙๓	๘,๘๗๕	๙,๖๑๗	๑๐,๐๐๗	๑๐,๓๗๙
๑๕ - ๑๙	๕,๒๖๑	๕,๙๖๑	๗,๔๔๔	๘,๘๒๕	๙,๕๖๙	๙,๙๖๓
๒๐ - ๒๔	๓,๗๕๓	๕,๒๐๔	๕,๙๐๕	๗,๓๘๔	๘,๗๖๓	๙,๕๑๐
๒๕ - ๒๙	๓,๒๘๘*	๓,๗๐๓	๕,๑๕๓	๕,๘๕๕	๗,๓๑๙	๘,๖๙๖
๓๐ - ๓๔	๓,๑๖๘	๓,๒๓๙	๓,๖๕๒	๕,๐๘๒	๕,๗๘๕	๗,๒๕๓
๓๕ - ๓๙	๒,๖๕๗	๓,๑๑๐	๓,๑๘๔	๓,๖๐๐	๕,๐๑๘	๕,๗๒๒
๔๐ - ๔๔	๒,๐๕๙	๒,๕๘๘	๓,๐๕๗	๓,๑๒๗	๓,๕๔๓	๔,๙๕๙
๔๕ - ๔๙	๑,๕๑๓	๑,๙๙๑	๒,๕๒๑	๒,๙๗๖	๓,๐๖๒	๓,๕๗๘
๕๐ - ๕๔	๑,๐๕๓	๑,๓๕๘	๑,๙๑๙	๒,๕๓๘	๒,๘๘๗	๒,๙๘๑
๕๕ - ๕๙	๘๐๐	๙๘๖	๑,๒๘๙	๑,๘๒๘	๒,๓๓๒	๒,๗๗๕
๖๐ - ๖๔	๕๕๐	๗๓๖	๙๑๑	๑,๑๕๗	๑,๗๐๙	๒,๑๙๔
๖๕ - ๖๙	๓๕๗	๕๗๕	๖๕๙	๘๑๐	๑,๐๗๕	๑,๕๕๘
๗๐+	๓๘๙	๕๖๙	๗๙๖	๑,๑๑๖	๑,๕๐๕	๒,๐๕๖
รวม	๔๗,๓๔๘	๕๖,๑๕๗	๖๕,๑๘๒	๗๔,๕๓๖	๘๓,๗๕๐	๙๒,๙๒๓
ชาย	๕๒,๓๓๑	๕๕,๙๐๐	๖๔,๖๖๒	๗๓,๖๐๐	๘๒,๕๖๔	๙๑,๓๖๓
รวมทั้งสิ้น	๙๙,๖๗๙	๑๑๒,๐๕๗	๑๒๙,๘๔๔	๑๔๘,๑๓๖	๑๖๖,๓๑๔	๑๘๔,๒๘๖



ตารางที่ ๓.๔ ประมาณการประชากรอำเภอปากช่อง แยกเพศ ชาย หญิง

พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๓๘

ปี	ประชากร			หญิง : ชาย %	อัตราการเพิ่ม เฉลี่ยต่อปี
	รวม	ชาย	หญิง		
สำมะโนประชากร					
๒๕๑๓	๔๔,๖๗๙	๔๗,๓๓๑	๔๗,๓๔๘	๑๐๐.๐๔	
๒๕๑๔	๑๑๒,๐๔๗	๕๕,๙๐๐	๕๖,๑๔๗	๑๐๐.๔๔	๓.๓๖*
๒๕๑๕	๑๑๕,๕๗๖	๕๗,๖๓๘	๕๗,๙๓๘	๑๐๐.๕๒	๓.๑๐
๒๕๒๐	๑๑๙,๑๑๘	๕๙,๓๘๓	๕๙,๗๓๕	๑๐๐.๕๙	๓.๐๒
๒๕๒๑	๑๒๒,๖๗๗	๖๑,๑๓๖	๖๑,๕๔๑	๑๐๐.๖๖	๒.๙๔
๒๕๒๒	๑๒๖,๕๒๕	๖๒,๘๙๕	๖๓,๓๖๐	๑๐๐.๗๔	๓.๐๙
๒๕๒๓	๑๒๙,๘๔๔	๖๔,๖๖๒	๖๕,๑๘๒	๑๐๐.๘๐	๒.๕๙
๒๕๒๔	๑๓๓,๔๗๖	๖๖,๔๔๗	๖๗,๐๒๙	๑๐๐.๘๘	๒.๗๖
๒๕๒๕	๑๓๗,๑๑๑	๖๘,๒๓๔	๖๘,๘๗๗	๑๐๐.๙๔	๒.๖๙
๒๕๒๖	๑๔๐,๗๔๘	๗๐,๐๒๑	๗๐,๗๒๗	๑๐๑.๐๑	๒.๖๒
๒๕๒๗	๑๔๔,๓๙๐	๗๑,๘๐๘	๗๒,๕๘๒	๑๐๑.๐๘	๒.๕๕
๒๕๒๘	๑๔๘,๐๓๖	๗๓,๖๐๐	๗๔,๔๓๖	๑๐๑.๑๔	๒.๔๙
๒๕๒๙	๑๕๑,๗๑๗	๗๕,๔๐๖	๗๖,๓๑๑	๑๐๑.๒๐	๒.๔๗
๒๕๓๐	๑๕๕,๓๙๓	๗๗,๒๐๖	๗๘,๑๗๗	๑๐๑.๒๖	๒.๓๙
๒๕๓๑	๑๕๙,๐๓๙	๗๙,๐๑๙	๘๐,๐๔๐	๑๐๑.๓๒	๒.๓๓
๒๕๓๒	๑๖๒,๖๘๕	๘๐,๘๓๕	๘๑,๖๙๙	๑๐๑.๓๘	๒.๒๗
๒๕๓๓	๑๖๖,๓๓๑	๘๒,๖๖๑	๘๓,๓๒๐	๑๐๑.๔๔	๒.๒๑
๒๕๓๔	๑๖๙,๙๗๖	๘๔,๕๐๕	๘๕,๐๒๕	๑๐๑.๕๐	๒.๑๙
๒๕๓๕	๑๗๓,๖๒๑	๘๖,๓๕๑	๘๖,๘๗๖	๑๐๑.๕๖	๒.๑๐
๒๕๓๖	๑๗๗,๒๖๖	๘๘,๒๐๗	๘๘,๗๒๗	๑๐๑.๖๒	๒.๐๕
๒๕๓๗	๑๘๐,๙๑๑	๘๙,๐๖๓	๘๙,๖๗๘	๑๐๑.๖๖	๑.๙๙
๒๕๓๘	๑๘๔,๕๖๖	๙๐,๙๑๙	๙๑,๕๒๗	๑๐๑.๗๑	๑.๙๓

\* อัตราเพิ่มเฉลี่ย ปี ๒๕๑๓ - ๒๕๑๔

หมายเหตุ: ตารางที่ ๓.๒, ๓.๓, ๓.๔ โดยคำแนะนำและการคำนวณของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์  
เสาวลักษณ์ เปี่ยมปิติ, สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตารางที่ ๓.๕ แสดงส่วนประกอบอายุประชากร ราย ๕ ปี อำเภอปากช่อง

ปี	รวมทั้งสิ้น	ประชากรที่คาดประมาณ			ร้อยละของยอดรวม		
		๐ - ๑๔	๑๕ - ๖๔	๖๕+ <	๐ - ๑๔ %	๑๕ - ๖๔ %	๖๕+ %
<b>สำมะโนประชากร</b>							
๒๕๐๓	๔๐,๖๕๓	๑๗,๑๓๐	๒๓,๐๒๑	๕๐๒	๔๒.๑๔	๕๖.๖๓	๑.๒๒๓
๒๕๑๓	๔๔,๖๗๙	๔๕,๑๘๔	๔๘,๐๒๓	๑,๔๗๑	๔๗.๗๒	๕๐.๗๓	๑.๕๕๕
<b>ประชากรที่คาดประมาณ</b>							
๒๕๑๘	๑๑๒,๐๔๗	๕๒,๖๕๕	๕๗,๓๔๗	๒,๐๔๕	๔๖.๕๕	๕๑.๑๘	๑.๘๖๓
๒๕๑๙	๑๑๕,๖๔๖	๕๓,๙๑๗	๕๙,๕๒๓	๒,๒๐๖	๔๖.๖๒	๕๑.๔๗	๑.๙๑๑
๒๕๒๐	๑๑๙,๑๑๘	๕๔,๙๕๖	๖๑,๗๙๔	๒,๓๖๘	๔๖.๑๓	๕๑.๘๘	๑.๙๘๙
๒๕๒๑	๑๒๒,๖๗๗	๕๕,๙๘๗	๖๔,๑๕๗	๒,๕๓๓	๔๕.๖๔	๕๒.๓๐	๒.๐๖๖
๒๕๒๒	๑๒๖,๒๕๕	๕๖,๙๓๙	๖๖,๖๑๗	๒,๖๙๙	๔๕.๑๐	๕๒.๗๖	๒.๑๑๔
๒๕๒๓	๑๒๙,๘๔๔	๕๗,๘๐๗	๖๙,๑๖๘	๒,๘๖๙	๔๔.๕๒	๕๓.๒๗	๒.๒๒๑
๒๕๒๔	๑๓๓,๔๓๖	๕๘,๕๒๒	๗๑,๙๓๘	๓,๐๑๖	๔๓.๘๔	๕๓.๙๐	๒.๒๖๖
๒๕๒๕	๑๓๗,๐๓๖	๖๐,๙๕๕	๘๓,๓๔๐	๓,๗๔๑	๔๓.๑๗	๕๖.๓๐	๒.๕๓๓
๒๕๒๖	๑๖๖,๓๑๔	๖๒,๙๙๘	๙๘,๓๒๓	๕,๐๑๓	๓๗.๘๘	๕๙.๑๒	๓.๐๐๐
๒๕๒๗	๑๗๓,๖๐๗	๖๓,๑๖๘	๑๐๔,๗๑๘	๕,๗๒๑	๓๖.๓๙	๖๐.๓๒	๓.๒๙๙
๒๕๒๘	๑๘๔,๒๙๖	๖๔,๓๕๑	๑๑๓,๐๐๕	๖,๙๓๐	๓๕.๙๒	๖๑.๓๒	๓.๗๖๖

ศูนย์วิจัยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓.๖ แสดงส่วนประกอบอายุประชากร ราย ๕ ปี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ<sup>๑</sup>

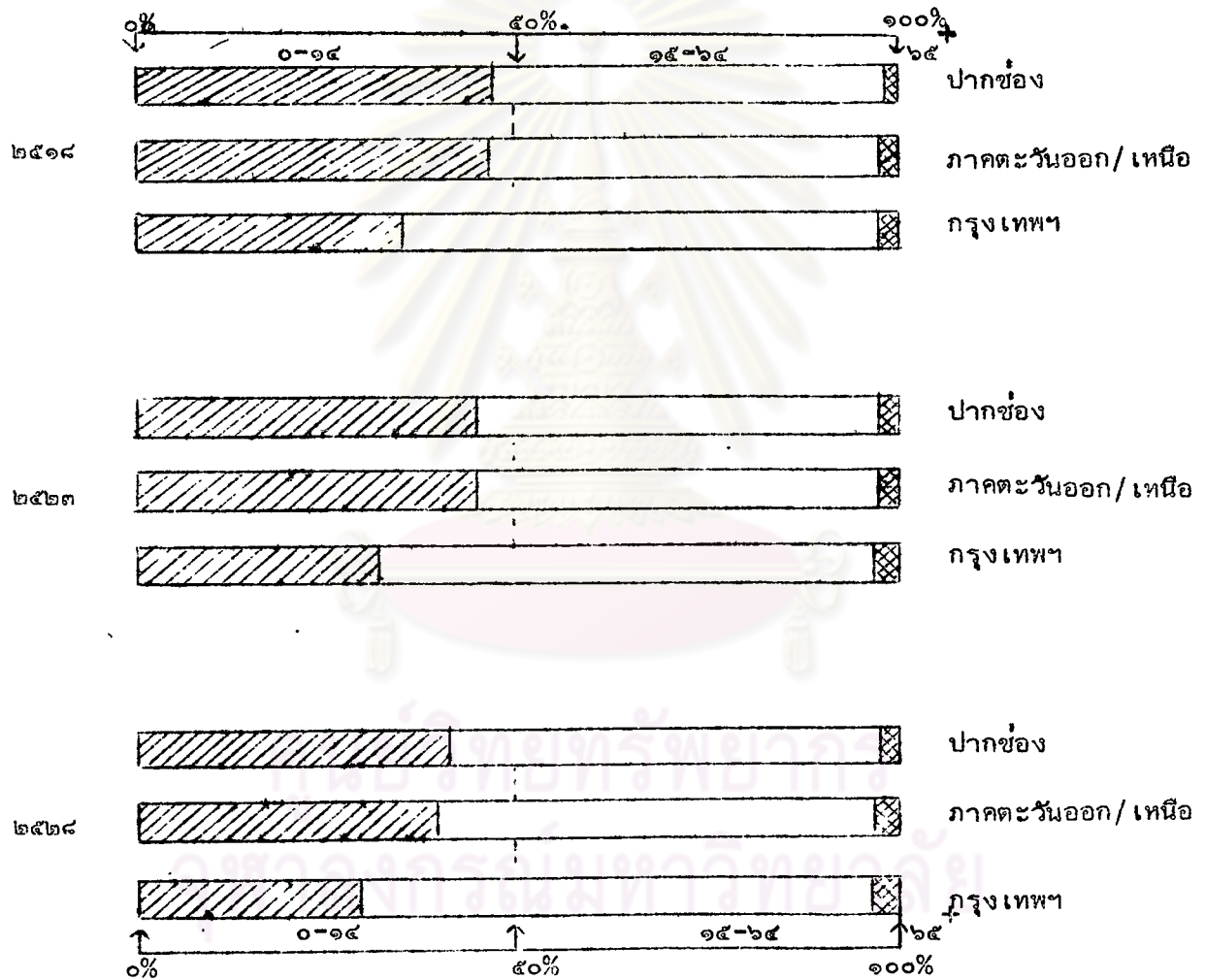
ปี	รวมทั้งสิ้น	ประชากรที่คาดประมาณ			ร้อยละของยอดรวม		
		พันคน			ร้อยละของยอดรวม		
		๐ - ๑๔	๑๕ - ๖๔	๖๕ <sup>+</sup>	๐-๑๔ (%)	๑๕-๖๔ (%)	๖๕ <sup>+</sup> (%)
๒๕๑๓	๑๒,๗๕๕	๖,๐๒๘	๖,๔๔๑	๒๘๖	๔๗.๒๖	๕๐.๕๐	๒.๒๔
๒๕๑๘	๑๔,๗๘๘	๖,๘๒๐	๗,๕๐๒	๓๖๗	๔๖.๗๘	๕๐.๗๓	๒.๔๘
๒๕๒๓	๑๖,๖๗๐	๗,๔๒๖	๘,๗๓๖	๔๖๘	๔๔.๕๕	๕๒.๖๔	๒.๘๑
๒๕๒๘	๑๘,๒๘๗	๗,๓๐๒	๑๐,๔๐๗	๕๗๘	๓๙.๘๓	๕๖.๙๑	๓.๑๖

ตารางที่ ๓.๗ แสดงส่วนประกอบอายุประชากร ราย ๕ ปี กรุงเทพมหานคร<sup>๒</sup>

ปี	รวมทั้งสิ้น	ประชากรที่คาดประมาณ			ร้อยละของยอดรวม		
		พันคน			ร้อยละของยอดรวม		
		๐ - ๑๔	๑๕ - ๖๔	๖๕ <sup>+</sup>	๐-๑๔ (%)	๑๕-๖๔ (%)	๖๕ <sup>+</sup> (%)
๒๕๑๓	๓,๔๓๗	๑,๓๐๗	๒,๐๓๗	๙๓	๓๘.๐๓	๕๙.๒๗	๒.๗๐
๒๕๑๘	๔,๑๗๘	๑,๔๖๐	๒,๕๙๗	๑๒๑	๓๔.๙๔	๖๒.๑๖	๒.๙๐
๒๕๒๓	๕,๑๒๖	๑,๖๓๒	๓,๓๓๕	๑๕๙	๓๑.๘๔	๖๕.๐๖	๓.๑๐
๒๕๒๘	๖,๒๙๑	๑,๘๗๐	๔,๒๑๖	๒๐๕	๒๙.๗๒	๖๗.๐๒	๓.๒๖

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การคาดประมาณจำนวนประชากรของประเทศไทย ตารางที่ ๖ หน้า ๗๑, ตารางที่ ๒ หน้า ๖๗.

แผนภูมิที่ ๘ เปรียบเทียบส่วนประกอบอายุจากการคาดประมาณระหว่างอำเภอปากช่อง ภาครตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร



### ๓.๒.๒ ผลจากการคาดประมาณประชากร

ในการวิเคราะห์เพื่อการวางแผน และวิธีการพัฒนาอำเภอปากช่อง ครั้งนี้ ได้เลือกใช้สมมติฐานในการเกิดในระดับต่ำ และอัตราการย้ายถิ่นระดับสูง ในการคาดประมาณประชากรในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากคาดว่า การวางแผนครอบครัวจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และอัตราการย้ายถิ่นที่ยังคงสูงอยู่ในระยะ ๑๐ ปีแรก จะค่อย ๆ ลดลงในระยะ ๑๐ ปีต่อไป

ดังนั้นจากตารางที่ ๓.๕ ซึ่งแสดงส่วนประกอบอายุ (age composition) ของอำเภอปากช่อง พบว่า ประชากรในวัยแรงงานในช่วงระยะเวลาจากปีฐาน ๒๕๑๓ จนถึงปี ๒๕๒๐ เพิ่มขึ้นไม่มากนัก คือเพิ่มจากร้อยละ ๕๐.๗๓ เป็น ร้อยละ ๕๑.๘๘ เท่านั้น แต่เมื่อถึงปี ๒๕๓๕ อันเป็นปีสุดท้ายตามเป้าหมายของการวางแผน เพื่อพัฒนาอำเภอปากช่องนี้ ประชากรในวัยแรงงานได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖๑.๓๒ นั่นคือ ในปี ๒๕๑๓ อำเภอปากช่องมีประชากรในวัยแรงงาน ๔๘,๐๒๓ คน เป็น ๑๑๓,๐๐๕ คน ในปี ๒๕๓๕ หรือเพิ่มขึ้นประมาณปีละ ๒,๗๐๐ คน โดยเฉลี่ย ในขณะที่ประชากรในวัยเด็กได้ลดลง จากร้อยละ ๔๗.๗๒ ในปี ๒๕๑๓ เหลือเพียงร้อยละ ๓๔.๘๒ ในปี ๒๕๓๕ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนประกอบอายุของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร (ดูแผนภูมิที่ ๘) จะเห็นว่าส่วนประกอบอายุของอำเภอปากช่องใกล้เคียงกับของภาคมากกว่า และเป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราส่วนระหว่างเพศของอำเภอปากช่อง ตามตารางที่ ๓.๕ แสดงประมาณการประชากรอำเภอปากช่อง ปี ๒๕๑๓-๒๕๓๕ จะเห็นว่าอัตราส่วนเพศหญิงจะสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย ส่วนอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของประชากรรวมในอำเภอปากช่อง ยังคงเพิ่มสูงในระยะเวลาแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๔ คือ ประมาณร้อยละ ๒.๘ โดยเฉลี่ย และจะค่อย ๆ ลดต่ำลงจนเหลือเพียง ๑.๘๓ ในปี ๒๕๓๕ อันเป็นปลายแผนพัฒนาอำเภอปากช่อง ฉบับนี้

### ๓.๓ รายได้ต่อบุคคลและมวลรวมผลิตภัณฑ์อำเภอบ

ในการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง สถานะทางเศรษฐกิจของประชากรในท้องที่นั้น จะเป็นเครื่องชี้หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งว่าท้องที่นั้นมีความเจริญมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวเลขที่แสดงถึง รายได้ต่อบุคคล (per capita income) และการกระจายรายได้ (income distribution) ดังที่ Paul A. Samuelson ได้กล่าวว่า "ถ้าหากท่านสามารถรู้ถึงความจริงเกี่ยวกับรายได้ของบุคคลคนหนึ่งแล้ว ท่านสามารถจะคาดคะเนเกี่ยวกับบุคคลคนนั้น ในด้านความคิดเห็นทางการเมือง รสนิยม การศึกษา อายุ รวมทั้งความยืนยาวของอายุประชากรได้อย่างคร่าว ๆ และถ้าหากว่าท่านสามารถจะรู้ไปถึงความสม่ำเสมอของรายได้ที่ได้รับในแต่ละอาทิตย์ เดือน และรายปีด้วยแล้ว ท่านก็จะสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมทางด้าน อุปโภคบริโภค การพักผ่อนหย่อนใจ การกุศล ของบุคคลนั้นได้อีกด้วย"<sup>๑</sup>

ดังนั้นมาตรฐานการครองชีพ (Standard of living) ของประชากรในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งจึงอาจแสดงให้เห็นชัดได้จาก รายได้ต่อบุคคล ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างมูลค่ามวลรวมผลิตภัณฑ์กับประชากรทั้งหมดในท้องที่นั้น ซึ่งจำนวนประชากรทั้งหมดนี้ เราไม่ได้คำนึงถึง อายุ เพศ และคุณลักษณะอื่น ๆ เลย เพราะฉะนั้นจึงรวมเอาประชากรที่ไม่มีผลผลิต (non producers) เช่น แม่บ้าน เด็ก คนพิการและคนชราไว้ด้วย จำนวนประชากรทั้งหมดดังกล่าว จึงไม่แสดงถึงแรงงานที่แท้จริง แต่นั่นอาจจะไม่เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าหากว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการคำนวณ คือ

---

<sup>๑</sup>Paul A. Samuelson, Economics 8<sup>th</sup> ed., (M.I.T: McGraw Hill Book Company. 1970) p. 106.



ต้องการวัดระดับการบริโภค (levels of consumption) ของประชากร นอกจากว่าจะ  
ต้องการอ้างถึงระดับความสามารถในการผลิตของท้องถิ่น (level of local productivity)  
จึงใช้จำนวนประชากร เฉพาะวัยแรงงานมาคำนวณ<sup>๑</sup>

### ๓.๓.๑ วิธีการคำนวณมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์อำเภอ

สำหรับอำเภอปากช่อง ในการศึกษาเกี่ยวกับรายได้ต่อบุคคล การกระจายรายได้  
และมวลรวมผลิตภัณฑ์ เป็นเรื่องที่ยากยิ่งอย่างมาก เนื่องจากยังไม่มีใครที่ทำการศึกษากี่ยว  
กับมวลรวมผลิตภัณฑ์อำเภอ และรายได้ต่อบุคคลในระดับอำเภอก่อน ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการ  
หามูลค่ามวลรวมผลิตภัณฑ์อำเภอ ๑๑ สาขา ในระดับอำเภอมีความสมบูรณ์ไม่เท่ากัน ในแต่ละช่วง  
เวลา จึงไม่สามารถทำการเปรียบเทียบ เพื่อหาอัตราเพิ่มของมูลค่ามวลรวมผลิตภัณฑ์อำเภอได้  
การคำนวณค่ามวลรวมผลิตภัณฑ์ และรายได้ต่อบุคคลของอำเภอปากช่อง จึงทำได้เฉพาะปี ๒๕๑๔  
ซึ่งเป็นปีที่มีข้อมูลมากที่สุด เท่าที่รวบรวมได้

เนื่องจากไม่มีตัวเลขจริงของข้อมูลเพิ่มของผลิตภัณฑ์อำเภอปากช่อง การคำนวณจึงได้  
ใช้วิธีการทางอ้อม โดยการหาอัตราแบ่งส่วนร้อยละระหว่างอำเภอกับจังหวัด โดยพิจารณาขนาด  
เนื้อที่อำเภอ จำนวนประชากรเป็นพื้นฐาน ประกอบกับอัตราส่วนในรายละเอียด เฉพาะสาขา ใน  
ในการหามูลค่าเพิ่ม (value added) ทั้ง ๑๑ สาขา ซึ่งมี สาขาเกษตรกรรม ประกอบด้วย  
การกลั่นกรอง การปศุสัตว์ การประมง การป่าไม้ สาขาเหมืองแร่และการย่อยหิน สาขาอุตสาหกรรม  
สาขาการก่อสร้าง สาขาไฟฟ้า และการประปา สาขาการสื่อสารและคมนาคม สาขาการค้าส่งและ

---

<sup>๑</sup>Wilbur R. Thompson, A Preface to Urban Economics. (Baltimore  
and London: The John Hopkins Press. 1972), p. 64.



ค้าปลีก สาขาการธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ สาขาที่อยู่อาศัย สาขาการบริหาร  
ท้องถิ่นและการป้องกัน และสาขาการบริการ เพื่อรวมกันเป็นมูลค่ามวลรวมผลิตภัณฑ์อำเภ  
(gross amphoe product) ซึ่งการหามูลค่าเพิ่มของแต่ละสาขา มีวิธีการดังนี้

๑ ก. สาขาเกษตรกรรม ประกอบด้วยสาขาย่อยอีก ๔ สาขา คือ การกลีกรรรม  
การปศุสัตว์ การประมง และการป่าไม้

การกลีกรรรม ได้ใช้อัตราส่วนร้อยละ จากตัวเลขผลผลิตจริง (ภาคผนวกตารางที่ ๖)  
แล้วปรับกับตัวเลขมูลค่าเพิ่มสาขาการกลีกรรรมของจังหวัด  
ในปี ๒๕๑๘ (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๘) เพื่อให้ตัวเลข เป็นระยะ  
เวลาเดียวกับที่กองบัญชีรายได้ประชาชาติ สภาพัฒนาเศรษฐกิจ  
และสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำไว้ในระดับจังหวัด

การปศุสัตว์ ใช้ตัวเลขจากข้อมูลรายได้ปศุสัตว์ที่ทำการฆ่าและในปี ๒๕๑๘  
จากการรวบรวมของกองวางแผนภาค สำนักผังเมือง ทาอัตรา  
ส่วนร้อยละ ระหว่างอำเภอกับจังหวัด เพื่อที่จะนำอัตราส่วนที่ได้  
ไปคำนวณหามูลค่าเพิ่มสาขาปศุสัตว์ ของอำเภอก่อนต่อไป  
(ภาคผนวก ตารางที่ ๘)

การประมง ใช้อัตราส่วนตามตัวเลขจริง (ภาคผนวก ตารางที่ ๘) นำไป  
หามูลค่าเพิ่มของการประมงในปี ๒๕๑๘ (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๘)  
เช่นเดียวกัน

การป่าไม้ เนื่องจากไม่มีตัวเลขผลผลิตจากป่าไม้ในระดับอำเภ ในปี  
๒๕๑๘ จึงใช้อัตราส่วนระหว่างเนื้อที่ป่าสงวนของอำเภอก่อน  
กับจังหวัดนครราชสีมา พิจารณาประกอบอัตราส่วนระหว่างพื้นที่  
อำเภอกับจังหวัด และจำนวนประชากร เป็นตัวคูณ เพื่อหามูลค่า  
เพิ่มผลิตภัณฑ์ป่าไม้ ของอำเภ ปี ๒๕๑๘ (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๘)

มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ๔ สาขาย่อยในระดับอำเภอนี้ รวมกันแล้วจะเป็นมูลค่าเพิ่มของสาขาเกษตรกรรม อำเภอปากช่อง ปี ๒๕๑๔ (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๔)

ข. เหมืองแร่และการย่อยหิน ปัจจุบันอำเภอปากช่องไม่มีผลผลิตจากการทำเหมืองแร่เลย นอกจากโรงงานย่อยหิน จึงพิจารณาจำนวนโรงงานโม่หิน และประสิทธิภาพในการผลิตของโรงโม่ ในระดับอำเภอเทียบอัตราส่วนร้อยละ กับของจังหวัด โดยประมาณมูลค่าการก่อสร้างที่ใช้หินกรวด ทราย ในระดับอำเภอในรอบปี ๒๕๑๔ แล้วจึงนำตัวเลขอัตราส่วนร้อยละที่ได้ไปหามูลค่าเพิ่มของสาขาเหมืองแร่ และการย่อยหิน อำเภอปากช่อง ปี ๒๕๑๔ (ภาคผนวกตารางที่ ๒๒)

ค. อุตสาหกรรม เนื่องจากไม่มีตัวเลขการผลิตทางอุตสาหกรรม ในระดับอำเภอ จึงใช้พิจารณาจำนวน และประสิทธิภาพของโรงงานในระดับอำเภอ เทียบอัตราส่วนร้อยละ กับจังหวัด แล้วจึงใช้อัตราส่วนนี้ไปคำนวณหามูลค่าเพิ่มของสาขาอุตสาหกรรม ในระดับอำเภอออกมา (ภาคผนวกตารางที่ ๒๒)

ง. การก่อสร้าง ใช้พิจารณางบประมาณการก่อสร้างของทางราชการในปี ๒๕๑๔ เปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละ ระหว่างอำเภอกับจังหวัด เพื่อใช้หามูลค่าเพิ่มสาขาการก่อสร้างระดับอำเภอ

จ. ไฟฟ้าและการประปา เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและประปาในระดับอำเภอ เทียบกับจังหวัด เพื่ออัตราส่วนร้อยละที่จะนำไปคำนวณหามูลค่าเพิ่มสาขาไฟฟ้าและการประปา ของอำเภอปากช่อง ปี ๒๕๑๔ (ภาคผนวกตารางที่ ๒๐)

ฉ. การสื่อสารและคมนาคม ได้พิจารณาอัตราส่วนร้อยละ ระหว่างอำเภอกับจังหวัด ของปริมาณยานยนต์ (traffic volume) (ภาคผนวกตารางที่ ๑๔) ประกอบกับมูลค่าที่เกิดจากการขนส่งทางรถไฟ (ภาคผนวกตารางที่ ๑๗) และค่าธรรมเนียมพัสดุภัณฑ์ ของไปรษณีย์ ประกอบกันเป็นตัวคำนวณหามูลค่าเพิ่มของสาขาการสื่อสารและคมนาคม

ข. การค้าส่งและการค้าปลีก ได้พิจารณาอัตราส่วนร้อยละจากตัวเลขภาษีการค้า และภาษีเงินได้นิติบุคคล (ภาคผนวกตารางที่ ๑๔) ของอำเภอเปรียบเทียบกับของจังหวัด แล้วจึงนำอัตราส่วนที่ได้นี้ไปหามูลค่าเพิ่มของสาขาการค้าส่งและการค้าปลีก ในระดับอำเภอ

ช. การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ ใช้อัตราส่วนจำนวนธนาคารของอำเภอกับจังหวัด โดยพิจารณาถึงจำนวนประชากรในเขตเมืองของอำเภอ กับจังหวัดเป็นตัวถ่วง เพื่อปรับให้เป็นอัตราส่วนร้อยละก่อนที่ให้นำอัตราส่วนนี้ไปคำนวณหามูลค่าเพิ่มของสาขาการธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ ของอำเภอปากช่อง ((ภาคผนวกตารางที่ ๑๔)

ฅ. ที่อยู่อาศัย ได้พิจารณาอัตราส่วนร้อยละ ระหว่างจำนวนครอบครัวที่เพิ่มขึ้นระหว่างอำเภอปากช่องกับจังหวัด เป็นตัวคำนวณหามูลค่าเพิ่มของสาขาที่อยู่อาศัย (ภาคผนวกตารางที่ ๓)

ฉ. การบริหารท้องถิ่นและการป้องกัน ใช้อัตราส่วนจากงบประมาณรายจ่าย ของอำเภอทั้งทางด้านสุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ให้กับอำเภอปากช่อง กับงบประมาณรายจ่ายในระดับจังหวัดทั้งส่วนที่เป็นเทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นตัวคำนวณหามูลค่าเพิ่มในสาขานี้ (ตารางที่ ๓.๒๑)

ค. การบริการ ได้พิจารณาอัตราส่วนระหว่าง อัตรามรณของอำเภอกับจังหวัด ประกอบกัน อัตราส่วนระหว่างครู อัตราส่วนแพทย์ แล้วปรับให้เป็นอัตราส่วนร้อยละของสาขาการบริการก่อนจะนำไปหามูลค่าเพิ่มของอำเภอ (ตารางที่ ๓.๑๗ ๓.๑๘)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ตารางที่ ๓.๘ แสดงรายได้ประชากร และมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม

จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอปากช่อง พ.ศ. ๒๕๑๘

(ราคาคงที่ ปี๒๕๑๘)

สาขาการผลิต	นครราชสีมา <sup>1</sup>			อำเภอปากช่อง <sup>2</sup>			
	(ล้านบาท)	บาท	%	% รายสาขา	(ล้านบาท)	บาท	% ยอดรวม
เกษตรกรรม	2,425.0		100	12.50	303.25		43.74
กลสิกรรม	2,087.1			12.01	250.66		82.66
ปศุสัตว์	269.3			16.25	43.76		14.43
ประมง	13.1			55.85	7.70		2.54
ป่าไม้	55.5			2.04	1.13		0.37
เหมืองแร่และการย่อยหิน	53.4			10.0	5.34		0.77
อุตสาหกรรม	489.2			5.0	24.46		3.53
ก่อสร้าง	296.0			8.0	23.63		3.41
ไฟฟ้าและประปา	47.6			9.0	4.28		0.62
การสื่อสารและคมนาคม	364.4			10.0	36.44		5.26
การค้าส่งและการค้าปลีก	1,698.6			13.13	223.83		32.29
การธนาคาร ประกันภัย และ อสังหาริมทรัพย์	175.1			10.0	17.51		2.53
ที่อยู่อาศัย	79.0			5.0	3.95		0.57
การบริหารท้องถิ่นและการป้องกัน	419.3			1.06	4.45		0.64
การบริการ	920.3			9.0	46.02		6.64
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม	6,957.9		100	9.42	693.26		100
ประชากร (ล้านคน)	1.730				0.087		
รายได้ประชากร/คน/ปี	4,027.70				7,968.50		

ที่มา: <sup>1</sup>Regional Development of Nakorn Ratchasima:  
A Comprehensive Planning Study (Vol. 1, Book 1)  
Table 4.1, p. 4.27.

<sup>2</sup>โดยคำแนะนำและเห็นชอบจาก คุณวีรพงษ์ จันทร์โพธิ์ศรี, กองบัญชีรายได้ประชาชาติ  
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

### ๓.๓.๒ ผลได้จากการคำนวณมูลค่ามวลรวมผลิตภัณฑ์

จะเห็นได้ว่าจากการคำนวณตามผลในตารางที่ ๓.๔ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอปากช่อง มีมูลค่าเท่ากับ ๖๙๓.๒๖ ล้านบาท<sup>๑</sup> โดยมีการเกษตร เป็นการผลิตหลักของอำเภอ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ ๔๓.๗๔ ซึ่งในส่วนนี้มีการกสิกรรม การเพาะปลูกข้าวโพด เป็นพืชที่สำคัญที่สุด คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ ๗๔.๕๒ (ภาคผนวกตารางที่ ๖) ของรายได้จากการปลูกพืชไร่ และพืชผัก ในปี ๒๕๑๔ ของอำเภอปากช่อง รองลงมา คือการผลิตมันสำปะหลัง และฝ้ายพันธุ์ส่งเสริม ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ ๓.๖๒ และ ๓.๓๓ ตามลำดับ

การค้าส่งและการค้าปลีก เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญเป็นอันดับสอง ของอำเภอ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ ๓๒.๒๙ ส่วนการบริการ และการสื่อสารคมนาคม เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญรองลงมาตามลำดับ โดยคิดเป็นร้อยละ ๖.๖๔ และ ๕.๒๖

จากที่กล่าวมาแล้ว เป็นสภาพทางเศรษฐกิจของอำเภอปากช่อง ในปี ๒๕๑๔ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ภาวะเศรษฐกิจของอำเภอปากช่องขึ้นอยู่กับ การเกษตรกรรม ซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับอำเภอมากกว่าหนึ่งในสามของรายได้ทั้งหมด ทำให้ประชากรในอำเภอปากช่อง มีรายได้ต่อบุคคล ในปี ๒๕๑๔ (ตามราคาปี ๒๕๑๔) คนละ ๗,๙๖๘.๕๐ บาท สูงกว่ารายได้ต่อบุคคลของจังหวัดนครราชสีมา ในปีเดียวกัน ซึ่งคิดเป็นคนละ ๔,๐๒๗.๗๐ บาท ถึงร้อยละ ๔๗.๘๔ และสูงกว่ารายได้ต่อบุคคลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่คิดเป็นคนละ ๓,๑๑๑.๐๐ บาท<sup>๒</sup> ถึง ๑.๕๖ เท่า

<sup>๑</sup> ตารางที่ ๓.๔ ผลจากการคำนวณมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมอำเภอปากช่อง

<sup>๒</sup> United Nations Centre for Regional Development, Regional Development of Nakhon Ratchasima: A Comprehensive Planning Study. (Vol. 1. Book 1) Table 2.4.3, p. 4.25.

ซึ่งในการวิเคราะห์ตามแนวทางเศรษฐกิจ อาจกล่าวได้ว่า ระดับรายได้มีผลต่อการเจริญเติบโตของท้องถิ่นมากกว่าสิ่งอื่น และในพื้นที่ที่มีอัตราค่าจ้างแรงงาน และรายได้ต่อบุคคลสูง จะมีแนวโน้มที่จะดึงดูดแรงงาน รวมทั้งประชาชนจากท้องถิ่นอื่นที่มีอัตราค่าจ้างแรงงาน และระดับรายได้ต่ำกว่า ให้เข้ามายังท้องถิ่นนั้น<sup>๑</sup> อันเป็นผลดังที่ประจักษ์แล้วว่า อำเภอปากช่อง มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านจำนวนประชากร ขนาดของเมือง และการขยายพื้นที่ทำกิน ในเขตชนบท อันเป็นต้นเหตุของการบุกรุกทำลายป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร และการเพิ่มปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมในเขตเมือง ซึ่งยังขาดการวางแผน และแนวทางในการพัฒนาอำเภอ ในแนวทางที่เหมาะสม และรักษาลมดุลย์ของสภาวะแวดล้อม และธรรมชาติที่จะต้องคำนึงถึงต่อไป

ในการศึกษาเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจของประชากรใน อำเภอปากช่อง นอกจากไม่สามารถหาอัตราความเจริญเติบโตในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากขาดข้อมูลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็ยังไม่สามารถทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับการกระจายรายได้ของประชากรในอำเภอนี้ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับการกระจายรายได้นี้ ในประเทศที่กำลังพัฒนาได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจโดยมุ่งความเจริญทางด้านเศรษฐกิจนั้น ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และสวัสดิการระหว่างประชากรกลุ่มต่าง ๆ ความเจริญที่เกิดขึ้นไม่ได้ตกถึงมือประชากรส่วนใหญ่อย่างทั่วถึง จึงน่าจะมีผู้ที่สนใจทำการศึกษาระวิเคราะห์ เกี่ยวกับการกระจายรายได้ของอำเภอปากช่อง โดยละเอียดต่อไป แต่ในการศึกษาเพื่อทำการวางแผนทางและวิธีการพัฒนาอำเภอปากช่องในส่วนนี้ ได้ตั้งสมมุติฐานว่า ประชากรในเขตอำเภอปากช่อง มีรายได้ต่อบุคคลโดยเฉลี่ยสูงกว่ารายได้ต่อบุคคลของจังหวัดนครราชสีมา และของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกระดับรายได้ เพื่อที่ว่าจะได้พิจารณาวางแผนทาง และวิธีการพัฒนาอำเภอปากช่องได้ง่ายขึ้น

---

<sup>๑</sup>Thompson, A Preface to Urban Economics, p. 174.



### ๓.๔ การเกษตร

#### ๓.๔.๑ สภาพการณ์ทางที่ตั้ง

ในการเกษตร ได้แบ่งพิจารณาสภาพการณ์ทางที่ตั้งของ อำเภอปากช่องออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ สภาพที่ตั้งทางธรรมชาติ (natural locational conditions) และสภาพที่ตั้งในทางเศรษฐกิจ (economic locational conditions)

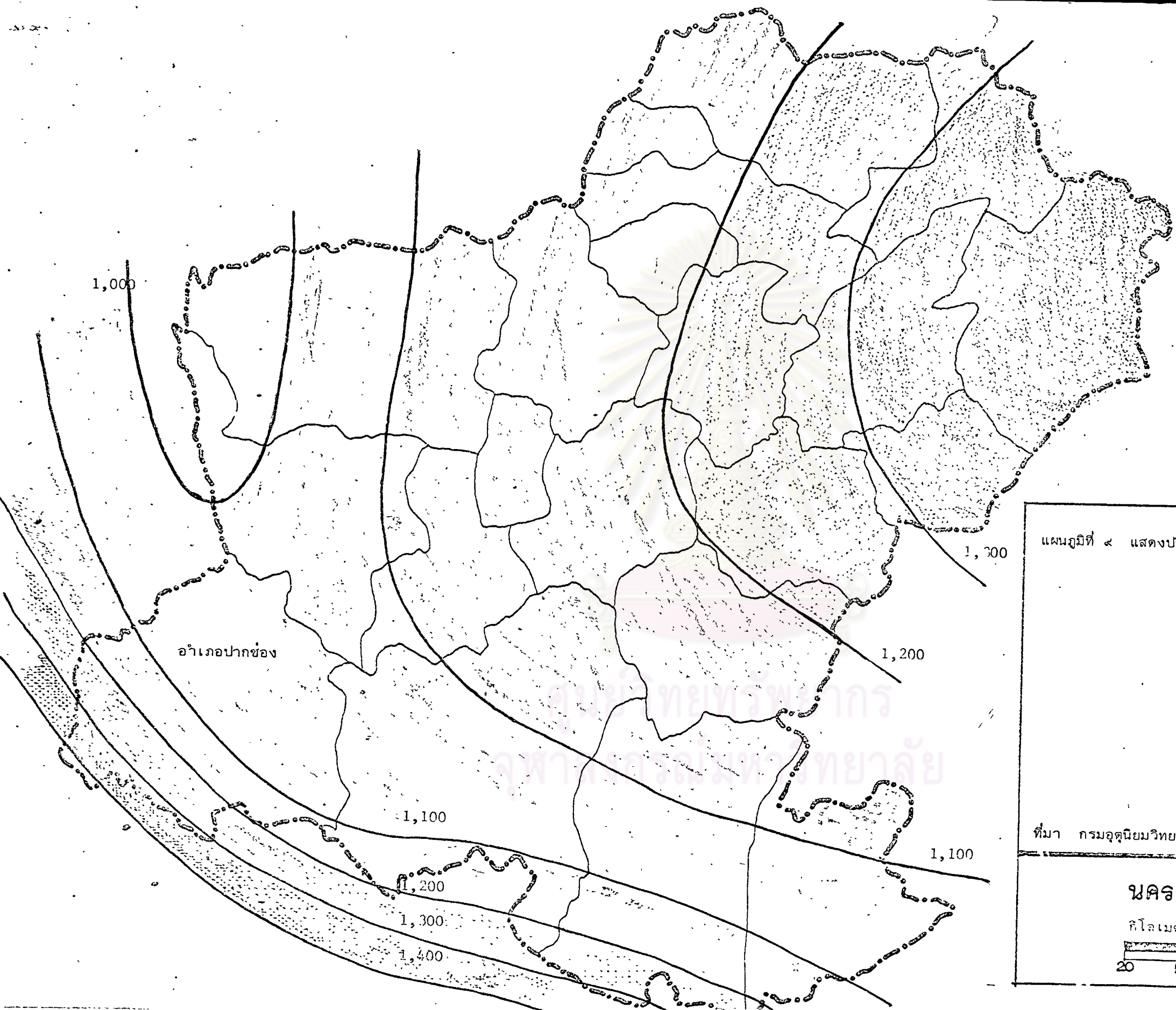
ก. สภาพที่ตั้งทางธรรมชาติ ได้แก่ การวิเคราะห์ถึง ภูมิอากาศ (climate) ลักษณะภูมิประเทศ (topography) ชนิดของดิน (soils) สมรรถนะของดิน (land capability) แหล่งน้ำและการชลประทาน (water and irrigation) ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

๑. ภูมิอากาศ อำเภอปากช่อง เป็นอำเภอที่มีลักษณะเป็น ฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูกาลศึกษาเกี่ยวกับจำนวนน้ำฝน (rainfall) อุณหภูมิ (temperature) และความชื้น (humidity) ของอำเภอปากช่อง จากรายงานของกองอากาศการเกษตร กรมอุตุนิยมวิทยา ย้อนหลังไป ๑๑ ปี นับตั้งแต่เริ่มตั้งสถานีที่อำเภอปากช่อง ในเดือนมิถุนายน ๒๕๐๙ จะได้ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในปี ๒๕๑๐ - ๒๕๒๐ (ภาคผนวกตารางที่ ๑๐) เป็นจำนวน ๑,๐๔๕.๔ มิลลิเมตร ต่อปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ ๒๕ ปี ของจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๑๘๑.๒ มิลลิเมตร ต่อปี แล้วจะเห็นว่าปริมาณใกล้เคียงกัน เพราะอำเภอปากช่อง เป็นอำเภอที่มีปริมาณฝนตกมากที่สุดอำเภอหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสีมา (แผนภูมิที่ ๙) จากภาคผนวกตารางที่ ๑๐ จะเห็นว่าฝนในอำเภอปากช่องจะเริ่มตกประมาณ เดือนเมษายน และ พฤษภาคม จะตกหนักที่สุดในเดือน กันยายน และตกน้อยที่สุดในเดือน ธันวาคม และมกราคม

---

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาฉบับบูรณแบบ จังหวัดนครราชสีมา. ฉบับแปลและสรุป. หน้า ๓๘.



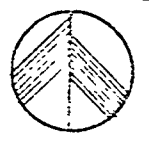
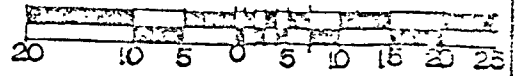


แผนที่ที่ ๔ แสดงปริมาณฝนตก จ.นครราชสีมา

ที่มา กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม

นครราชสีมา

กิโลเมตร



อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในระยะเวลา ๑๑ ปี เท่ากับ ๓๐.๕ องศาเซลเซียส และต่ำสุด เท่ากับ ๑๔.๕ องศาเซลเซียส (ภาคผนวกตารางที่ ๑๑,๑๒) เมื่อเปรียบเทียบกับอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของจังหวัดนครราชสีมาแล้ว จะเห็นว่าอำเภอปากช่องจะมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยต่ำกว่า คือ อุณหภูมิสูงสุดโดยเฉลี่ยของจังหวัดซึ่งเป็น ๓๒.๘ องศาเซลเซียส และต่ำสุดเป็น ๒๑.๕ องศาเซลเซียส

ส่วนความชื้นสัมพัทธ์ โดยทั่วไปเฉลี่ยแล้ว อำเภอปากช่องจะมีความชื้นค่อนข้างสูง ในเดือนกันยายน และตุลาคม ในรอบระยะเวลา ๑๑ ปี อำเภอปากช่องมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย ร้อยละ ๗๓ (ภาคผนวกตารางที่ ๑๓)

๒. ภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศ แต่เดิมเป็นภูเขา และป่าดงดิบหนาแน่น ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกมีเทือกเขาสูง กั้นระหว่างภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เทือกเขาเพชรบูรณ์ และเทือกเขาอินทก่าแพง แต่ปัจจุบันได้ถูกราชภูรุกรุกเข้าหักล้างถางพง ทำไร่ ทำสวน ทำให้สภาพป่าหมดไป ภูเขาที่เหลืออยู่ก็ไม่มีต้นไม้ปกคลุม คงเหลือแต่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติเขาใหญ่ ที่ยังมีสภาพป่าค่อนข้างสมบูรณ์ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่เนินสูง ๆ ต่ำ ๆ มีที่ราบน้อยมาก

๓. ชนิดของดิน ดินที่สำรวจในบริเวณอำเภอปากช่อง เป็นดินชุดปากช่อง เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีพบดินชุดทับทิม และดินชุดลพบุรี บ้างเล็กน้อย

ดินปากช่อง (Pakchong series) จัดอยู่ในประเภท Great soil group: Red Brown Earth การเกิดของดินขึ้นอยู่กับปัจจัย ๒ อย่าง คือ วัตถุที่ให้กำเนิดกับภูมิอากาศ วัตถุที่ให้กำเนิดดินปากช่อง เป็นพวกที่มี base สูง ส่วนมากเกี่ยวข้องกับพวกหินปูน เนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียว (clay loam) ชั้นหน้าดินเป็นดินเหนียว ในชั้นล่างปฏิกิริยาของดินเฉลี่ยเป็นกลาง บนที่เนินสูงบางแห่ง ดิน (bed rock) หรือเศษหิน อาจจะมีอยู่ แต่สัณฐานของดิน (profile) ยังคงเดิม เพียงแต่ชั้นของดินจะตื้น เป็นดินที่มีการระบายน้ำดี และมี

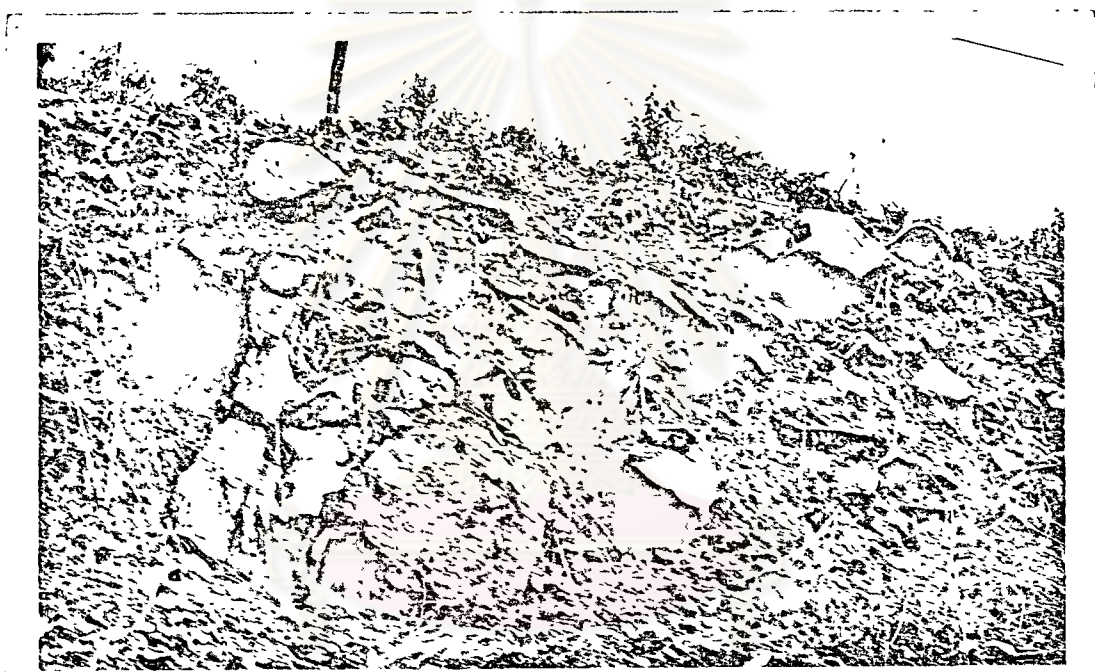
base saturation สูง ดินปากช่องจะร่วน เมื่อมีความชื้นพอเหมาะ แต่ถ้าแห้งจะแข็งและเหนียว เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงพอสมควร เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่

ดินทับทรวง (Thap Kwang series) จัดอยู่ในประเภท Great soil group: Non Calcic Brown เกิดจาก Basic rock เช่นเดียวกับดินปากช่อง แต่สีของดิน จะออกไปทางสีน้ำตาล มากกว่า การระบายน้ำค่อนข้างดี เนื้อดินประกอบด้วยดินเหนียวตลอด profile มีปฏิกิริยาเฉลี่ยเป็นกลางตลอดชั้นมี base saturation สูง ดินชั้นบนมีสีน้ำตาลเข้ม ส่วนดินชั้นล่าง มีสีน้ำตาลแก่ปนแดง ดินทับทรวงมีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร ใช้ปลูกพืชไร่ได้เช่นเดียวกับดินปากช่อง

ดินลพบุรี ที่มี Colluvium ของดินปากช่องทับถมอยู่ ดินชนิดนี้เกิดจาก colluvium ของดินปากช่องไหลมาทับถมอยู่บนดินลพบุรี หนาประมาณ ๒๐ ซม. ต่อจากนั้นจึง เป็นดินลพบุรีสีดำ ซึ่งจัดอยู่ในประเภท Great soil group: Grumusol เนื้อดินเป็นดินเหนียว หนัก มีปฏิกิริยาเป็นกลาง มีรอยแตกกระแหงเห็นได้ชัด และมี slicken side เกิดขึ้นด้วย มีจำนวน น้อย เฉพาะบริเวณใกล้แหล่งน้ำเท่านั้น สีของดินตอนบนมีสีน้ำตาล เข้มปนเหลือง ดินชั้นล่างซึ่งเป็น ดินของดินลพบุรี จึงถูกทับถมอยู่จนมีสีน้ำตาล เข้ม สีประมาณ ๔๐ ซม. ต่อจากนั้นลงไป จะเป็น ดินสีดำ ซึ่งเป็นลักษณะของดินลพบุรี คือมีสีเทาเข้ม มีการระบายน้ำดี บนชั้นหน้าของดิน ส่วนดินชั้น ล่างจะมีการระบายน้ำแล้ว คุณภาพของดินมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกพืชไร่<sup>๑</sup>

<sup>๑</sup> วิจารณ์ จง วัฒนา, รายงานการสำรวจดินของศูนย์อนุรักษ์ดินและน้ำ (ส่วนที่ขยาย) อำเภอปากช่อง นครราชสีมา, (กองสำรวจที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ, ๒๕๑๑), หน้า ๔ - ๖.

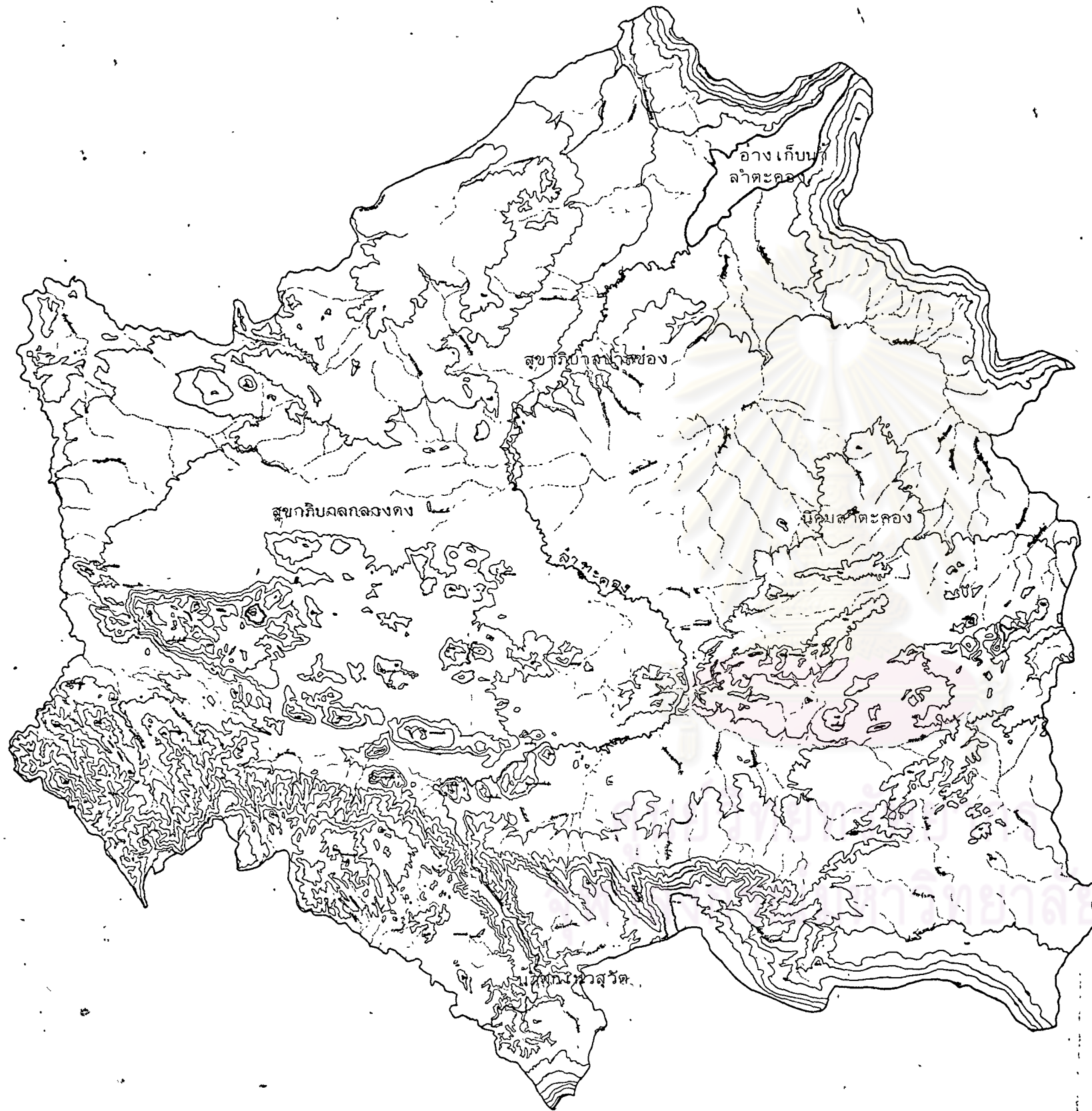
เนื่องจากลักษณะพื้นที่ (Topography & Physiography) เป็นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ (undulating) จนถึงเป็นลูกคลื่น (rolling) สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป ถูกจัดให้อยู่ในเขตเทือกเขาสูงตอนกลาง ประกอบด้วยภูเขาสูงสลับที่ราบระหว่างเขา (peneplain) ซึ่งเกิดจากการพังทลายของภูเขา เมื่อพื้นดินไม่มีพืช หรือป่าไม้ปกคลุม หน้าดินจึงถูกชะล้างโดยง่าย ดังจะแลเห็นพื้นที่บนเนินที่มีเศษหินปูน หรือบางแห่งจะเป็นก้อนหินปูนอยู่บนผิวดินโดยทั่วไป (ดูภาพประกอบ)



๔. สมรรถนะของดิน ความเหมาะสมในการใช้ที่ดินของอำเภอปากช่อง แบ่งออกเป็น ๗ ประเภท (ดูแผนภูมิที่ ๓๗) ได้แก่

- ก. บริเวณที่ควรใช้ทำนา ถ้ามีการชลประทานอาจทำนา ๒ ครั้ง ได้ในรอบปี
- ข. บริเวณที่ควรใช้ปลูกพืชไร่
- ค. บริเวณที่ควรใช้ปลูกพืชไร่ และไม้ผลบางชนิด



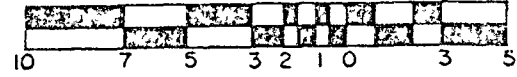
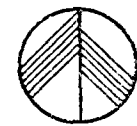


แผนภูมิที่ ๑๐ แสดงความสูงต่ำและเส้นทางน้ำ

สัญลักษณ์

..... เส้นทางน้ำที่ตื้นเขินในฤดูแล้ง

อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา  
กิโลเมตร

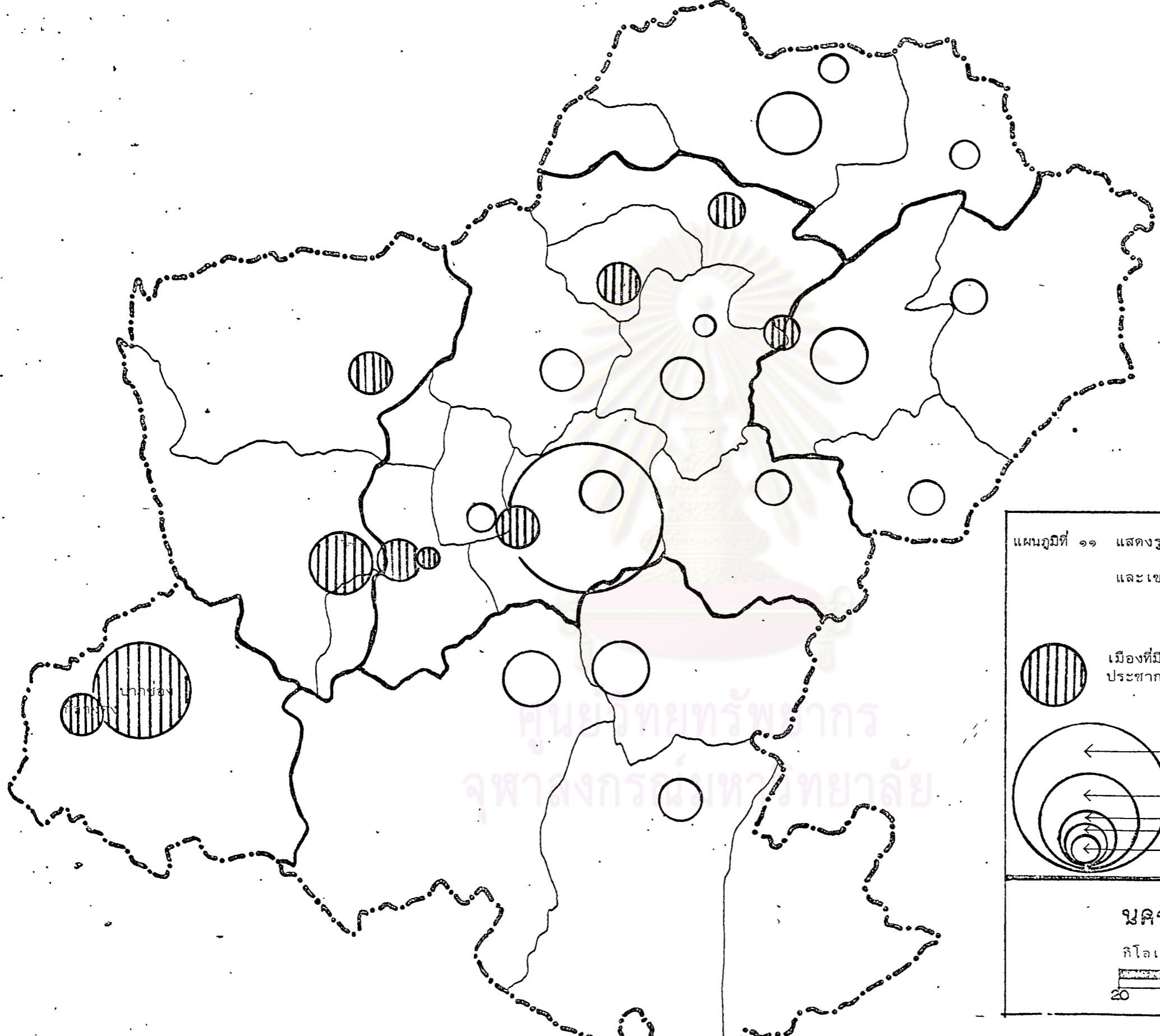


- ง. บริเวณที่ควรใช้ทำแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์
- จ. บริเวณที่ควรสงวนไว้สำหรับปลูกป่า หรือเป็นป่าตามธรรมชาติ
- ฉ. เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และแหล่งต้นน้ำลำธาร
- ช. บริเวณที่เป็นอ่างน้ำ
- ซ. บริเวณที่เป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน<sup>๑</sup>

๕. แหล่งน้ำและการชลประทาน แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญของอำเภอบางช่อง ได้แก่ ลำตะคอง ซึ่งต้นกำเนิดอยู่ที่เขาใหญ่ เขตจังหวัดนครนายก โดยไหลผ่าน ตำบลหมูสี ตำบลชนงพระ ตำบลปากช่อง ตำบลหนองสาหร่าย และตำบลจันทิก ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง ระหว่างช่องเขาเขื่อนสัน และเขาถ่านเสียด ความยาวของลำน้ำตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงอ่างเก็บน้ำยาว ๑๑๖ กิโลเมตร นับว่าเป็นลำน้ำที่สำคัญของ อำเภอบางช่อง นอกเหนือจากลำธารและลำห้วยอื่น ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ตามที่ราบเชิงเขาทั่วไป (แผนภาพที่ ๑๐) อ่างเก็บน้ำลำตะคอง เริ่มสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ สามารถเก็บกักน้ำได้ ๓๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้จากการสร้างเขื่อนนี้ในด้านการเกษตร และการอุปโภคบริโภค จะให้แก่ พื้นที่บริเวณใต้เขื่อนลงไป ส่วนอำเภอบางช่องนั้น ได้รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำนี้น้อยมาก นอกจากนั้น อำเภอบางช่องยังมีอ่างเก็บน้ำ ธารอโศก ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภค สามารถเก็บกักน้ำได้ ๓.๖ ล้านลูกบาศก์เมตร อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำป่าสัก<sup>๒</sup>


<sup>๑</sup> เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง, กรมพัฒนาที่ดิน. กองจำแนกที่ดิน.

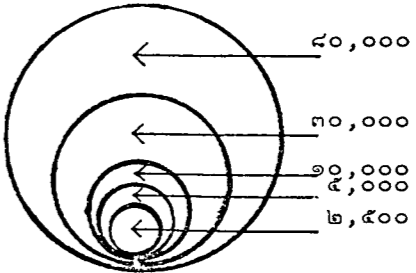
<sup>๒</sup> เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง, กรมชลประทาน. โครงการชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วถึงสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๑๔ และกำลังก่อสร้างในปีงบประมาณ ๒๕๒๐. (กรุงเทพฯ: งานเผยแพร่และการพิมพ์ กองแผนงานและงบประมาณ, กรมชลประทาน, ๒๕๒๐) หน้า ๒๔, ๒๕.





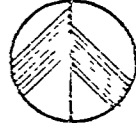
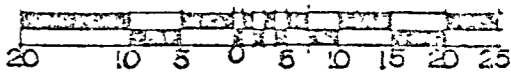
แผนภูมิที่ ๑๑ แสดงรูปแบบการตั้งชุมชน จ.นครราชสีมา และเขตอิทธิพลของเมืองสำคัญ

สัญลักษณ์

- 
 เมืองที่มีการขยายตัวโดยที่อัตราการเพิ่มประชากรมากกว่าร้อยละ ๓.๑๗ (๒๕๑๕-๒๕๑๗)


 ๔๐,๐๐๐  
 ๓๐,๐๐๐  
 ๑๐,๐๐๐  
 ๕,๐๐๐  
 ๒,๕๐๐

 เส้นแบ่งเขต  
 อิทธิพลชุมชน  
 หลัก

นครราชสีมา   
 กิโลเมตร  




ข. สภาพที่ตั้งทางเศรษฐกิจ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า อำเภอปากช่องได้ตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงหมายเลข ๒ ถนนมิตรภาพ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจาก AID จัดสร้างเป็นทางหลวงขนาดมาตรฐาน ซึ่งสามารถเปิดใช้การได้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ ทำให้อำเภอปากช่อง ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ปากทางที่จะเข้าไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และอำเภอปากช่องยังเป็นอำเภอที่มีศักยภาพทางการตลาดสูงกว่าอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครราชสีมาด้วย (แผนภาพที่ ๑๑)

จากผลการกำหนดเขตการเกษตร ของการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบของจังหวัดนครราชสีมา จะเห็นว่าอำเภอปากช่อง เป็นอำเภอที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่เนินมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า ๑,๐๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ภูมิอากาศค่อนข้างเย็น ดินและสมรรถนะของดินเป็นดินร่วนเหนียว และมีหินปูนอยู่บ้าง เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ และไม้ยืนต้น ไม่มีระบบการชลประทาน ศักยภาพของที่ตั้งทางเศรษฐกิจสูง ซึ่งจัดเป็นเขตที่ I-1(a)<sup>๑</sup> (แผนภาพที่ ๓๔)

#### ๓.๔.๒ สภาพการณ์เกี่ยวกับสถาบัน และมาตรการเพื่อพัฒนาการเกษตร

ในอำเภอปากช่อง มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่วิจัย และทดลองเกี่ยวกับการส่งเสริมทางด้านเกษตรหลายหน่วยงาน (ภาคผนวก ข.๔) แต่ผลงานวิจัยทางการเกษตรที่ทางราชการจัดทำ ยังไม่มีการเผยแพร่ไปสู่เกษตรกรเท่าที่ควร เนื่องมาจากอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และงบประมาณที่จะสนับสนุนในการเผยแพร่ยังมีไม่เพียงพอ ทำให้บริการด้านส่งเสริมการเกษตรไม่แพร่หลายไปสู่ประชากรอย่างทั่วถึง เกษตรกรส่วนใหญ่ จึงยังต้องพึ่งตนเองในการประกอบกิจกรรมทางเกษตร

---

<sup>๑</sup>สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบ จังหวัดนครราชสีมา ฉบับแปลและสรุป. หน้า ๔๕.

สินเชื่อทางการเกษตร โดยเฉพาะจากภาครัฐบาลยังไม่เพียงพอ โอกาสที่เกษตรกรที่ยากจนจะมีโอกาสได้รับบริการด้านสินเชื่อทางการเกษตรจึงมีน้อยมาก เพราะการกู้เงินไปลงทุนทางการเกษตรยังมีข้อกำหนด และขั้นตอนที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการขอกู้เงินของเกษตรกรที่ยากจน สหกรณ์การเกษตร ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรไม่เต็มที่ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ อำเภอปากช่อง มีกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนอยู่เพียง ๔ กลุ่มเท่านั้น (ภาคผนวกตารางที่ ๕) และกลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตรของอำเภอปากช่องส่วนมากจะทำหน้าที่เป็นคนกลางในการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการกู้เงิน หรือสินเชื่อทางการเกษตรจากธนาคารของรัฐ และเอกชน ส่วนบทบาทในการรับซื้อและรับฝากผลผลิตทางการเกษตรของสหกรณ์ยังมีน้อยมาก อำนาจต่อรองของเกษตรกรจึงมีน้อย ราคาผลผลิตทางการเกษตรมักจะทำต่ำ เมื่อมีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรเสียเปรียบในการขายผลผลิต เกษตรกรมีความรู้ทางด้านข่าวสารการตลาดน้อยมาก และขาดองค์การที่ช่วยรับซื้อสินค้าทางการเกษตรที่ให้ราคาเป็นธรรมในท้องถิ่น

ในท้องถิ่นชนบทยังขาดเกษตรกรชั้นนำ (Key farmers) ที่จะเป็นตัวอย่าง และคอยช่วยเหลือเกษตรกรอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ในอำเภอปากช่องมีกิจการฟาร์มขนาดใหญ่อยู่หลายฟาร์ม แต่โครงสร้างการผลิตของกิจการการผลิตขนาดใหญ่ ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตรายย่อย เนื่องจากการผลิตขนาดใหญ่ใช้วัตถุดิบจากนอกท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ และผลผลิตที่ได้ก็เป็นการส่งออกนอกประเทศ ทำให้ไม่มีผลโดยตรงต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์อำเภอ นอกจากทางด้านค่าจ้างแรงงาน ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนค่อนข้างน้อย เพราะกิจการที่มีขนาดใหญ่ มักจะใช้เครื่องจักรทุ่นแรง รวมทั้งใช้เทคนิควิทยาการที่ทันสมัยช่วยเหลือในการผลิต เกษตรกรรายย่อยจึงไม่สามารถดำเนินกิจการได้เช่นเดียวกับกิจการขนาดใหญ่

#### ๓.๔.๓ ขนาดที่ถือครองและแบบแผนการใช้ที่ดิน

ในการวางแผนเพื่อพัฒนาทางด้านเกษตร จำเป็นต้องศึกษาลักษณะเฉพาะ และปัญหาของสภาพที่ตั้ง ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันดังได้กล่าวมาแล้ว ยังจำเป็นต้องศึกษาถึงปัญหา

ทางโครงสร้างการเกษตรอีกด้วย ปัญหาที่แตกต่างกันในขนาดที่ถือครองขนาดต่าง ๆ ก็แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะ และปัญหาที่แตกต่างกันออกไป จากรายงานสำมะโนเกษตร ปี ๒๕๐๖ จังหวัดนครราชสีมา ได้สรุปให้เห็นขนาดที่ถือครอง และลักษณะที่ถือครองของอำเภอปากช่อง โดยแบ่งขนาดที่ถือครองที่ดินออกเป็น ๘ ขนาดด้วยกัน (ตารางที่ ๓.๔) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดเนื้อที่ถือครองตั้งแต่ ๖ ไร่ ขึ้นไปถึง ๑๔๐ ไร่ มีจำนวนร้อยละ ๘๗.๗ ส่วนเกษตรกรที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่กว่า ๑๔๐ ไร่ขึ้นไป มีร้อยละ ๔.๕ ในขณะที่เกษตรกรที่ถือครองที่ดินต่ำกว่า ๖ ไร่ลงมา มีร้อยละ ๗.๘ ทางด้านลักษณะการถือครอง พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินเองร้อยละ ๔๘.๑ เข้าที่ดินทำกินเป็นเงินสร้อยละ ๘.๑ เข้าเป็นผลผลิตร้อยละ ๑.๑ และถือครองในลักษณะอื่น ๆ ร้อยละ ๔๒.๗

โดยทั่วไปแล้ว เกษตรกรที่ถือครองที่ดินขนาดเล็กจะใช้ประโยชน์จากที่ดินที่ตนเองมีอยู่ในอัตราสูงกว่าเกษตรกรรายใหญ่ หรือหมายถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่านั่นเอง ดังเช่นเกษตรกรที่ถือครองที่ดินขนาด ๒-๕.๙ ไร่ จะมีขนาดถือครองโดยเฉลี่ย ๓.๗ ไร่ ซึ่ง ใช้เพื่อการเกษตรถึง ๒.๔ ไร่ และทำการเพาะปลูกจริง ๒.๖ ไร่ ส่วนเกษตรกรที่ถือครองที่ดินขนาดเกิน ๑๔๐ ไร่ขึ้นไป มีขนาดการถือครองเฉลี่ย ๒๔๐ ไร่ แต่ใช้เพื่อการเกษตรเพียง ๑๔๔.๔ ไร่ และเพาะปลูกจริง ๑๕๐.๒ ไร่ นับว่าเป็นอัตราต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ที่ดินของเกษตรกรขนาดเล็ก<sup>๑</sup> ทั้งนี้เพราะเกษตรกรที่ถือครองพื้นที่ขนาดเล็กต้องการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนสูงพอจะใช้ในการครองชีพได้ ส่วนมากจะทำการเพาะปลูกพืชหลายชนิดด้วยกัน เช่น ข้าว มันเทศ ถังต่าง ๆ ฝ้าย ละหุ่ง ผักและผลไม้ ในขณะที่เกษตรกรรายใหญ่มีความถนัดในการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และทำการปศุสัตว์ ซึ่งเกษตรกรที่ครองที่ดินขนาดใหญ่เหล่านี้ ไม่อาจใช้ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพดีนัก เนื่องจากต้องใช้เครื่องจักรทุนแรงในการผลิต

<sup>๑</sup> เรื่องเดิม, หน้า ๕๘.

ตารางที่ ๓.๔ แสดงเนื้อที่ถือครอง จำแนกตามลักษณะการถือครอง และขนาดที่ถือครอง อำเภอปากช่อง

พ.ศ. ๒๕๐๖

ขนาดที่ถือครอง	ถือครองทั้งสิ้น				ลักษณะการถือครอง															
	จำนวน	%	ไร่	%	เป็นเจ้าของ				เช่าเป็นเงินสด				เช่าเป็นผลผลิต				ลักษณะอื่น ๆ			
					จำนวน	%	ไร่	%	จำนวน	%	ไร่	%	จำนวน	%	ไร่	%	จำนวน	%	ไร่	%
ต่ำกว่า ๒	43	0.7	12	-	14	0.5	3	-	8	1.7	2	-	-	-	-	21	0.8	7	-	
2-5.๙	427	7.1	1,616	0.6	100	3.5	403	0.3	45	9.4	186	1.0	11	16.8	43	3.7	265	10.5	984	1.0
6.1๔.9	1,030	17.5	10,003	3.9	361	12.7	3,562	2.5	120	24.9	1,126	6.1	23	34.8	208	18.0	526	20.9	5,107	5.4
15-34.9	1,507	25.5	31,208	2.1	695	24.5	14,724	10.2	144	29.9	2,854	15.5	23	34.8	422	36.5	645	25.6	13,208	14.0
35-44.9	1,๙52	17.8	36,206	14.1	574	20.2	19,938	13.9	64	13.3	2,158	11.7	5	7.6	166	14.4	409	16.3	14,004	14.9
45-59.9	722	12.2	36,478	14.2	433	15.2	21,896	15.2	35	7.3	1,739	9.4	2	3.0	105	9.1	252	10.0	12,738	13.5
60-139.9	863	14.7	72,721	28.2	520	183	43,771	30.5	44	9.1	3,571	19.3	1	1.5	70	6.1	303	12.0	25,309	26.9
140 ขึ้นไป	2๐๑	4.5	69,2๕8	26.9	144	5.1	39,439	27.4	21	4.4	6,834	37.0	1	1.5	141	12.2	98	3.9	22,854	24.3
รวม	5,907	100	257,572	100	2,841	100	143,736	100	481	100	18,470	100	66	100	1,155	100	2,519	100	94,211	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา: รายงานสำมะโนเกษตร ๒๕๐๖ จังหวัดนครราชสีมา



ตารางที่ ๓.๑๐ แสดงพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่และพืชผัก อำเภอปากช่อง พ.ศ. ๒๕๑๘

พืชที่ปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก		เนื้อที่เก็บเกี่ยว		ผลิตผล รวมตัน	ผลผลิตเฉลี่ย ก.ก./ไร่
	ไร่	สต่วน	ไร่	สต่วน		
พืชไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	516,121	92.44	330,256	89.03	95,113.73	288
ข้าวสาลี	7,155	1.28	6,355	1.71	1,271.00	200
ข้าวเหนียว	345	0.06	345	0.09	51.75	150
ข้าวเหลือง	6,852	1.23	6,249	1.68	1,249.40	200
ข้าวฟ่าง	6,032	1.08	6,032	1.62	1,809.60	300
ฝ้ายพันธุ์สังเสริม	4,568	0.82	4,568	1.23	1,370.40	300
ข้าวไร่	1,512	0.27	1,512	0.41	302.40	200
ละหุ่ง	7,800	1.40	7,800	2.11	1,170.00	150
มันสำปะหลัง	7,515	1.35	7,515	2.02	21,042.00	2,800
มันเทศ	280	0.05	280	0.07	420.00	1,500
แตงโม	115	0.02	115	0.03	172.50	1,500
รวม	558,295	100.00	371,025	100	123,972.78	
พืชผัก พริกใหญ่	436	7.23	436	7.23	130.80	300
พริกเล็ก	342	5.67	342	5.67	102.60	300
ขิง	80	1.33	80	1.33	160.00	2,000
กระเทียม	620	10.28	620	10.28	260.40	420
ผักกาดหัว	1,947	32.30	1,947	32.30	7,788.00	4,000
มะเขือเทศ	480	7.96	480	7.96	240.00	500
ถั่วลิสง	97	1.61	97	1.61	223.10	2,300
กล่ำปลี	1,635	27.12	1,635	27.12	1,635.00	1,000
หอมหัวเล็ก	392	6.50	392	6.50	117.60	300
รวม	6,029	100.00	6,029	100.00	10,657.50	

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้น อำเภอปากช่อง นครราชสีมา  
กองวางแผนภาค สำนักผังเมือง



### ๓.๔.๔ การผลิต และรายได้ในปี ๒๕๑๔

จากการศึกษาเกี่ยวกับรายได้ของอำเภอปากช่อง ทางด้านการเกษตรกรรม จะเห็นว่ามียาไรได้จากกาการเกษตรทั้งหมดในปี ๒๕๑๔ (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๔) รวมทั้งสิ้น ๒๖๖.๓๑ ล้านบาท เป็นรายได้จากการกสิกรรมถึง ร้อยละ ๙๔.๑๑ หรือ ๒๕๐.๖๖ ล้านบาท โดยเฉพาะข้าวโพด มีมูลค่าถึง ๑๖๓.๓ ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ ๖๕.๑๔ ของรายได้จากการเกษตรทั้งหมด มันสำปะหลังทำรายได้มูลค่า ๗.๕ ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ ๓.๐ ส่วนปศุสัตว์ทำรายได้ ๖.๔ ล้านบาท เป็นร้อยละ ๒.๖ ของรายได้ทางด้านเกษตรกรรม

### ๓.๔.๕ สภาพปัญหาทางการเกษตร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์ต่าง ๆ และการซักถามเจ้าหน้าที่ของทางราชการ และเกษตรกร ทำให้สรุปปัญหาทางการเกษตรที่สำคัญของอำเภอปากช่องได้ดังนี้

ก. ปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอปากช่อง เป็นเขตป่าสงวน และที่ดินของทางราชการ ทำให้เกษตรกรไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน จึงไม่มีความผูกพันที่จะปรับปรุงที่ดินให้มีดีขึ้น เมื่อดินหมดสภาพความสมบูรณ์ ก็บุกรุกทางป่าขยายพื้นที่เพาะปลูกต่อไป

ข. การเกษตรของอำเภอปากช่อง ส่วนใหญ่เป็นแบบพึ่งฝนตามธรรมชาติไม่มีการชลประทานเพื่อการเกษตร ปีใดที่เกิดฝนแล้ง เกษตรกรจะประสบปัญหาในการเพาะปลูก

ค. ปัญหาการจัดรูปองค์กรทางการเกษตรในชนบทยังไม่ได้ และมีจำนวนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตร ยังไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรที่มีฐานะยากจนได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ

ง. ปัญหาพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อผลผลิต ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับความ เป็นธรรมในเรื่องราคาจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร

จ. ในการผลิตยั่งขาดเงินทุน และความรู้ทางวิชาการ ซึ่งเป็นเทคนิคใหม่ ทำให้ผลผลิตที่ได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

ฉ. ขาดการเผยแพร่ผลงานค้นคว้าวิจัยทางการเกษตร ทำให้เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ นอกจากเกษตรกรรายใหญ่ เนื่องจากระบบงานส่งเสริมการเกษตรไม่สามารถให้บริการแก่เกษตรกรได้ทั่วถึง เพราะอัตราค่าส่งเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ

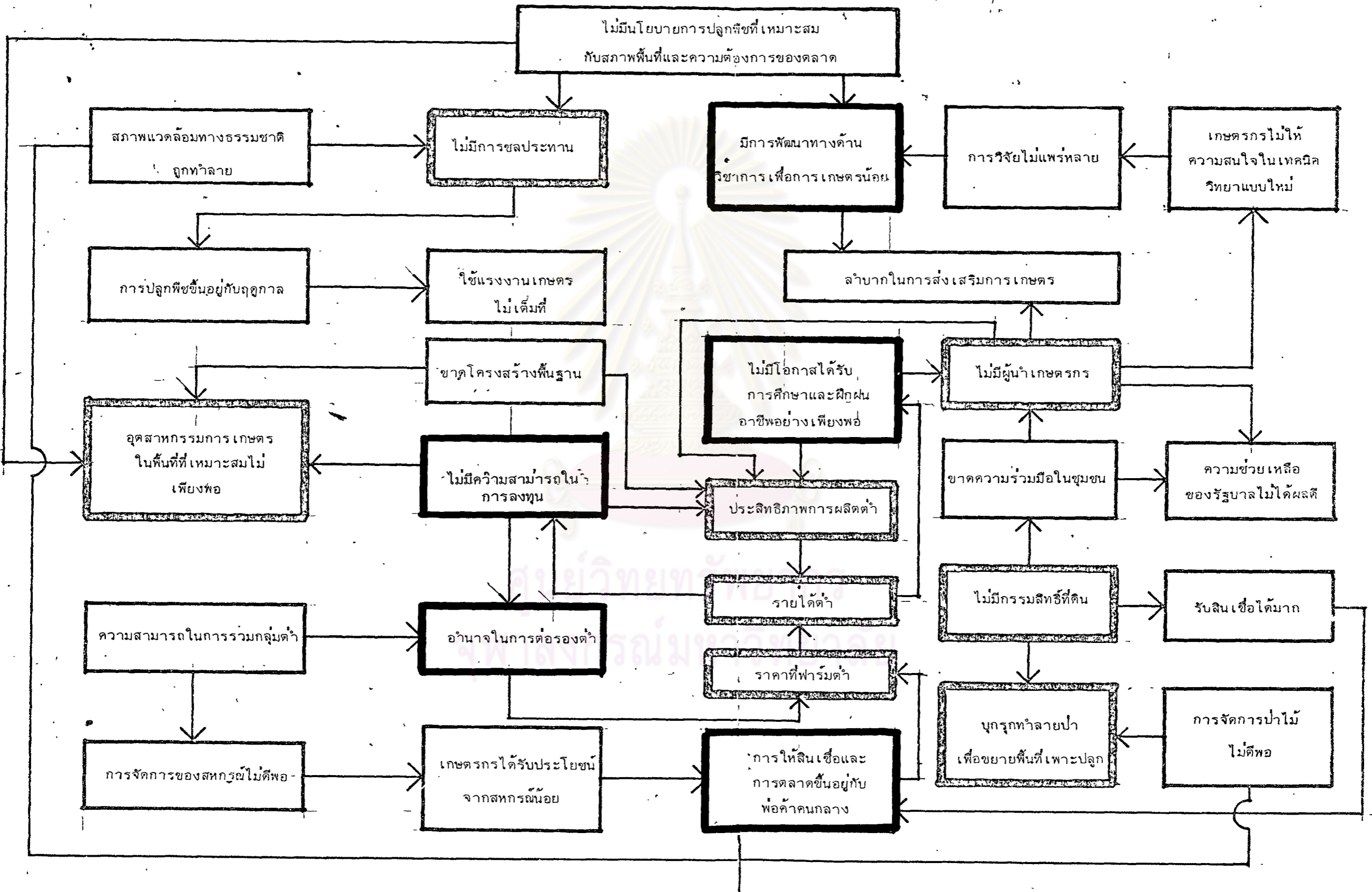
ช. สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของ อำเภอบางช่อง เป็นที่สูง ทุ่นำ ๆยากแก่การปรับปรุงคุณภาพดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่หน้าดินถูกชะล้างโดยง่ายทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินสูญเสียไปเร็วกว่าที่ควร

ซ. ปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือประสานงานระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในด้านการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และการวางแผนพัฒนาการเกษตรในระยะยาว

ศูนย์วิทยพัทยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



แผนภูมิที่ ๑๒ โครงสร้างปัญหาการเกษตร อำเภอปากช่อง



### ๓.๕ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว

#### ๓.๕.๑ สภาพการณ์ ปัจจุบัน

การอุตสาหกรรม เป็นกระบวนการทำให้เกิด เป็นอุตสาหกรรม ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๔๙๗ บัญญัติคำว่า กิจการอุตสาหกรรมให้หมายความว่า "การทำผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ไม่ว่าจะใช้เครื่องจักรหรือแรงคน และให้หมายความรวมถึง อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และกิจการอื่น ๆ ซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีการะบุให้ เป็นกิจการอุตสาหกรรม" และโดยปรกติมักจะพิจารณาเรื่อง อุตสาหกรรมรวมถึงการค้าด้วย เพราะเมื่อมีการผลิตแล้วต้องมีการจำหน่ายสิ่งที่ผลิตนั้น จะขาดเสียไม่ได้ และการค้านั้นก็เป็นบริการอันหนึ่งในตัว เว้นแต่ลักษณะการผลิตเพื่อใช้เอง ซึ่งนับเป็นส่วนน้อยเท่านั้น.

โดยทั่วไป ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนามักเข้าใจว่า การพัฒนาอุตสาหกรรม (industrialization) เป็นสิ่งเดียวกันกับการพัฒนาเศรษฐกิจ (economic development) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า แนวความคิดเช่นนี้ เป็นที่ยอมรับจากนักเศรษฐศาสตร์ ที่สนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจแบบที่เน้นความสมดุล ในความเจริญทางเศรษฐกิจ ในสาขาอุตสาหกรรมเท่านั้น ความโน้มเอียงที่จะพัฒนาสาขานี้ดูเหมือนว่า เกิดจากความต้องการหาเงินทุนใช้แรงงานเหลือเฟือจากชนบท ซึ่งเราไม่อาจกล่าวได้ว่า การที่แรงงานและทรัพยากรส่วนใหญ่ของประเทศต้องพัฒนาอยู่ในสาขาเกษตรกรรม ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างสาขาเกษตรและสาขาอุตสาหกรรม สิ่งที่ควรสนใจ ไม่ใช่อัตราส่วนของทรัพยากรทั้งสองสาขาในขณะนั้น แต่ควรสนใจอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ ของสาขาทั้งสอง ซึ่งอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมขึ้นอยู่กับอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เนื่องจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร จะเป็นอาหารสำหรับคนงานแต่ละคนนอกสาขาการเกษตรทั้งประเทศ<sup>๑</sup>



<sup>๑</sup> หลา มะหยิ่น. เศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนา. แปลโดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร.

ในการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมของอำเภอปากช่อง ซึ่งปัจจุบันมีการผลิตทางด้านการเกษตรค่อนข้างสูง (ตารางที่ ๓.๘) และในอนาคต แรงงานในภาคการเกษตรจะเหลือเฟือ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ ๓.๑๕ ซึ่งเปรียบเทียบความหนาแน่นของประชากรในตำบลต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เขตเมืองว่า ความหนาแน่นเริ่มจะคงที่ เพราะประชากรไม่สามารถเข้าไปทำกินในพื้นที่เหล่านั้นได้อีกแล้ว ความจำเป็นในการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมของอำเภอปากช่อง จึงเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ เพื่อเป็นการเตรียมรับสถานการณ์ ทางด้านประชากร เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ โดยที่ คำว่า อุตสาหกรรมที่ใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนนี้ ใช้ในความหมาย ที่กว้างที่สุดหมายถึงสาขาการผลิตที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตร คือ อุตสาหกรรมขั้นต้น ได้แก่ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ ย่อยหิน อุตสาหกรรมขั้นแปรรูป ได้แก่ อุตสาหกรรมทั่วไป และ อุตสาหกรรมขั้นการจัดจำหน่าย ได้แก่ อุตสาหกรรมพาณิชย์ และบริการ รวมถึงการท่องเที่ยวด้วย

#### ก. ลักษณะทั่วไปของการพัฒนาอุตสาหกรรมในอำเภอปากช่อง

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมของอำเภอปากช่อง ในปี ๒๕๑๔ พบว่า ในอำเภอปากช่อง มีการอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตรอยู่ ๓๑ ราย ประกอบด้วย อุตสาหกรรมไม่เชิงข้าวโพด ผลิตน้ำมันมันต์ ทำมันเส้นมันเม็ด ทอกระสอบ ปั่นฝ้าย อัดฝ้าย โรงสี และผลิตอาหาร นอกจากนั้นก็เป็นอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ย่อยหิน ๔ ราย โรงเลื่อย และผลิตภัณฑ์ไม้ ๑๐ ราย ร้านค้าเครื่องสุขภัณฑ์ และอุปกรณ์ก่อสร้าง ๑๓ ราย ช่อมเครื่องยนต์ กิ่งโลหะ และปะยางล้อยาง ๖๕ ราย และสถานบริการที่ประกอบด้วย ร้านตัดเสื้อ ชาย-หญิง ร้านตัดผม-ตัดผม ร้านอาหาร บริการรับซื้อ และรับส่งพืชไร่ รวมทั้งโรงภาพยนตร์ ธนาคาร โรงแรม และสหกรณ์ รวม ๑,๔๔๔ ราย (ภาคผนวกตารางที่ ๒๒) สำหรับโรงงานทอกระสอบ ๑ ราย ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอปากช่อง เป็นการผลิตที่ใช้วัตถุดิบนอกอำเภอ เนื่องจากอำเภอปากช่อง ไม่มีการปลูกปอเลย ถึงแม้จะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ ก็ไม่ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอำเภอปากช่องเพิ่มขึ้นมากนัก นอกจากนั้น เป็นโรงงานอุตสาหกรรม และสถานบริการ

ขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นขนาดย่อม คือ มีคนงานตั้งแต่ ๑-๔ คน และทุนจดทะเบียนเริ่มแรกไม่เกิน ๒ ล้านบาท ตามความหมายที่กระทรวงอุตสาหกรรมใช้อยู่ แต่การศึกษาในส่วนนี้ยังขาดข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับ จำนวนแรงงาน ที่ประกอบการอยู่ในอุตสาหกรรมแต่ละประเภท รวมทั้งวัตถุดิบที่ใช้ และผลผลิตที่ได้ ขนาดของกิจการจึงเป็นการประเมินจากสภาพความเป็นจริงที่ประสบในขณะที่ออกสำรวจภาคสนาม

ข. แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรม

การพิจารณาเป็นการประเมินความเป็นไปได้ จากอัตราการขยายตัวของผลผลิตทางการเกษตร ตามแนวทางการพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจแบบสมดุล ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า

๑. อุตสาหกรรมเหมืองแร่ และย่อยหิน มีความสำคัญน้อยต่อเศรษฐกิจของอำเภอปากช่อง เพราะว่าอำเภอปากช่องไม่มีแหล่งแร่ที่สำคัญทางเศรษฐกิจเลย นอกจากเหมืองทองแดงเก่า ที่ตำบลจันทิก ซึ่งอยู่ห่างจากสถานีจันทิกไปตามทางรถไฟสาย กรุงเทพฯ-นครราชสีมา ไปทางใต้ประมาณ ๖ กิโลเมตร ซึ่งมีปริมาณทองแดงในสายควอทซ์ประมาณ ๓%<sup>๑</sup> นอกนั้นเป็นอุตสาหกรรมย่อยหิน และทำปูนขาว เพื่อใช้ในการก่อสร้างภายในอำเภอ และจังหวัด เป็นส่วนใหญ่

๒. อุตสาหกรรมทั่วไป ในอำเภอปากช่อง ที่มีความสำคัญและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว คือ อุตสาหกรรมทางการซ่อมรถยนต์ และเครื่องยนต์ และกลึงโลหะ ที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ยังขาดการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม

---

<sup>๑</sup>Royal Department of Mines, Geologic Reconnaissance of the Mineral Deposit of Thailand, Geological Survey Memoir 1. 1953. p.98

ที่ต่อเนื่องจากการเกษตร (agro-industry) ซึ่งน่าจะมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของอำเภอปากช่องต่อไปในอนาคตอันใกล้ สมควรที่จะให้มีการวางแผนเพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตรให้เหมาะสม

๓. อุตสาหกรรมการพาณิชย์และบริการ เนื่องจากอำเภอปากช่องเป็นแหล่งชุมชนใหญ่ และมีที่ตั้งอันเหมาะสม คือ อยู่บนเส้นทางหลวงหมายเลข ๒ ใช้เวลาเดินทางจากกรุงเทพมหานครเพียง ๑๗๐ กิโลเมตร และจากที่ตั้งจังหวัดนครราชสีมาเพียง ๔๕ กิโลเมตร ดังนั้นในเขตสุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดง ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางดังกล่าว จึงมีร้านค้าและสถานบริการตั้งอยู่ ดังจะเห็นได้จากภาคผนวกตารางที่ ๒๓ แสดงจำนวนโรงงาน ร้านค้า และสถานบริการที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลต่าง ๆ ของอำเภอปากช่อง ในปี ๒๕๑๔ ว่า ตำบลที่อยู่บนเส้นทางหลวงหมายเลข ๒ จะมีจำนวน สถานประกอบการหนาแน่นมากกว่าตำบลที่อยู่ไกลออกไป โดยเฉพาะตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลปากช่อง คือ ตำบลปากช่อง หนองสาหร่าย และจันทึก อุตสาหกรรมการพาณิชย์และบริการ จึงมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของอำเภอปากช่อง เป็นอย่างมาก รองจากสาขาการเกษตร โดยเฉพาะการค้าส่งและการค้าปลีก (ตารางที่ ๓.๔)

๔. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับความสนใจ และการส่งเสริมเป็นอันมากในระดับประเทศ เพราะการท่องเที่ยวสามารถทำให้ท้องถิ่นมีรายได้ และประชากรมีงานทำ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ ได้มีนโยบายที่จะสนับสนุนคนไทยให้นิยมการท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น และพัฒนาระบบการขนส่ง เพื่อเพิ่มการทัศนอาจร ทั้งภายในและระหว่างประเทศ<sup>๑</sup> ทำให้อำเภอปากช่อง ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่

<sup>๑</sup> สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.



รู้จักกันโดยทั่วไป คือ วนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรจะได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะจากสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวยัง วนอุทยานเขาใหญ่ มีแนวโน้มที่จะลดลง (ภาคผนวกตารางที่ ๒๔) และในบางเดือนก็มีนักท่องเที่ยวน้อยมาก ทำให้รายได้ของ โรงแรมเขาใหญ่ ประสบการณ์ขาดทุนในการดำเนินงาน (ภาคผนวกตารางที่ ๒๕) ถ้าหากอำเภอปากช่อง ได้มีโครงการจัดแหล่งท่องเที่ยว เช่น บริเวณอ่างเก็บน้ำลำตะคอง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง โดยการจัดอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอปากช่อง ได้มากกว่า ๑ แห่ง และท้องถิ่นควรจัดเทศกาลต่าง ๆ ที่จะเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้จ่ายในอำเภอปากช่อง เช่น เทศกาลผลไม้ และพืชผักต่าง ๆ ก็จะสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติอีกด้วย<sup>๑</sup> แต่มีข้อควรคำนึงถึงที่สำคัญ คือ เมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาแล้ว ท้องถิ่นต้องพยายามรักษาสภาพแวดล้อมเอาไว้ โดยต้องมีการวางแผนและมาตรการที่แน่นอน ก่อนที่สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะหายไป เช่น บริเวณหาดพิทยา เป็นต้น

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าอำเภอปากช่องมีแนวโน้มในการที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขึ้นมาในเขตอำเภอได้ โดยการที่จะได้มีการศึกษารายละเอียด และวางแผนเฉพาะเรื่องนี้ต่อไป

---

<sup>๑</sup>Netherlands Institute of Tourism Development Consultants and SGV-Na Thalang & Co., Ltd., National Plan on Tourism Development: Final Report (Sangkok: n.p. 1976) p.114.



๓.๕.๒ ขอบข่ายของสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกำลังเสริมอุตสาหกรรม

ก. นโยบายด้านอุตสาหกรรม ปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศ ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ คือ นโยบายพื้นฐานของการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาล และความเกี่ยวพันในขบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งจะเห็นได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ และ ๒ การลงทุนของรัฐบาลส่วนใหญ่มุ่งไปที่การสร้างปัจจัยพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการผลิต ได้แก่ การสร้างถนน เชื้อเพลิง ไฟฟ้า เป็นต้น แต่การกระจายอุตสาหกรรมยังอยู่ในเขต กรุงเทพมหานคร และบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๓ ได้มีความพยายามที่จะกระตุ้นให้มีการจัดโครงสร้างด้านรูปแบบของอุตสาหกรรม เสียใหม่ โดยพยายามส่งเสริมให้อุตสาหกรรมไปตั้งนอกเขตกรุงเทพมหานคร การพัฒนาอุตสาหกรรมเน้นในภาคเอกชนมากขึ้น และมีการให้ความช่วยเหลือทางด้านส่งเสริมทางเทคนิค (และช่วยเหลือด้านเครดิตมากขึ้น

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ นี้ ได้มีการเน้นการกระจายอุตสาหกรรม และส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ดังนั้นอุตสาหกรรมที่ใช้ ผลผลิตที่มีในท้องถิ่น เป็นวัตถุดิบ จะได้รับความสนใจเป็นพิเศษ และที่สำคัญก็คือ การระบุว่า จังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งใน ๔ แห่ง ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ<sup>๑</sup> ซึ่งอำเภอปากช่อง เป็นอำเภอหนึ่งที่มีแนวโน้มในทางที่จะสามารถพัฒนาทางอุตสาหกรรมได้ จึงควรจะได้มีการพิจารณาวางแผนให้สอดคล้องกับความเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมของจังหวัด และนโยบายของประเทศต่อไป

<sup>๑</sup> สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบ จังหวัดนครราชสีมา ฉบับแปลและสรุป. หน้า ๘๒.

ข. มาตรการในการส่งเสริมอุตสาหกรรม แต่เดิมนั้นรัฐบาลมีมาตรการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาล คือ การตั้งรัฐวิสาหกิจอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.๒๕๐๓ ซึ่งได้มีการแก้ไขโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๒๗ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นการจูงใจให้ผู้ทำการลงทุนมากขึ้น และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนมีอำนาจในการกำหนด "เขตส่งเสริมการลงทุน" อำเภอปากช่อง เป็นหนึ่งใน ๑๑ อำเภอ ของจังหวัดนครราชสีมา ที่รวมอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน สำหรับอุตสาหกรรมทั่วไป<sup>๑</sup>

ค. การให้การสนับสนุนด้านการเงินสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาครัฐบาล การให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่การอุตสาหกรรม มีธนาคารแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุนแห่งประเทศไทย และสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม ที่ดำเนินการให้กู้ยืมไปลงทุนทำอุตสาหกรรมในระดับต่าง ๆ กัน

๓.๕.๓ สภาพปัญหาในการพัฒนาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวของอำเภอปากช่อง มีปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาพอที่จะสรุปได้ คือ

ก. นโยบายของรัฐ ที่มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นหลัก ในระยะแรก ส่วนอุตสาหกรรมการส่งออก ถึงแม้จะได้รับการส่งเสริมในระยะหลัง แต่การส่งเสริมดังกล่าว มิได้กำหนดให้เป็นส่วนภูมิภาคได้รับสิทธิพิเศษมากกว่าในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบกับ

<sup>๑</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓.

ลักษณะที่ตั้งของกรุงเทพมหานครอยู่ในเชิงได้เปรียบ ทำให้อุตสาหกรรมไม่กระจายสู่ส่วนภูมิภาคมากนัก ถึงแม้อำเภอปากช่องจะมีความเหมาะสมหลายประการในการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เช่น มีวัดฤดูบิ มีโครงสร้างพื้นฐาน ข่ายการคมนาคมที่สะดวก ก็ยังไม่สามารถจูงใจให้ผู้มาทำการลงทุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้

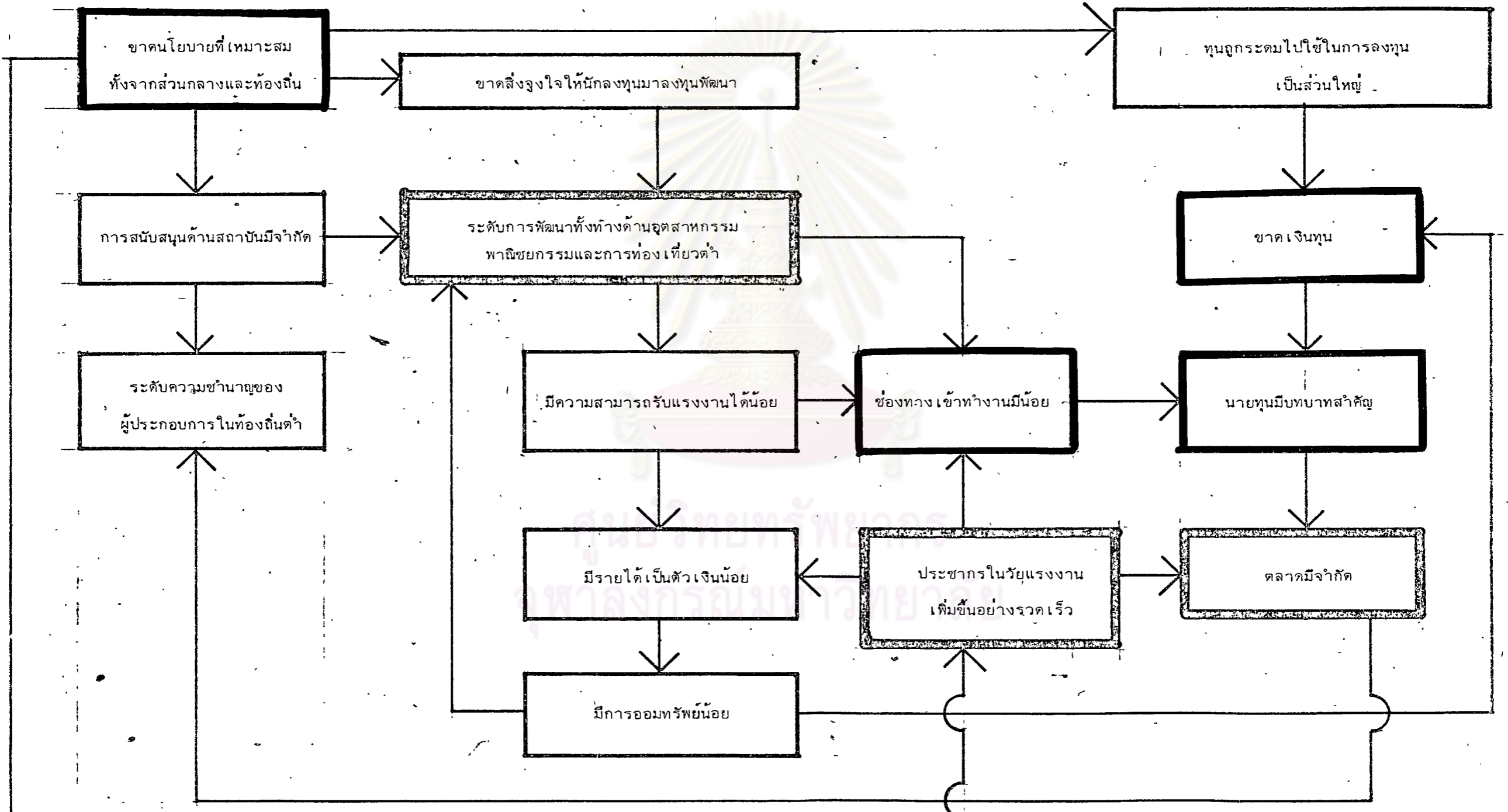
ข. ระดับความชำนาญ ในการบริหารกิจการของผู้ประกอบการในท้องถิ่น ยังอยู่ในระดับต่ำ จึงยังไม่สามารถดำเนินกิจการขนาดใหญ่ได้

ค. ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ยังขาดความสนใจที่จะวางแผน และหาช่องทางพัฒนาการอุตสาหกรรม และแหล่งท่องเที่ยวภายในอำเภอปากช่อง เพื่อเป็นการจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาลงทุน

ง. ขาดแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม เนื่องจากเงินออมที่เกิดจากเกษตรกร และผู้ประกอบการรายย่อย จะถูกระดมไปใช้ในจังหวัดนครราชสีมา และกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ โดยผ่านทางธนาคารพาณิชย์ เมื่อจะทำการลงทุนขนาดใหญ่ นายทุนในท้องถิ่นจึงไม่อาจทำได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๑๓ โครงสร้างปัญหาในการพัฒนาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว อำเภอปากช่อง



## ๓.๖ การใช้ที่ดินและระบบชุมชน

### ๓.๖.๑ การใช้ที่ดิน

ในการพิจารณาเรื่องการใช้ที่ดินของอำเภอปากช่อง มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะทราบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีผล หรืออิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ที่ดินของอำเภออย่างไร

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า น้ำฝนเป็นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ที่ดินของอำเภอปากช่องมากที่สุด และลักษณะสำคัญของรูปแบบการใช้ที่ดิน เท่าที่ปรากฏเด่นชัด มี ๒ ลักษณะคือ

๑. การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรยังเป็นไปไม่เต็มที่ ได้ผลผลิตต่ำ (low intensity agricultural land use)

๒. ป่าไม้ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว (rapid deforestation)

ภายใต้สถานการณ์ทางกายภาพดังกล่าว ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นมากในระยะที่ผ่านมา เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการผลิตน้อยมาก ทำให้ผลผลิตที่ได้ค่อนข้างต่ำ จึงมีการขยายเนื้อที่เพื่อทำการเกษตรออกไป นั่นคือการทำป่าไม้ถูกทำลายลง เพื่อนำพื้นที่มาทำการเพาะปลูกมากขึ้น ซึ่งการทำลายป่าไม้จะส่งผลกระทบต่อแหล่งต้นน้ำลำธารและคุณภาพของดิน และประชาชนก็ตกอยู่ในวัฏจักรแห่งความจน (vicious circle) ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะวางแผนช่วยเหลือ เพื่อแก้ไขสภาพการณ์นี้

### ๓.๖.๒ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของอำเภอปากช่อง

#### ก. ภูมิอากาศ

อำเภอปากช่อง อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ๒ ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำความแห้งแล้งและหนาวเย็นจากประเทศจีนมา ในเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พาเอาฝนและความชุ่มชื้นมาจากมหาสมุทร

อินเดียนระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน บริเวณพื้นที่ที่เป็นทิวเขา จะได้รับน้ำฝนมากที่สุด ในรอบ ๑๑ ปี อำเภอปากช่องได้รับน้ำฝนเฉลี่ยเท่ากับ ๑,๐๔๕.๔ มิลลิเมตร อุณหภูมิสูงสุดโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๓๐.๔ องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๑๙.๕ องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์เท่ากับร้อยละ ๗๓

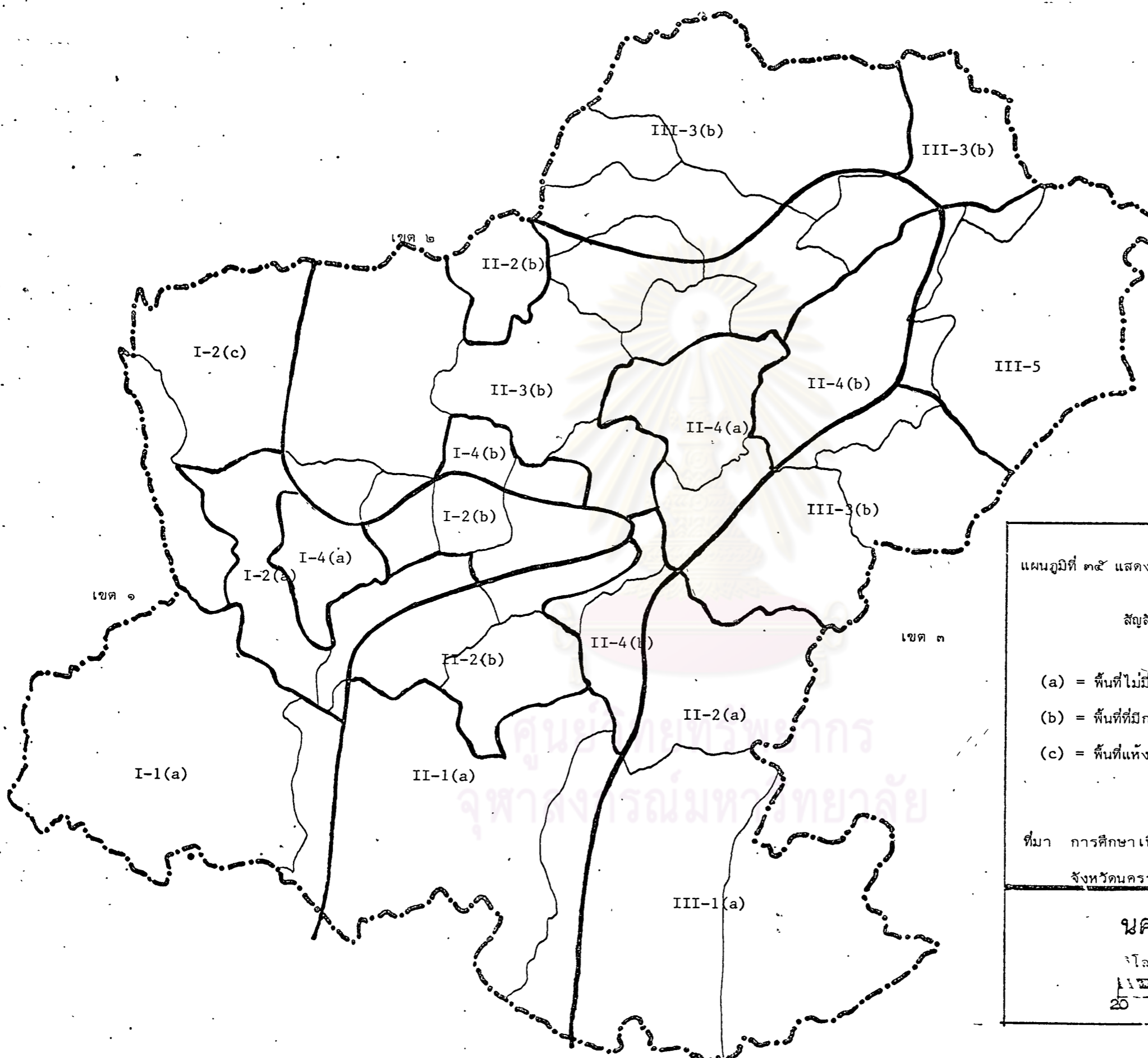
#### ข. ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของอำเภอปากช่อง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงชันมากกว่า ๑๕ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป และเป็นเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ มีพื้นที่ราบน้อยมาก จากตารางที่ ๔.๑ หน้า ๔๐ ของ "การศึกษาเพื่อการวางแผนและพัฒนาสมบูรณ์แบบ จังหวัดนครราชสีมา" ปรากฏว่า อำเภอปากช่องมีเนื้อที่ทั้งสิ้น ๑,๗๙๔.๕ ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่สูงชันมากกว่า ๑๕° ถึง ๓๓.๑.๕ ตารางกิโลเมตร พื้นที่สูงชันระหว่าง ๕-๑๔.๙° เปอร์เซ็นต์ ประมาณ ๓๑๘.๕ ตารางกิโลเมตร พื้นที่เนินสูง ๆ ต่ำ ๆ ๑,๑๖๔.๕ ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ภายในหุบเขาเพียง ๑ ตารางกิโลเมตร และที่เหลือเป็นพื้นน้ำ คือ อ่างเก็บน้ำลำตะคอง ๑๙.๐ ตารางกิโลเมตร

#### ค. สภาพดิน

โครงสร้างของดินในอำเภอปากช่อง ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนเหนียว เป็นดินที่มีการระบายน้ำดี จะร่วนเมื่อมีความชื้นพอเหมาะ ถ้าแห้งจะแข็งและเหนียว เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป มีลักษณะลุ่ม ๆ ดอน ๆ จนถึงเป็นลูกคลื่น จะมีที่ราบระหว่างเขา (peneplain) ซึ่งเกิดจากการพังทะลายของภูเขา จากการวิเคราะห์พบว่า สภาพดินตามโครงสร้างมีความเหมาะสมในการใช้ปลูกพืชไร่ และไม่ผลบางชนิด บางแห่งเหมาะสำหรับทำเป็นแปลงหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ และในบริเวณที่สูงชัน ตามบริเวณเทือกเขาควรสงวนไว้เพื่อทำการปลูกป่า หรือปล่อยให้เป็นป่าตามธรรมชาติ เพื่อให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร





แผนที่ที่ ๓๕ แสดงเขตการเกษตร จ.นครราชสีมา

สัญลักษณ์

- (a) = พื้นที่ไม่มีชลประทาน.
- (b) = พื้นที่ที่มีการชลประทาน
- (c) = พื้นที่แห่งแล้ง

ที่มา การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบ  
จังหวัดนครราชสีมา หน้า ๔๔.

**นครราชสีมา**

กิโลเมตร

ง. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำในอำเภอปากช่อง มี ๒ ประเภทคือ

๑. แหล่งน้ำผิวดิน มีลำน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ ลำตะคอง ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่เขาใหญ่ ส่วนแหล่งน้ำที่ก่อสร้างขึ้น คือ อ่างเก็บน้ำลำตะคอง ซึ่งให้ประโยชน์ทางการเกษตรแก่อำเภอปากช่องน้อยมาก นอกจากนั้นแล้วยังมี อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ซึ่งใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภคอีก คือ อ่างเก็บน้ำปางอโศก และอ่างเก็บน้ำชันโตม้

๒. แหล่งน้ำใต้ดิน บริเวณอำเภอปากช่อง มีแหล่งน้ำใต้ดินที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภคได้ เพราะน้ำไม่กร่อย หรือเค็ม ดังจะเห็นได้จากจำนวนบ่อน้ำต่าง ๆ ที่ขุดขึ้นมาใช้ ตามภาคผนวกตารางที่ ๑๖

๓.๖.๓ วิเคราะห์ลักษณะการใช้ที่ดิน

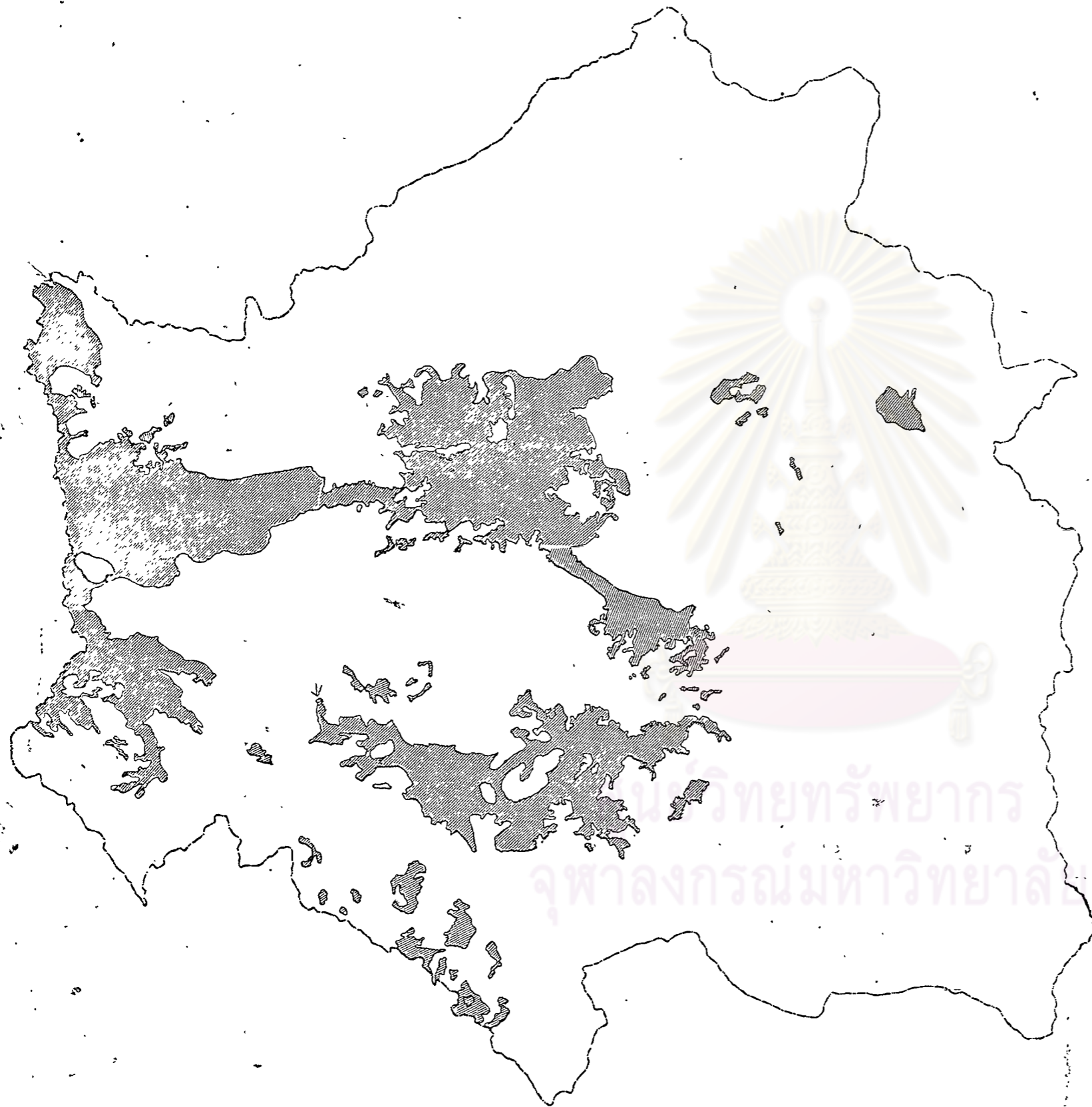
ก. รูปแบบการใช้ที่ดินของอำเภอปากช่อง

จากการวิเคราะห์พบว่าการใช้ที่ดินของอำเภอปากช่อง ส่วนใหญ่ใช้ไปในการเพาะปลูกพืชไร่ และพืชสวน (แผนภูมิที่ ๑๔) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกข้าวโพด ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอปากช่อง จากภาคผนวกตารางที่ ๖ แสดงการเพาะปลูกพืชไร่ และพืชผัก ปี ๒๕๑๘ จะเห็นว่า อำเภอปากช่องใช้พื้นที่ทำการกสิกรรม เพื่อปลูกข้าวโพดถึงร้อยละ ๙๒.๔๔ เป็นที่น่าสังเกตว่า การขยายพื้นที่ทางการกสิกรรมในอำเภอปากช่อง เป็นการทำลายป่าไม้เพื่อนำมาใช้ทำการเพาะปลูก จะเห็นได้จากแผนภูมิที่ ๑๔ แสดงแนวเขตป่าไม้ และพื้นที่ทำกิน พ.ศ. ๒๕๑๖ เปรียบเทียบกับแผนภูมิที่ ๑๕ เมื่อที่ป่าถูกทำลายไปจาก ๑,๖๘๘.๒๔ ตารางกิโลเมตร

ในปี ๒๕๕๖<sup>๑</sup> คงเหลือเพียง ๕๓๑.๒๕ ตารางกิโลเมตร ในปี ๒๕๑๘<sup>๒</sup> ทำให้พื้นที่ดินโดยทั่วไปของอำเภอปากช่อง ซึ่งมีลักษณะเป็นเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ จนถึงเป็นลูกคลื่น ไม่มีต้นไม้ปกคลุม เมื่อถึงฤดูฝน น้ำดินจะถูกน้ำพัดพาเอาความอุดมสมบูรณ์ไป ทำให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตต่ำลง เพื่อที่จะเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ และเลี้ยงดูประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เกษตรกรทั้งหลายจึงพยายามที่จะขยายเนื้อที่เกษตรกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื้อที่ป่าจึงถูกทำลายลงอยู่เรื่อย ๆ ซึ่งมักจะเริ่มจากการตัดโค่นต้นไม้ขนาดใหญ่เพื่อไปจำหน่ายแล้ว ไม่ได้มีการปลูกทดแทน ชาวบ้านก็จะเข้าไปถางป่า ในบริเวณที่ไม่ได้ถูกตัดโค่นไป โดยจะใช้ไม้เล็ก ๆ ที่เหลืออยู่ทำฟันและถ่าน เมื่อป่าถูกถางจนโล่งแล้ว ก็จะกลายเป็นเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่ป่าที่ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้สภาพพื้นที่ป่ามีลักษณะของป่าสงวนที่ไม่มีต้นไม้ ก่อให้เกิดอันตรายต่อป่าต้นน้ำลำธารอย่างมาก ซึ่งเป็นผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ พื้นผิวดินจะถูกเขาชะทำลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่เป็นที่เนิน


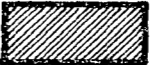
<sup>๑</sup> โดยการวัดจากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๕๕๖ ลงบนแผนที่แสดงเขตการปกครองของอำเภอปากช่อง มาตรฐาน ๑.๒๕๐,๐๐๐

<sup>๒</sup> โดยการวัดจากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม พ.ศ.๒๕๑๘ ด้วยความอนุเคราะห์จากหน่วยปฏิบัติการดาวเทียม สภาวิจัยแห่งชาติ

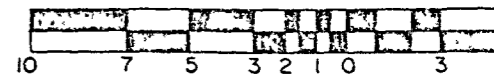


แผนที่ที่ ๑๔ แสดงแนวเขตป่าไม้และพื้นที่ทำกิน อ.ปากช่อง  
พ.ศ. ๒๔๘๖

สัญลักษณ์

-  พื้นที่ป่าไม้
-  พื้นที่ทำกิน

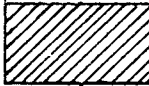
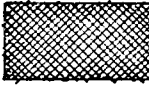


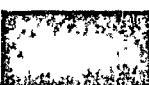
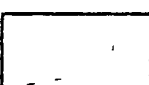
อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา

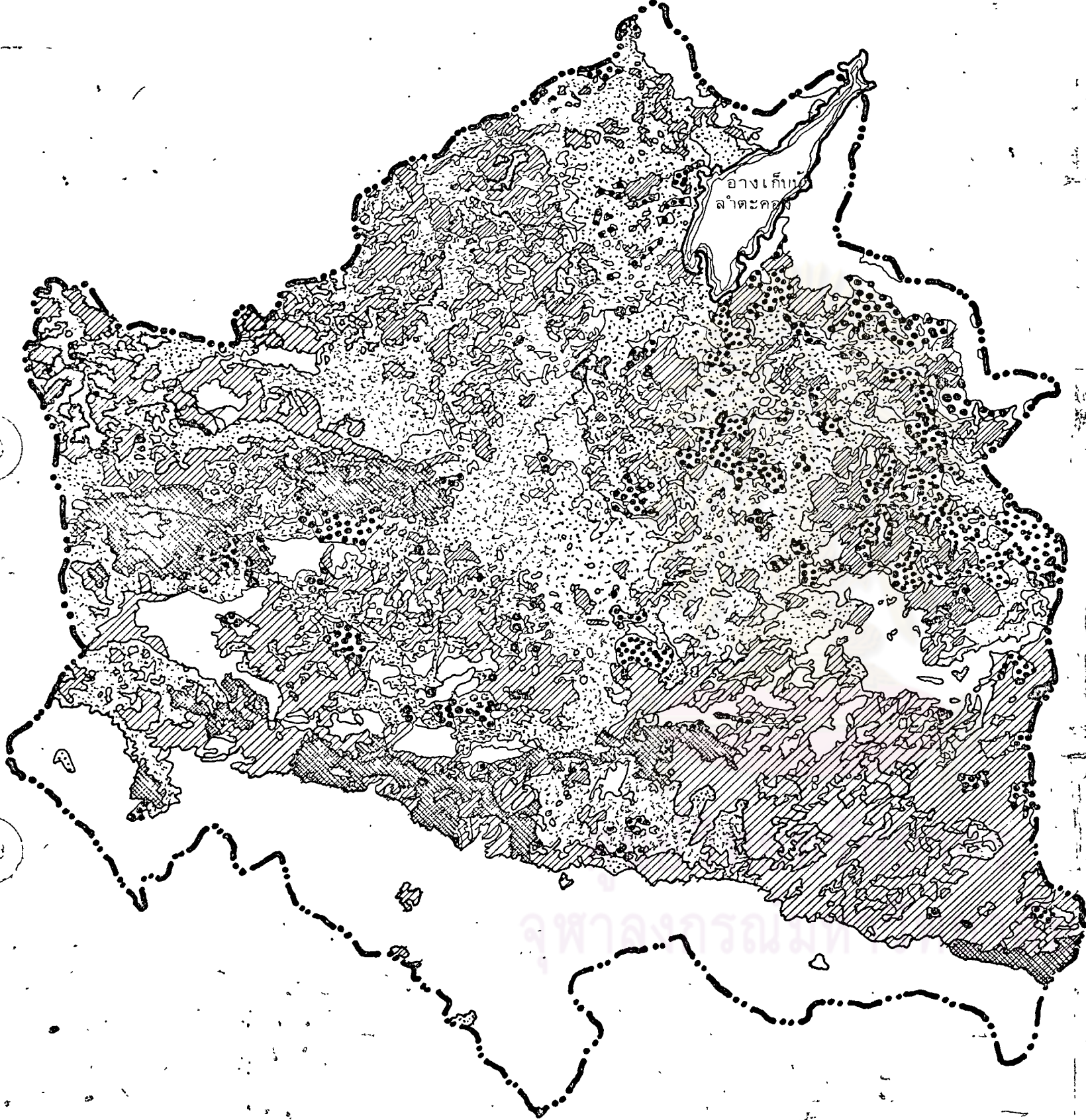




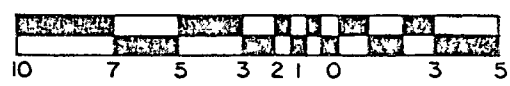
แผนภูมิที่ ๑๔ แสดงแนวเขตป่าไม้และการใช้ที่ดิน  
อำเภอปากช่อง พ.ศ. ๒๕๑๘

สัญลักษณ์

-  พื้นที่ถูกเผาเพื่อปลูกพืชไร่ ๘๐% เป็นเนินเขา และภูเขาที่มีความสูง ๓๐๐-๕๐๐ เมตร
-  พื้นที่การเกษตร ปลูกพืชไร่ พืชสวน ระยะต้นอ่อนและพืชล้มลุก
-  พื้นที่การเกษตร พืชไร่ พืชสวนระยะเติบโต
-  ที่ว่างทุ่งเลี้ยงสัตว์ หมู่บ้านขนาดใหญ่
-  พื้นที่สิ่งก่อสร้าง
-  ป่าดงดิบ ป่าดงดิบชื้น ป่าผสมผลัดใบ



อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา



ตารางที่ ๓.๑๑ แสดงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ อำเภอปากช่อง

พ.ศ.	วิธีการ	พื้นที่ (กม) <sup>๒</sup>	คิด เป็น% พื้นที่อำเภอ	อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี(%)	อัตราการเฉลี่ย ของเนื้อที่ป่าที่ ลดลง (%)
๒๔๙๖	ตีความภาพถ่ายทางอากาศ	๑,๖๖๔.๘๘ <sup>๑</sup>	๙๒.๗๘		} -๓.๑๐
๒๕๑๗	ตีความแผนที่การใช้ที่ดิน	๕๖๖.๕๐ <sup>๒</sup>	๓๑.๕๗	-๓.๑๔	
๒๕๑๘	ตีความภาพถ่ายดาวเทียม	๕๓๑.๒๕ <sup>๓</sup>	๒๙.๖๐	-๖.๒๒	

หมายเหตุ: เนื้อที่ทั้งหมดของอำเภอประมาณ ๑,๗๙๔.๕ ตารางกิโลเมตร

ที่มา: ๑. โดยการวัดจากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๖

๒. UNCRD. Regional Development of Nakorn Ratchasima;

A Comprehensive Planning Study (Vol 1. Book 1) p. 6.10

๓. โดยการวัดจากการแปลภาพถ่ายจากดาวเทียม พ.ศ. ๒๕๑๘

ข. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า มีปัจจัยอยู่ ๔ ชนิด ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการ

ใช้ที่ดินของอำเภอปากช่อง คือ

๑. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เนื่องจากที่ตั้งของอำเภออยู่ใกล้ทะเลมาก และมีทิวเขากั้นทางด้านทิศใต้ และทิศตะวันตก ทำให้เกิดความไม่แน่นอนด้านปริมาณ และระยะเวลาของฝน ถึงแม้ว่าอำเภอปากช่องจะเป็นอำเภอหนึ่งที่มีสถิติปริมาณน้ำฝนตกมากของจังหวัดนครราชสีมา แต่เมื่อถึงฤดูแล้งก็จะขาดแคลนน้ำที่จะใช้ในการเกษตร เพราะแหล่งน้ำธรรมชาติโดยทั่วไปของอำเภอปากช่อง เป็นลำห้วยสั้น ๆ นอกจากลำตะคอง แต่ก็ขึ้นเขิน จนถึงกับแห้งในบางตอน ในฤดูแล้ง นอกจากนี้อำเภอปากช่องยังตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงหมายเลข ๒ และ

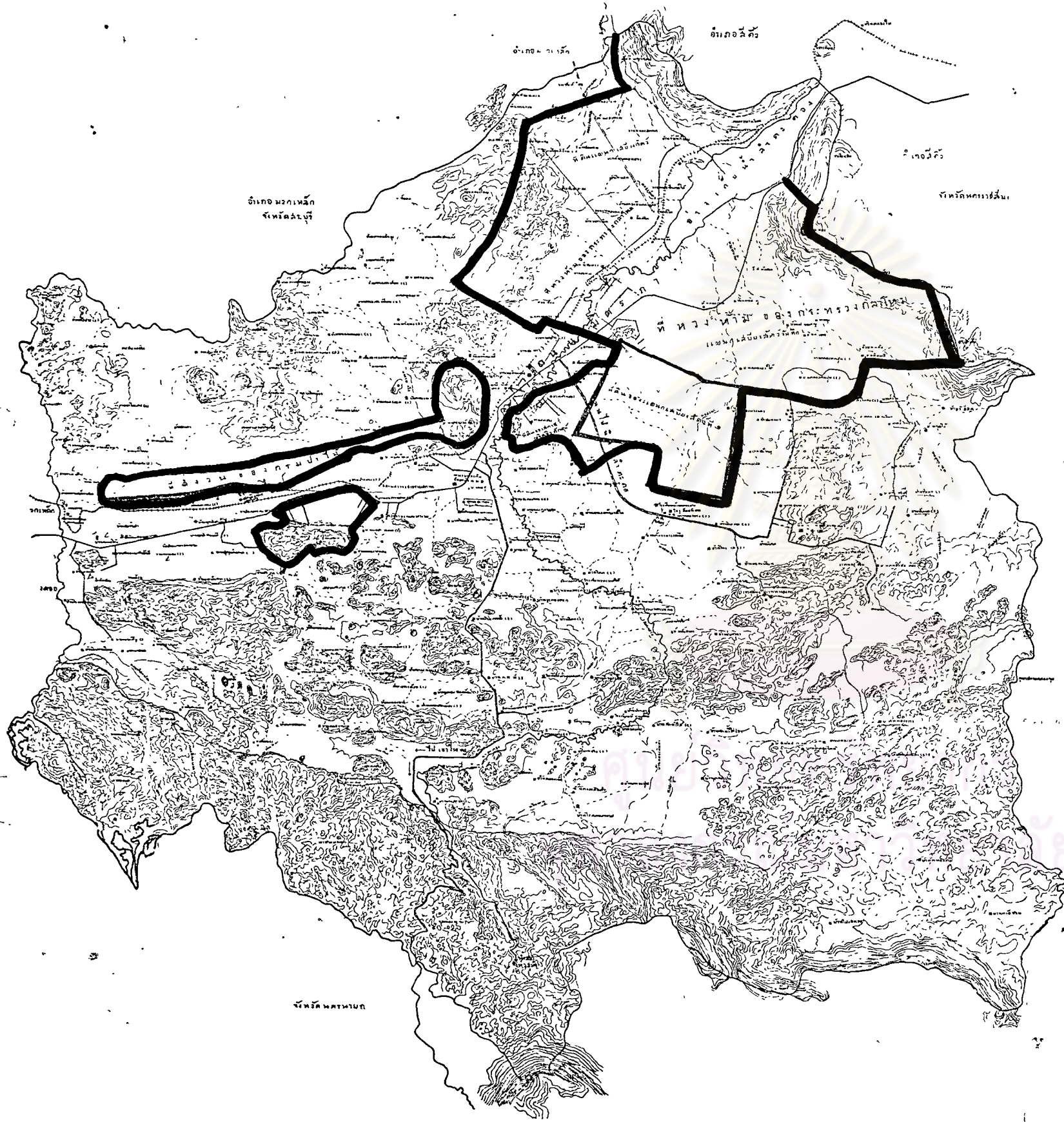


มีการคมนาคมค่อนข้างสะดวก ทำให้การเดินทางเข้าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ภายในเขตอำเภอ เป็นไปได้ง่าย

๒. การเพิ่มของจำนวนประชากร มีอัตราสูงประมาณร้อยละ ๖.๔๒ ในระยะปี ๒๕๑๓-๒๕๒๐ (ดูภาคผนวกตารางที่ ๒) เมื่อมีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้น ก็ต้องการพื้นที่ในการเพาะปลูกมากขึ้น จึงมีการบุกเบิกป่า เพื่อเปลี่ยนสภาพให้เป็นที่เพาะปลูก ซึ่งการจะเพิ่มผลผลิตในพื้นที่เดิมอาจจะไม่พอเพียงและทำได้ยาก เนื่องจากสภาพทางกายภาพไม่อำนวย รวมทั้งการขาดความรู้ในการพัฒนาเพิ่มผลผลิต

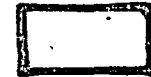
๓. การทำการเกษตร อำเภอปากช่อง ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่เป็นที่เนินและที่ราบสูง จึงไม่มีเขตชลประทานช่วยเหลือการเพาะปลูกในพื้นที่นี้เลย จึงทำให้การเพาะปลูกต้องรอคอยฝนตก เป็นลักษณะการเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งฝน (rain-fed agriculture) ทำให้มีอัตราเสี่ยงสูง และผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน

๔. กรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยความเป็นจริงแล้ว พื้นที่อำเภอปากช่องเป็นเขตป่าสงวน และพื้นที่ของทางราชการมีถึงประมาณร้อยละ ๒๔.๔๔ ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด (ดูแผนภูมิที่ ๑๖ และตารางที่ ๓.๑๖) จึงเกิดปัญหาในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน เพราะเมื่อราษฎรบุกเบิกเข้าไปทำการเพาะปลูก ในพื้นที่หวงห้าม หรือเขตป่าสงวน ทางราชการก็ไม่มีกำลังคน หรือมาตรการที่เด็ดขาดในการป้องกันที่จะไม่ให้ราษฎรเข้าไปทำกินในบริเวณนั้นได้ แต่ราษฎรไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น เมื่อราษฎรไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ความผูกพันเป็นเจ้าของที่จะทำนุบำรุงที่ดินจึงไม่มี เมื่อพื้นที่นั้นหมดความอุดมสมบูรณ์ ราษฎรก็จะบุกเบิกทำลายป่า เพื่อขยายพื้นที่ทำกินต่อไป



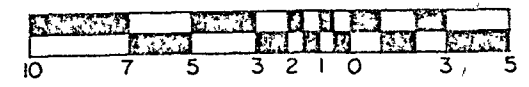
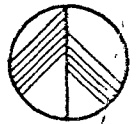
แผนภูมิที่ ๑๖ แสดงพื้นที่ทางราชการ

สัญลักษณ์



พื้นที่หวงห้ามและพื้นที่สงวนทางราชการ

อ.ปากช่อง  
 จ.นครราชสีมา.  
 กิโลเมตร



ตารางที่ ๓.๑๒ แสดงปริมาณเนื้อที่ของทางราชการและป่าสงวน

ชื่อป่า/เจ้าของ	เนื้อที่ (กม) <sup>๒</sup>
อำเภopakช่อง	๑,๗๙๔.๕
ป่าสงวนเขาเสียดฟ้า เขานกยูง และเขาคินย้อย <sup>๑</sup>	๑๐๑.๗
ป่าสงวนแห่งชาติเขาใหญ่ <sup>๒</sup>	๓๑๒.๕
ที่หวงห้ามของกระทรวงมหาดไทย <sup>๓</sup>	๓๓.๘
ที่สงวนกรมป่าไม้ <sup>๓</sup>	๓.๘
ที่ดินของสถานีผลิตชีวภัณฑ์ <sup>๓</sup>	๔.๔
สถานีฝึกนิสิต เกษตร <sup>๓</sup>	๓.๑
รวม	๔๕๙.๓
คิดเป็นร้อยละของเนื้อที่อำเภอ	๒๕.๕๙

- ที่มา: ๑. การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสมบูรณแบบ จังหวัดนครราชสีมา ฉบับแปลและสรุป  
ตารางที่ ๔.๔, หน้า ๙๘.
๒. โดยการวัดจากการแปลภาพถ่ายดาวเทียม ปี ๒๕๑๘
๓. โดยการวัดจากแผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน จัดทำโดย อำเภopakช่อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ๓.๖.๔ ระบบชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ทางด้านการจัดตั้งและพัฒนาโครงข่ายของระบบชุมชน มีความจำเป็นอย่างมากต่อการวางแผน เพื่อพัฒนาพื้นที่ ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์ในระดับอำเภอปากช่อง ได้แยกการศึกษาออกเป็น ระบบชุมชนในเมือง คือ ในบริเวณเขตสุขาภิบาล และชุมชนในชนบท

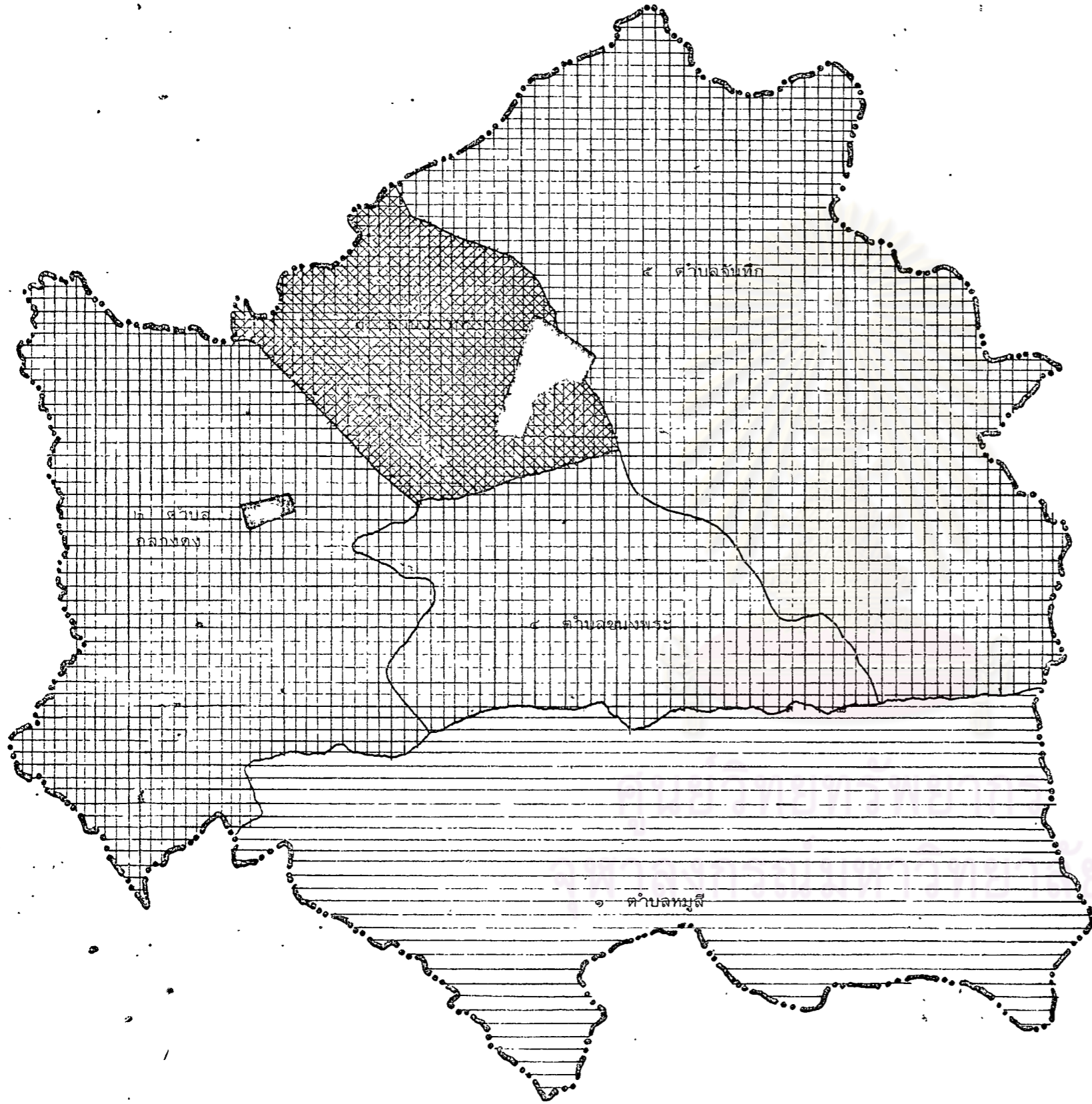
#### ก. การแผ่กระจายของประชากรในแนวพื้นที่

ในอำเภอปากช่อง เมื่อปี ๒๕๑๖ มีประชาชนประมาณ ร้อยละ ๔๕.๐๔ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทตามหมู่บ้านต่าง ๆ และมีจำนวนลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๔๖.๐๔ ในปี ๒๕๒๐ แสดงว่า ประชากรที่เพิ่มขึ้น อาศัยอยู่ในเขตเมืองมากกว่า ที่จะเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตชนบท เพื่อกระทำการกสิกรรม (ตารางที่ ๓.๑๓)

จำนวนประชากรของอำเภอปากช่อง ในพ.ศ. ๒๕๑๓ มีประมาณ ๔๔,๖๗๔ คน อัตราการเพิ่มร้อยละ ๖.๔๖ ต่อปี จนถึงปี ๒๕๒๐ (ภาคผนวกตารางที่ ๒) ซึ่งสูงกว่าอัตราการเพิ่มของประเทศที่เฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒.๗๔ เท่านั้น ความหนาแน่นของประชากรมีมากในพื้นที่เขตสุขาภิบาล (แผนภูมิที่ ๑๗,๑๘) คือ เฉลี่ย ๑,๗๒๑.๖ คน ต่อตารางกิโลเมตร ในปี ๒๕๒๐ ในขณะที่ทั้งอำเภอมีความหนาแน่นเฉลี่ยเพียง ๖๑.๑ คน

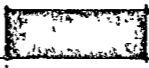

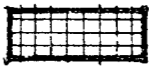
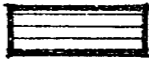
การที่ชุมชนเขตสุขาภิบาลปากช่อง และเขตสุขาภิบาลกลางดงเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากตั้งอยู่ริมทางหลวงหมายเลข ๒ ซึ่งสะดวกในการคมนาคมขนส่ง และบริเวณใกล้เคียงได้รับผลดีในการปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และ ฝ้าย ทำให้ชุมชนเขตสุขาภิบาลมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น สามารถให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบได้ ในขณะที่ชุมชนที่อยู่นอกเขตสุขาภิบาลจะอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ทั่วพื้นที่ที่ทำการเพาะปลูก และต้องพึ่งบริการจากเขตสุขาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตสุขาภิบาลปากช่อง





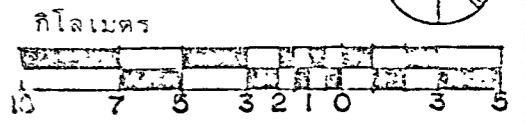
แผนภูมิที่ ๑๗ แสดงความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย  
รายตำบลและเขตสุขาภิบาลพ.ศ. ๒๕๑๖

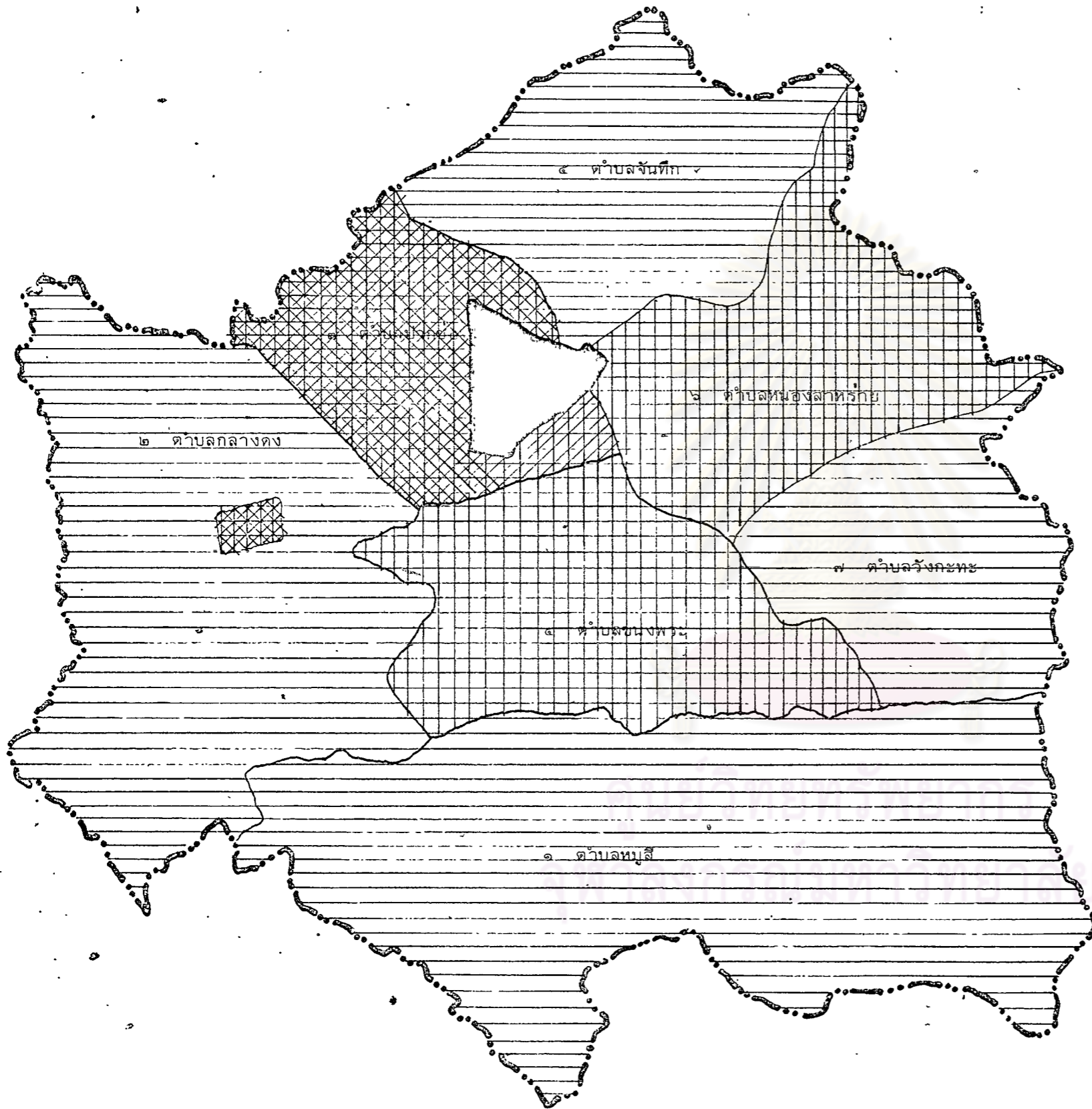
สัญลักษณ์

	๑,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ คน
	๕๑ - ๑๕๐ คน
	๓๑ - ๕๐ คน
	๒๐ - ๓๐ คน

หมายเหตุ: ต่อนึ่งตารางกิโลเมตร

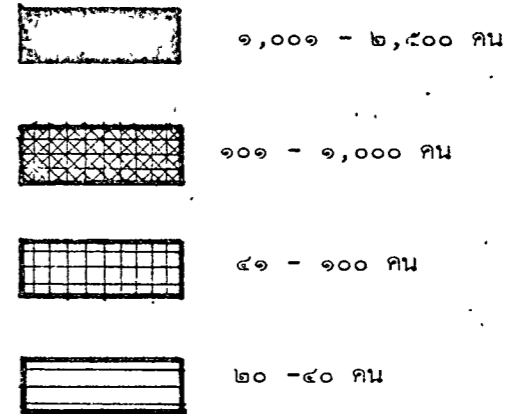
อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา





แผนภูมิที่ ๑๘ แสดงความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย  
รายตำบลและเขตสุขาภิบาลพ.ศ. ๒๕๒๐

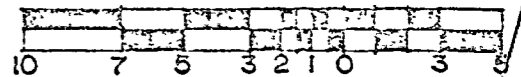
สัญลักษณ์



หมายเหตุ: ต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร

อ.ปากซ่อง  
จ. นครราชสีมา

กิโลเมตร





ตารางที่ ๓.๑๑ แสดงความหนาแน่นระดับตำบล และสุขาภิบาล อำเภอปากช่อง พ.ศ. ๒๕๑๖, ๒๕๒๐

ตำบล	๒๕๑๖			๒๕๒๐			การเปลี่ยนแปลง	
	เนื้อที่	ประชากร	ความหนาแน่น	เนื้อที่	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ร้อยละ
หมูสี	๓๖๙.๕๐	๘,๐๔๑	๒๑.๗๖	๓๖๙.๕๐	๘,๒๑๙	๒๒.๒๒๔	๑๗๘	๒.๒๒
กลางดง	๓๘๗.๕๐	๑๓,๐๔๒	๓๓.๖๖	๓๘๗.๕๐	๑๒,๗๐๕	๓๒.๗๙	(๓๓๗)	- ๒.๖
ปากช่อง	๑๖๘.๗๕	๒๔,๑๘๐	๑๔๓.๒๙	๑๖๘.๗๕	๔๐,๗๐๘	๒๔๑.๒๓	๑๖,๕๒๘	๖๘.๔
ชนงพระ	๑๕๖.๒๕	๗,๗๗๗	๔๙.๗๗	๑๕๖.๒๕	๙,๗๖๑	๖๒.๔๔	๑,๙๘๔	๒๕.๕
จันทิก	๗๑๒.๕๐	๒๔,๑๖๔	๓๓.๙๑	๒๕๙.๐๐	๙,๓๕๑	๓๖.๑๐		
หนองสาหร่าย <sup>๑</sup>	-	-	-	๒๑๔.๕๐	๑๙,๗๗๙	๙๒.๒๑	๑๔,๑๐๒	๕๘.๔
วังกะทะ <sup>๒</sup>	-	-	-	๒๓๙.๐๐	๙,๑๓๖	๓๘.๒๓		
อำเภอปากช่อง	๑,๗๙๔.๕๐	๗๗,๒๐๔	๔๓.๐๒	๑,๗๙๔.๕๐	๑๐๙,๖๕๙	๖๑.๑๑	๓๒,๔๕๕	๔๒.๐
สุขาภิบาลปากช่อง	๙.๐๔	๒๘,๙๘๕	๓,๒๐๖.๓๐	๑๙.๐	๔๑,๑๔๙	๒,๑๖๕.๗๔	๑๒,๑๖๔	๔๑.๙๗
สุขาภิบาลกลางดง	๒.๓๔	๒,๖๑๐	๑,๑๑๕.๓๘	๙.๐	๗,๐๕๖	๗๘๔.๐๐	๔,๔๔๖	๑๗๐.๓๔
รวม เนื้อที่ เมือง	๑๑.๓๘	๓๑,๕๙๕	๒,๗๗๖.๓๖	๒๘.๐	๔๘,๒๐๕	๑,๗๒๑.๖๑	๑๖,๖๑๐	๕๒.๕๗

- หมายเหตุ: ๑. แยกจากตำบลจันทิก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘  
 ๒. แยกจากตำบลหนองสาหร่าย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐

ที่มา: รายงานสถิติทะเบียนราษฎร อำเภอปากช่อง

## ข. การอพยพของประชากร

ได้พิจารณาจากการอพยพของประชากรในอำเภอปากช่อง เป็นการอพยพเข้าจากจังหวัดอื่น และจากอำเภออื่น ภายในจังหวัดนครราชสีมา และการอพยพออกไปอำเภออื่นภายในจังหวัด และอพยพไปจังหวัดอื่น เปรียบเทียบระหว่างปี ๒๕๑๔ กับ ๒๕๑๙ (ตารางที่ ๓.๑๔)

๑. การอพยพเข้าของอำเภอปากช่อง มีแนวโน้มมากขึ้น จากปี ๒๕๑๔ จำนวน ๓,๓๒๐ คน เป็น ๔,๘๖๕ คน ในปี ๒๕๑๙ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการอพยพมาจากจังหวัดทางภาคกลาง เท่าที่สอบถามจะเป็นการอพยพมาจากจังหวัด สุพรรณบุรี อ่างทอง อยุธยา สิงห์บุรี เป็นส่วนใหญ่ โดยเข้ามาทำการเกษตร เพาะปลูกพืชไร่ และพืชสวน

๒. การอพยพออก ของอำเภอปากช่องก็มีแนวโน้มมากขึ้นเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการที่มีประชากรอพยพออกจำนวน ๒,๗๒๕ คน ในปี ๒๕๑๔ เป็น ๔,๐๗๔ คน ในปี ๒๕๑๙ โดยอพยพออกไปอำเภออื่น ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๓๑๑ คน และอพยพออกไปยังจังหวัดอื่น ๒,๗๖๔ คน

จึงสามารถสรุปการย้ายถิ่นของอำเภอปากช่องได้ว่า อำเภอปากช่อง มีการอพยพเข้ามามากกว่า การอพยพออก ร้อยละ ๔๓.๗๘ ในปี ๒๕๑๙ เนื่องมาจากเกษตรกรที่อพยพเข้ามาเห็นว่าบริเวณอำเภอปากช่อง ยังมีบริเวณป่าไม้ และที่ดินซึ่งสามารถเปลี่ยนสภาพให้เป็นที่ทำการเกษตรกรรมได้อยู่เป็นจำนวนมาก จากลักษณะการอพยพเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ร้ายแรงตามมา เช่น การทำลายป่าไม้ ทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร ปัญหาด้านการปกครอง ซึ่งจำเป็นต้องมีนโยบาย และมาตรการที่จะควบคุมการอพยพดังกล่าวให้เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ในอำเภอปากช่องให้ดียิ่งขึ้น

ค. การศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลาง

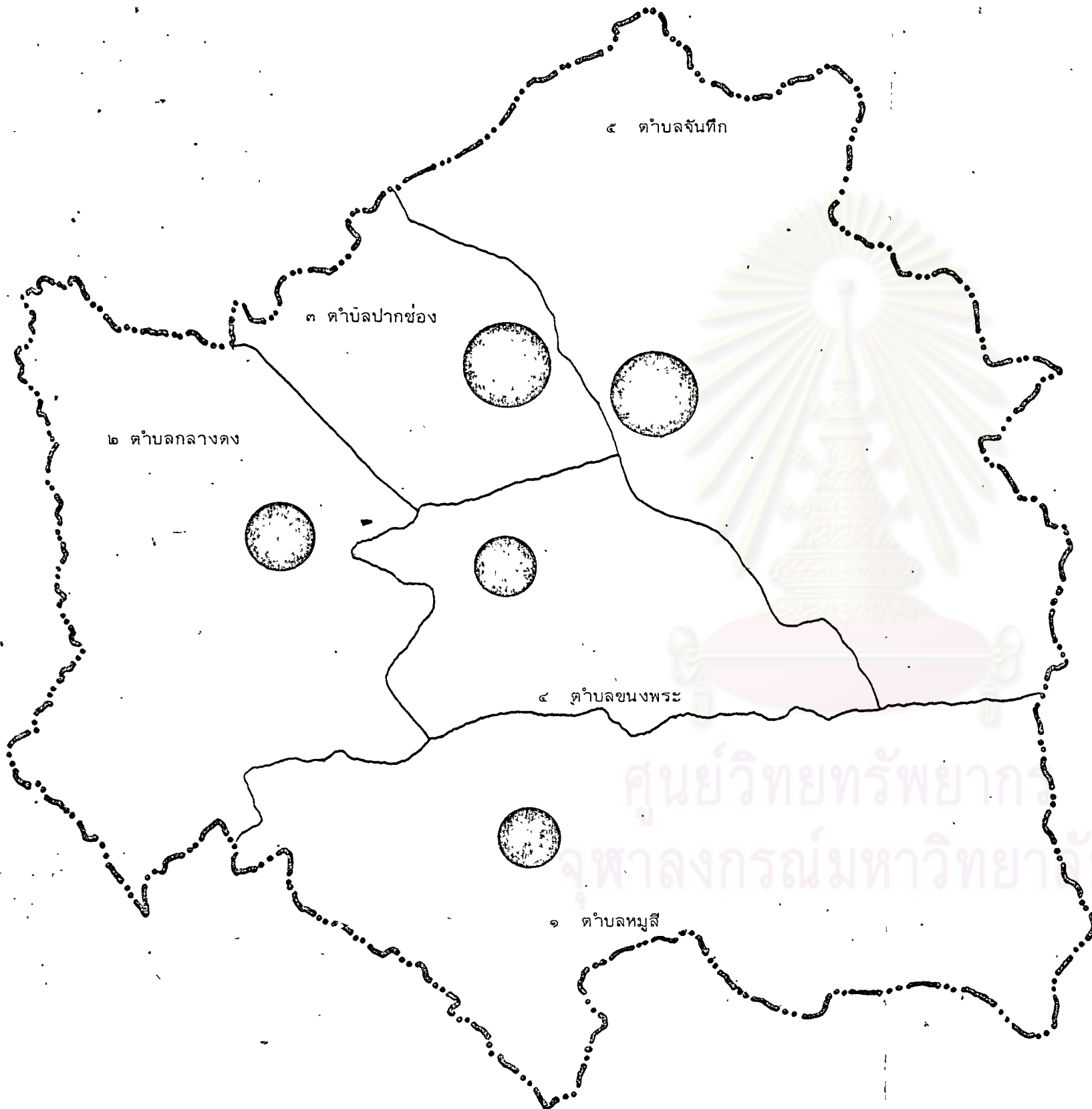
ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาถึง เขตอิทธิพลของชุมชนเมือง คือ บริเวณที่เป็นสุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดง โดยพิจารณาถึงหน้าที่และความสามารถในการให้บริการทางด้านธุรกิจ และบริการสาธารณะของชุมชนทั้ง ๒ แห่ง เพื่อแสดงให้เห็นถึงรัศมีของการบริการของสุขาภิบาลทั้ง ๒ แห่ง



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





ตารางที่ ๓.๑๔ แสดงแนวโน้มการอพยพปี ๒๕๑๔, ๒๕๑๕ รายอำเภอ จังหวัดนครราชสีมา

อำเภอ	การอพยพ ปี ๒๕๑๔					การอพยพ ปี ๒๕๑๕								
	เข้า		ออก		รวมการย้ายถิ่น	อพยพเข้า				อพยพออก				รวมการย้ายถิ่น
	จำนวน	%	จำนวน	%		ภายในจังหวัด	ภายนอกจังหวัด	รวม	%	ไปอำเภออื่นในจังหวัด	ไปจังหวัดอื่น	รวม	%	
บัวใหญ่	๔๔๔	๑.๖	๑,๔๔๔	-๕.๒	-๔๔๔	๗๖๖	๓๒๐	๑,๐๘๖	๑.๔	๒,๕๐๕	๑,๗๔๓	๔,๒๔๘	-๖.๕	-๓,๑๖๒
เขตเทศบาล	๓๐๑	๑.๐	๔๖๘	-๑.๖	-๑๖๗	๒๗๑	๒๗๗	๕๔๘	๑.๐	๓๕๕	๓๑๘	๖๗๓	-๑.๑	-๑๒๕
ดง	๖๒๔	๒.๑	๘๔๗	-๒.๕	-๒๑๘	๗๐๕	๒๐๔	๙๐๙	๑.๖	๑,๒๖๕	๑,๖๔๕	๒,๙๑๐	-๔.๗	-๒,๐๐๑
ประทาย	๓๐๐	๑.๐	๑,๐๕๓	-๓.๖	-๗๕๓	๙๗๐	๕๗๔	๑,๕๔๔	๒.๗	๑,๐๕๓	๑,๖๖๗	๒,๗๒๐	-๔.๔	-๑,๑๖๖
ชุมพวง	๘๕๔	๒.๘	๑,๒๗๙	-๔.๕	-๔๒๐	๑,๙๗๗	๓,๐๗๗	๕,๐๕๔	๘.๕	๑,๒๗๕	๑,๑๙๖	๒,๔๗๑	๔.๐	๒,๕๘๓
พิมาย	๘๘๓	๒.๙	๑,๕๕๑	-๕.๓	-๖๖๘	๙๕๕	๘๘๓	๑,๘๓๘	๓.๓	๑,๒๑๙	๑,๗๗๘	๒,๙๙๗	-๔.๙	-๑,๑๖๐
โนนสูง	๓,๔๔๗	๑๑.๓	๒,๘๖๐	๙.๙	๕๘๗	๙๔๒	๓๒๘	๑,๒๗๐	๒.๒	๘๐๕	๑,๙๙๔	๒,๗๙๙	-๔.๕	-๑,๕๒๙
เขตเทศบาล	๙๐	๐.๓	๑๗๑	-๐.๖	-๘๑	๑๐๗	๑๐๒	๒๐๙	๐.๔	๑๔๘	๒๓๐	๓๗๘	-๐.๖	-๑๖๙
ขามสะแกแสง	๓๘	๐.๑	๑๑๑	-๐.๔	-๗๓	๓๑๙	๑๐๖	๔๒๕	๐.๘	๒๙๕	๖๙๕	๙๙๐	-๑.๖	-๕๖๓
โนนไทย	๔๐๖	๑.๓	๘๗๑	-๓.๐	-๔๖๕	๘๐๕	๕๘๑	๑,๓๘๖	๒.๕	๑,๐๖๙	๑,๑๐๓	๒,๑๗๒	-๓.๕	-๗๙๖
ด่านขุนทด	๓๗๔	๑.๒	๕๘๐	-๒.๐	-๒๐๖	๓๖๖	๗๓๘	๑,๑๐๔	๒.๐	๓๕๕	๑,๑๘๕	๑,๕๔๐	-๒.๕	-๔๒๕
สีคิ้ว	๑,๑๒๓	๓.๗	๗๓๕	๒.๕	๓๘๘	๑,๖๖๗	๑,๒๒๗	๒,๘๙๔	๕.๑	๑,๒๙๘	๑,๒๐๒	๒,๕๐๐	๔.๑	๓๙๕
สูงเนิน	๖๓๒	๒.๑	๖๙๙	-๒.๔	-๖๗	๕๘๒	๖๕๒	๑,๒๓๔	๒.๒	๕๓๗	๕๖๘	๑,๐๐๕	๑.๖	๒๒๙
ขามทะเลสอ	๓๗๓	๑.๒	๔๒๘	-๑.๕	-๕๕	๒๔๐	๒๙๖	๕๓๖	๐.๙	๑๙๓	๓๘๓	๕๗๖	-๐.๙	๕๔๐
เมือง	๕,๓๒๑	๑๗.๕	๓,๕๖๙	๑๒.๔	๑,๗๕๒	๖,๐๙๐	๖,๒๓๒	๑๒,๓๒๒	๒๑.๗	๕,๒๙๕	๔,๐๐๔	๙,๒๙๙	๑๕.๒	๓,๐๒๓
เทศบาลเมือง	๓,๕๘๒	๑๑.๗	๓,๕๖๕	๑๑.๙	๑๑๗	๓,๙๖๒	๓,๐๗๑	๗,๐๓๓	๑๒.๕	๓,๖๒๐	๔,๘๓๔	๘,๔๕๔	๑๓.๗	-๑,๔๒๑
จักราช	๑,๐๑๔	๓.๓	๑,๑๗๓	-๔.๐	-๑๕๙	๓๔๔	๘๐๙	๑,๑๕๓	๒.๐	๓๒๔	๙๘๓	๑,๓๐๗	-๒.๑	-๑๕๔
ห้วยแถลง	๖๓๘	๒.๑	๑,๔๗๒	-๕.๑	-๘๓๔	๓๖๒	๓๔๕	๗๐๗	๑.๓	๘๒๖	๒,๐๐๗	๒,๘๓๓	-๔.๖	-๒,๑๖๖
ปากช่อง	๓,๓๒๐	๑๐.๙	๒,๗๒๕	๙.๘	๕๙๕	๑,๙๒๑	๓,๙๔๔	๕,๘๖๕	๑๐.๔	๑,๓๑๑	๒,๗๖๘	๔,๐๗๙	๖.๖	๑,๗๙๖
ปักธงชัย	๑,๔๔๗	๔.๗	๑,๒๓๒	๔.๒	๒๑๕	๑,๕๘๓	๑,๔๑๒	๒,๙๙๕	๕.๓	๑,๓๘๗	๑,๓๖๑	๒,๗๔๘	๔.๕	๒๔๗
โชคชัย	๑,๔๔๒	๔.๗	๑,๑๙๖	๔.๑	๒๓๖	๑,๑๙๑	๗๖๒	๑,๙๕๓	๓.๕	๑,๑๕๕	๑,๐๐๑	๒,๑๕๖	-๓.๕	-๒๐๓
นครบุรี	๓,๘๕๒	๑๒.๕	๑,๐๔๑	๓.๖	๒,๗๙๑	๑,๘๓๘	๒,๕๘๕	๔,๔๒๓	๗.๘	๑,๖๘๔	๑,๐๙๗	๒,๗๘๑	-๔.๕	-๑,๖๔๒
รวมจังหวัด	๓๐,๕๒๓	๑๐๐	๒๘,๙๘๘	๑๐๐	๑,๕๓๕	๒๗,๙๖๒	๒๘,๕๒๕	๕๖,๔๘๗	๑๐๐	๒๗,๙๖๒	๒๓,๖๖๑	๖๑,๖๒๓		-๕,๑๓๖

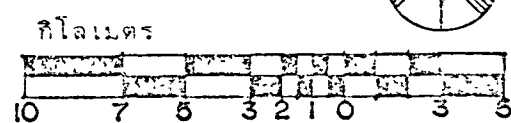


แผนภูมิที่ ๑๔ แสดงขนาดประชากรรายตำบล  
พ.ศ. ๒๕๑๖

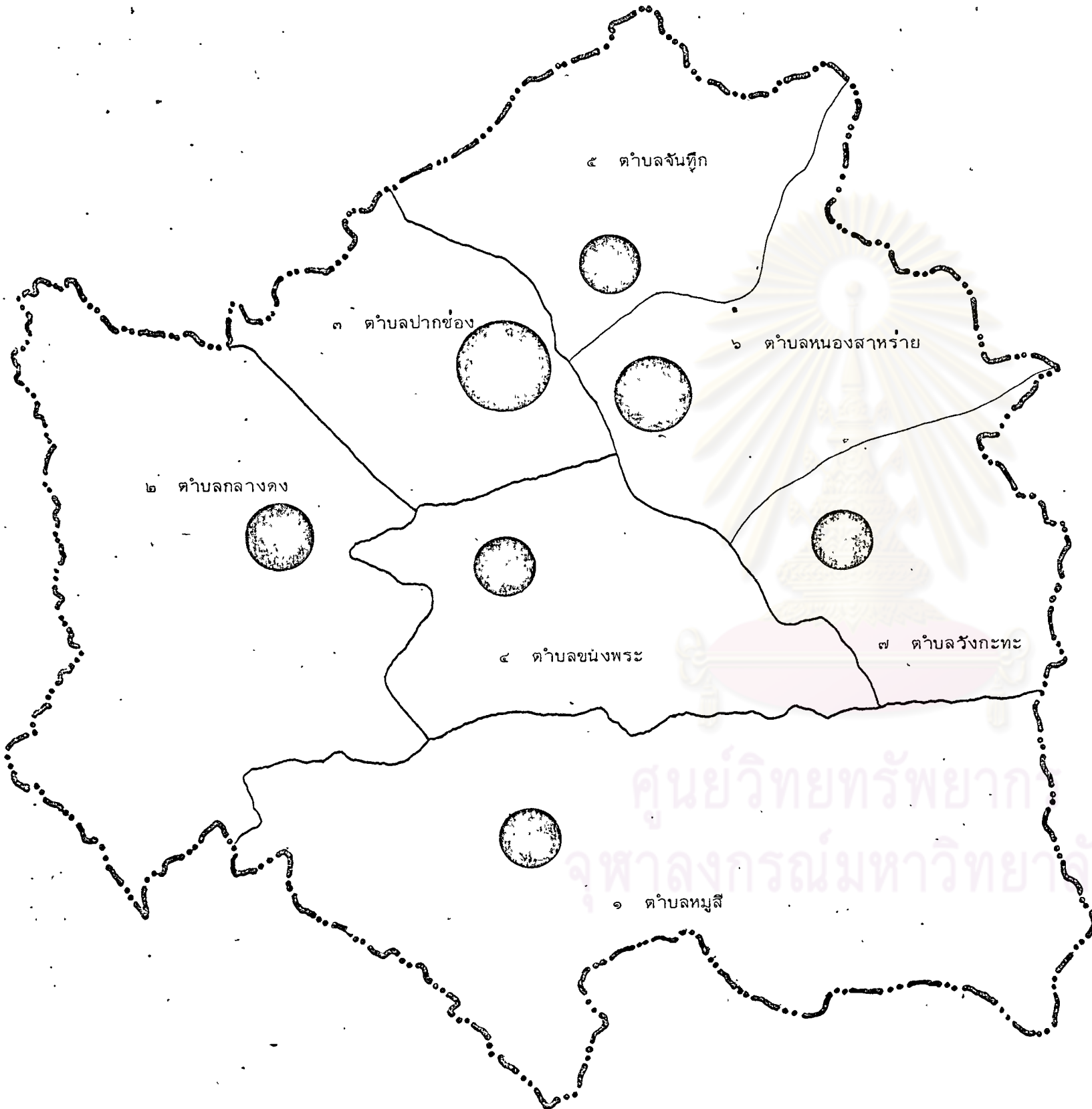
สัญลักษณ์

-  ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ คน
-  ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ คน
-  ๑๕,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ คน
-  ๒๕,๐๐๑ - ๕๐,๐๐๐ คน

อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา



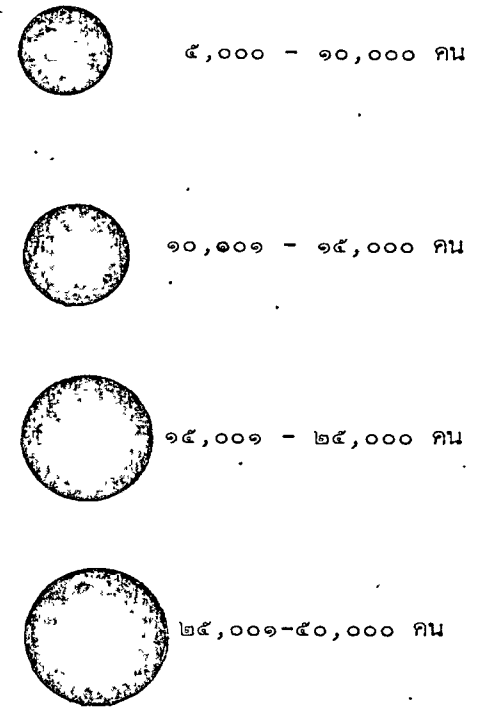




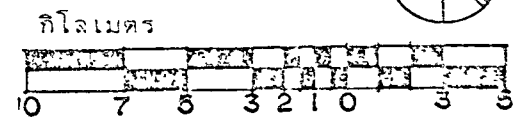
แผนภูมิที่ ๒๐ แสดงขนาดประชากรรายตำบล

พ.ศ. ๒๕๒๐

สัญลักษณ์



อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา



การศึกษาถึงเขตอิทธิพลในการให้บริการทั้งทางด้านสาธารณะ และธุรกิจ กระทำโดยการออกแบบสอบถาม<sup>๑</sup> แล้วทำการสัมภาษณ์ประชาชนในจุดต่าง ๆ เช่น บริเวณท่ารถโดยสาร สถานีรถไฟ ตลาด หน้าโรงพยาบาลนทร์ ที่ว่าการอำเภอปากช่อง สถานีอนามัย และร้านค้าเบ็ดเตล็ด เป็นต้น ซึ่งสรุปได้ตามตารางที่ ๓.๑๕ แสดงถึง ผลการสำรวจเขตอิทธิพลทางด้านบริการธุรกิจ และบริการสาธารณะของสุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดงว่า ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ในเขตสุขาภิบาลทั้ง ๒ แห่งจะมีลักษณะแตกต่างกัน คือ ในเขตสุขาภิบาลปากช่อง ส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางโดยพาหนะ รถเมล์ และรถสองแถว โดยใช้เวลาในการเดินทางประมาณ ๓๐ นาที ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามา ๒-๓ วัน ครั้ง หรือทุกวัน และคิดว่าบริการต่าง ๆที่ได้รับจากอำเภอ (บริเวณสุขาภิบาลปากช่อง) มีเพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องไปพึ่งบริการจากจังหวัดนครราชสีมา ในขณะที่บริเวณสุขาภิบาลกลางดงยังไม่สามารถให้บริการได้เพียงพอต้องเดินทางไปยังสุขาภิบาลปากช่อง นอกจากบริเวณที่เป็นแนวชายผลไม้ริมถนนมิตรภาพ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มารับบริการจะเป็นผู้ที่เดินทางผ่านจะไปยังจังหวัดอื่น ๆ เดินทางมายังชุมชนแห่งนี้ด้วยรถส่วนตัว และรถโดยสาร เฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลกลางดง จะใช้วิธีเดินและรถสองแถว ซึ่งเข้ามา ๒-๓ วัน ครั้ง หรือทุกวัน ใช้เวลาในการเดินทางไม่น้อยกว่า ๓๐ นาที (แผนภูมิที่ ๒๑)

สรุปได้ว่า เขตชุมชนสุขาภิบาลปากช่อง มีประชาชนมาใช้บริการสาธารณะ และบริการธุรกิจมากกว่า เขตชุมชนสุขาภิบาลกลางดง และมีความพอใจที่ได้รับบริการจากชุมชนแห่งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องไปพึ่งชุมชนแห่งอื่นด้วย

ตารางที่ ๓.๑๕ เปรียบเทียบการสำรวจเขตอิทธิพลทางด้านบริการธุรกิจและบริการสาธารณะ สุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดง วันเสาร์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๑

สุขาภิบาลปากช่อง มาจาก	รวม	พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง				ระยะเวลาในการเดินทาง			เข้ามาบ่อยครั้งแค่ไหน			รับบริการด้านธุรกิจส่วนใหญ่				รับบริการด้านสาธารณะส่วนใหญ่			
		รถเมล์ รถแถว	รถส่วนตัว	เดิน สามล้อ	รถไฟ	น้อยกว่า ๑ ชม.	๑ ชม. >๑ ชม.	ทุกวัน	๒-๓วัน ครั้ง	นานกว่า นั้น	หมู่บ้าน	อำเภอ	จังหวัด	ก.ท.	หมู่บ้าน	อำเภอ	จังหวัด	ก.ท.	
ปากช่อง	๒๔	๔	๘	๑๒		๒๓	๑		๑๒	๙	๓	๑	๒๕	๕	-	๑	๒๕	๒	๑
จันทิก	๕	๔	๑			๔	๑		๑	๒	๒	๑	๒	๑	-	-	๑		๑
หนองสาหร่าย	๑๕	๑๐	๓			๑๐	๓		๔	๙	๙	๔	๑๓	๑		๓	๑๐		๑
หมูสี	๔	๔					๓	๑		๒	๒	๓	๔			๓	๔		
ชนงพระ	๙	๑					๑			๑	๑	๑	๑			๑	๑		
วังกะทะ	๑๔	๑๐				๑	๔	๙	๓	๙	๒	๓	๙			๓	๖		
กลางดง	๔	๑			๓	๓	๑			๓	๑	๓	๙			๓	๙		
เกษตรสมบูรณ์																			
ชัยภูมิ	๑	๑						๑											
นครราชสีมา	๒	๒						๒											
ปากเหล็ก																			
สระบุรี	๓	๓					๓												
ลำน้ำราษายณ์																			
ลพบุรี	๑	๑					๑												
ลำปาง																			
สระบุรี	๑	๑				๑													
ขามสะแกแสง	๑	๑						๑											
สูงเนิน	๑	-			๑			๑											
สีคิ้ว	๑	-			๑			๑											
รวม	๗๒	๔๓	๑๒	๑๒	๔	๔๓	๑๔	๑๐	๒๐	๒๕	๑๕	๑๕	๕๕	๖	-	๒๔	๕๑	๒	๗

ตารางที่ ๓.๑๕ (ต่อ)

มหาวิทยาลัยกลางดง มาจาก	รวม	รถเมล์ รถ๒แถว	รถส่วน ตัว	เดิน	รถไฟ	ตอนาที่	๑ชม.	>๑ชม.	ทุกวัน	๒-๓วัน ครั้ง	นานกว่า นั้น	หมู่บ้าน	อำเภอ	จังหวัด	ก.ท.	หมู่บ้าน	อำเภอ	จังหวัด	ก.ท.
ว.ปทุมธานี	๑	๑						๑											
นครราชสีมา	๕		๒					๒											
กลางดง	๔	๓		๕		๓			๕	๓		๓	๓			๓	๓		
นครปฐม	๖	๑																	
กรุงเทพฯ	๕	๒	๓																
ขอนแก่น	๖		๑																
อ่างทอง	๑		๑																
อยุธยา	๑		๑																
นครธานี	๑		๑																
รวม	๒๑	๗	๔	๕	-	๓	-	๓	๕	๓	-	๓	๓	-	-	๓	๓	-	-

หมายเหตุ: รถส่วนตัว หมายถึง รถยนต์ รถจักรยาน และรถจักรยานยนต์

อำเภอ หมายถึง เขตสุขาภิบาลปากช่อง

จังหวัด หมายถึง จังหวัดนครราชสีมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๒๑ แสดงเขตอิทธิพลทางด้านการบริการธุรกิจ และบริการสาธารณะ เขตสุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดง พ.ศ. ๒๕๒๑

สัญลักษณ์

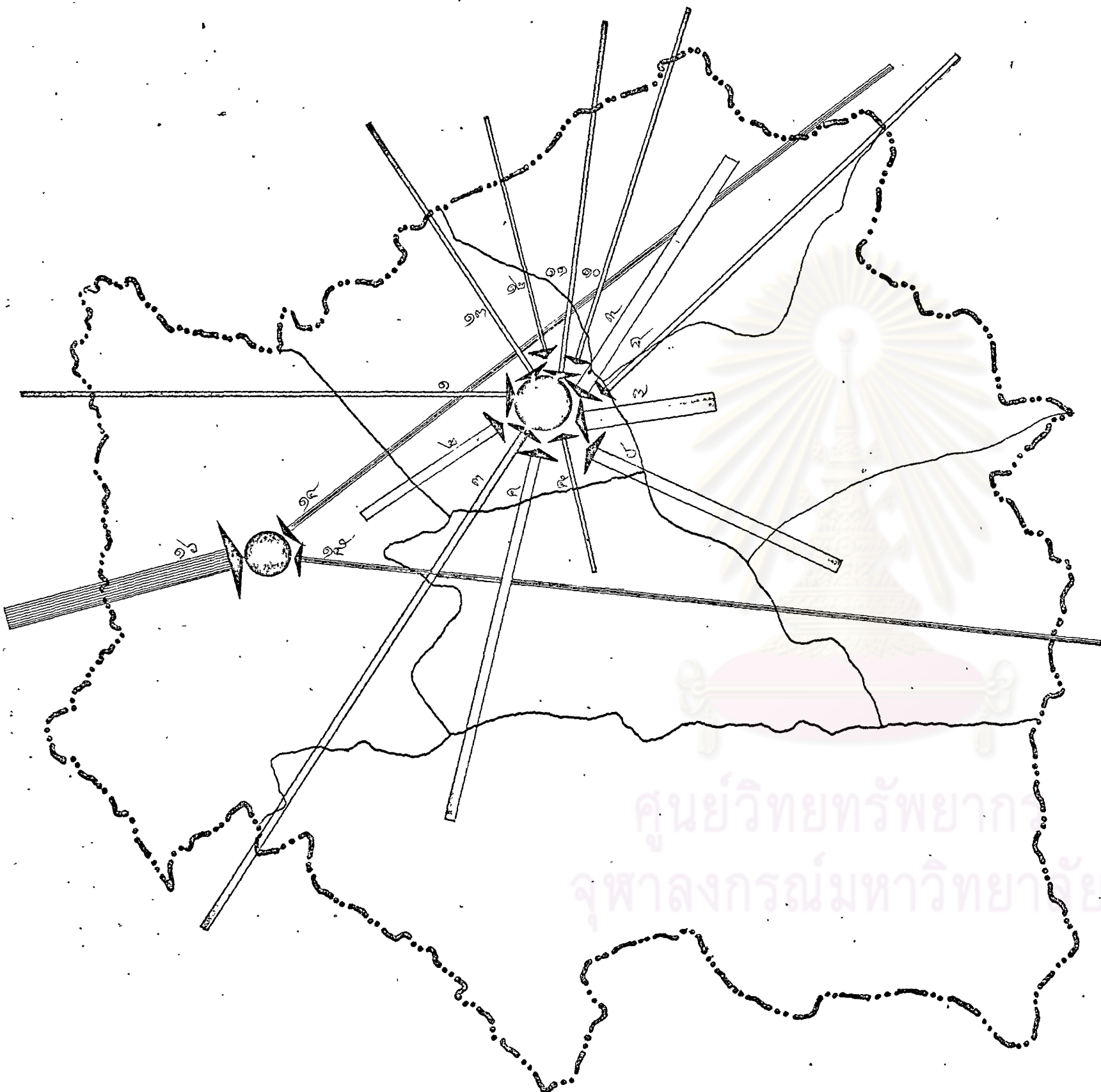


สุขาภิบาลปากช่อง

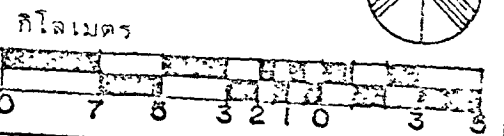


สุขาภิบาลกลางดง

- ๑. ลำน้ำรายณ์
- ๒. กลางดง
- ๓. มวกเหล็ก
- ๔. หมูสี
- ๕. ชนงพระ
- ๖. วังกะทะ
- ๗. ทนงสาหร่าย
- ๘. นครราชสีมา
- ๙. จันทิก
- ๑๐. ขามสะแกแสง
- ๑๑. สูงเนิน
- ๑๒. ลำพอง
- ๑๓. เกษตรสมบูรณ์
- ๑๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ๑๕. ปักธงชัย
- ๑๖. ภาคกลาง



อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



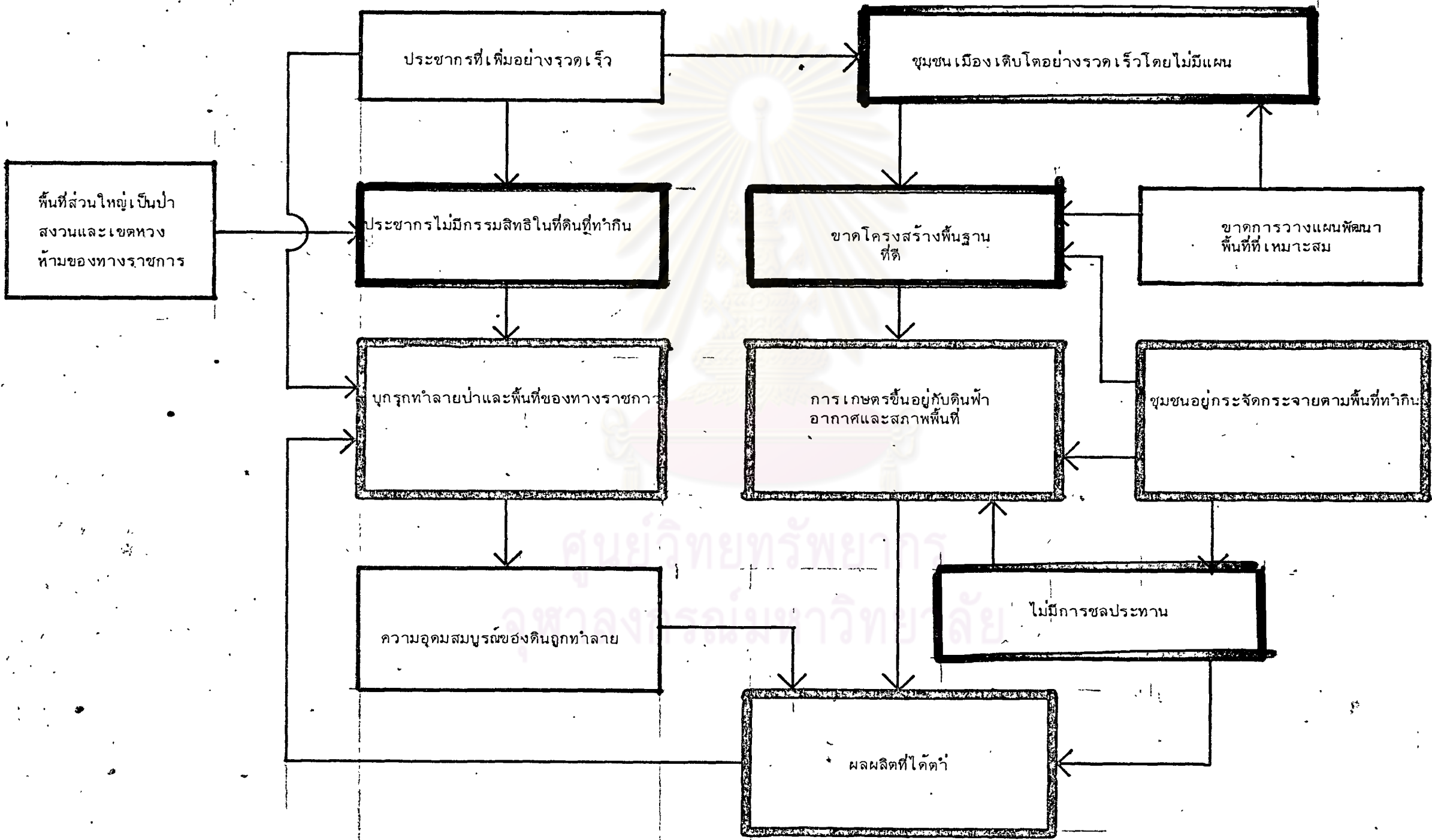
๓.๖.๕ สภาพปัญหาการใช้ที่ดินและระบบชุมชน

ปัญหาในด้านการใช้ที่ดิน และระบบชุมชนของอำเภอปากช่อง พอที่จะสรุปได้

ดังนี้คือ

- ก. เกษตรกรไม่มีที่ทำกินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ทำให้มีการบุกรุก หักล้าง ถางป่าเข้าไปในป่าสงวน และพื้นที่ของทางราชการ มีกรณีพิพาท เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นประจำ
- ข. ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และป่าต้นน้ำลำธาร ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจาก การบุกรุกของประชากร
- ค. อำเภอปากช่องไม่มีเขตชลประทานที่ช่วยเหลือในการเกษตรกรรม ดังนั้น เมื่อเกษตรกรต้องพึ่งน้ำฝนในการเพาะปลูก จึงเป็นปัญหาเมื่อเกิดฝนแล้ง
- ง. ท้องถิ่นและรัฐบาลกลางไม่มีนโยบายที่แน่นอน เกี่ยวกับการเกษตรกรรม ทำให้บางครั้งเกษตรกรใช้ที่ดินไปอย่างไม่เหมาะสม ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มกับทุนที่ลงไป และเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- จ. ในเขตที่เป็นชุมชน ขาดการวางผังที่ดี ทำให้การเจริญเติบโตของเมือง ซึ่งขยายไปอย่างรวดเร็ว เป็นไปตามยถากรรม และท้องถิ่นไม่สามารถให้บริการเกี่ยวกับสาธารณูปโภค และสาธารณูปการได้อย่างเพียงพอ จึงก่อให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมในบางแห่ง
- ฉ. เขตชุมชนใหญ่ของอำเภอปากช่อง มีถนนไฮเวย์ผ่านกลาง ทำให้ความเจริญของชุมชน ๒ ข้างถนนไม่เท่ากัน ทำให้เมืองขยายไปตามแนวยาว ซึ่งยากแก่การให้บริการ สาธารณะต่าง ๆ
- ช. การตั้งถิ่นฐานของเกษตรกร กระจัดกระจายไปตามพื้นที่ทำกิน ทำให้ การบริการทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการจัดได้ไม่ทั่วถึง

แผนภูมิที่ ๒๒ โครงสร้างปัญหาการใช้ที่ดินและระบบชุมชน อำเภอปากช่อง



## ๓.๗ โครงสร้างพื้นฐาน

### ๓.๗.๑ การคมนาคมขนส่ง

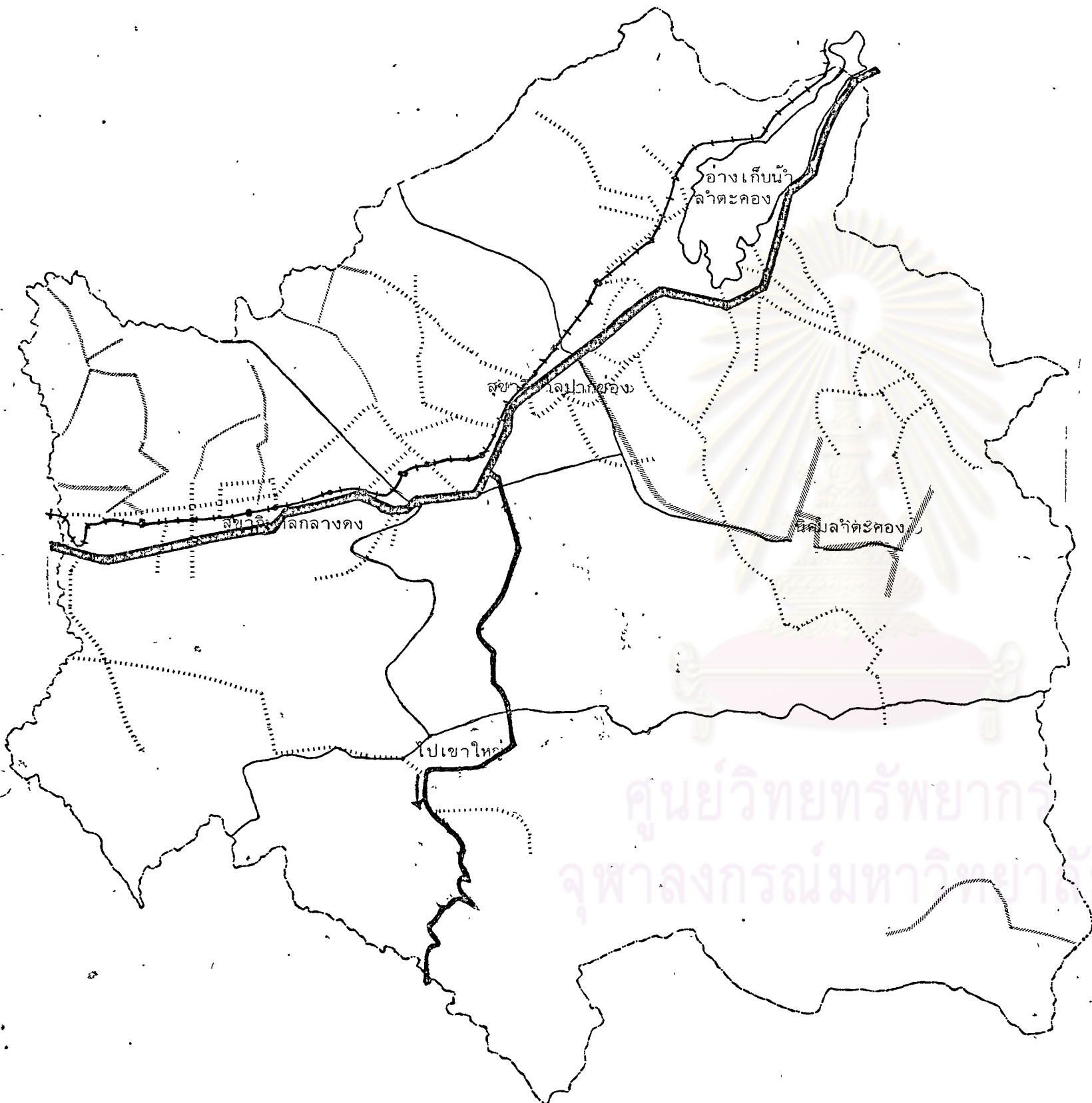
ในการที่จะพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนโตชุมชนหนึ่ง ความสะดวกในด้าน การคมนาคมขนส่ง จะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรจะได้รับ ความสนใจในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ ๔ ได้กำหนดกลวิธีในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ๓ ประการคือ

- ก. การกระจายโครงสร้างพื้นฐานออกไปให้ทั่วถึง
- ข. ขยายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยมุ่งเพื่อส่งเสริมด้านสาขาการผลิต
- ค. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับเมืองหลัก โดยเน้นนโยบายด้านราคา และนโยบายส่วนรวมเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจ ในกิจการสาธารณูปโภค ในด้านการคมนาคมและการ ประสานงาน<sup>๑</sup>



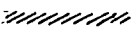




ระบบการคมนาคมขนส่งขึ้นอยู่กับ การประสานงานของการกำหนดราคาค่า ระบายบรรทุกของการรถไฟแห่งประเทศไทย ของรถโดยสาร และของกิจการเอกชน ซึ่งจาก การวิเคราะห์โดยส่วนรวมปรากฏว่า การประสานงานระหว่างหน่วยงาน หรือกิจการที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาการคมนาคม เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างมาก เช่น การแข่งขันระหว่างรถโดยสารกับ รถไฟ ความบกพร่องในการให้บริการของรัฐ ทำให้เกิดกิจการเดินรถโดยสารที่ไม่ถูกกฎหมาย ซึ่งแทนที่จะ เป็นผลดีกับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าว ก็เกิดการขัด แย้งและประสพการขาดทุนของกิจการรถไฟ

---

<sup>๑</sup> สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

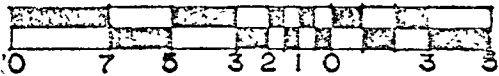



แผนภูมิที่ ๒๓ แสดงโครงข่ายถนนอำเภอปากช่อง  
พ.ศ. ๒๕๑๖  
สัญลักษณ์

-  ทางหลวงหมายเลข ๒
-  ถนนธนารักษ์
-  ทางหลวงแผ่นดินใช้ได้ทุกฤดูกาล
-  ทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านใช้ได้บางฤดูกาล
-  ทางเดินเท้า และทางเกวียน
-  ทิวังรถไฟ
-  เส้นแบ่งเขตตำบล

อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา

กิโลเมตร

ศูนย์วิทยุทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับอำเภอปากช่อง ซึ่งช่วยการคมนาคมเป็นไปค่อนข้างจะสะดวก คือ ชุมชน  
 แห่งนี้มีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ตัดผ่าน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๑ ใช้เวลาเดินทางจาก  
 สถานีกรุงเทพฯประมาณ ๔ ชั่วโมง มีสถานีรถไฟในเขตอำเภอปากช่อง ๘ สถานี จากภาคผนวก  
 ตารางที่ ๑๗ แสดงสถิติจำนวนผู้โดยสารและสินค้าที่ขึ้นลงตามสถานีต่าง ๆ ในเขตอำเภอปากช่อง  
 ตั้งแต่ปี ๒๔๑๕-๒๔๑๙ จะเห็นว่า รายได้ จำนวนผู้โดยสาร และรายได้จากการบรรทุกสินค้าใน  
 ปี ๒๔๑๙ ลดลงอย่างมาก อาจจะเป็นเนื่องมาจากเส้นทางรถไฟไม่ครอบคลุมไปทุกพื้นที่ และการบริการ  
 ในด้านความรวดเร็ว และตรงต่อเวลายังไม่ดีพอ ในขณะที่การคมนาคมขนส่งทางถนน ประกอบ  
 ด้วยโครงข่ายถนน (แผนภูมิที่ ๒๓) ประกอบด้วยเส้นทางหลวงหมายเลข ๒ (ถนนมิตรภาพ) ยาว  
 ๕๒ กิโลเมตร ถนนธนรัชต์ ยาว ๓๔ กิโลเมตร เฉพาะในเขตอำเภอปากช่อง ถนนเข้าสู่ชุม  
 ลำตะคองยาว ๖๐ กิโลเมตร และถนนในชนบทอื่น ๆ ที่เป็นทางเกวียน ทางเดินเท้า ซึ่ง  
 รถยนต์จะวิ่งได้ในฤดูแล้งอีก ๓๓๗ กิโลเมตร โดยประมาณ<sup>๑</sup> ส่วนในบริเวณเขตชุมชน คือ  
 สุขาภิบาลปากช่อง ประกอบด้วยถนนลาดยาง ๒๗ สาย ยาว ๓.๘ กิโลเมตร ถนนคอนกรีต  
 ๕ สาย ยาว ๓.๖ กิโลเมตร และเขตสุขาภิบาลกลางดง ประกอบด้วยถนนลาดยาง ๒ สาย  
 ยาว ๐.๕๐ กิโลเมตร และถนนลูกรัง ๑๓ สาย ยาว ๑๖ กิโลเมตร<sup>๒</sup>

ทำให้เห็นว่าประชาชนในอำเภอปากช่องสามารถเดินทางเข้ามายังที่ตั้งอำเภอ และ  
 สามารถเดินทางต่อไปยังจังหวัดนครราชสีมา ไปกลับได้ในหนึ่งวัน แต่อาจจะมีบางหมู่บ้าน ที่ต้อง  
 ใช้เวลาการเดินทางมากกว่าปกติ เพราะหมู่บ้านดังกล่าวไม่มีรถโดยสารประจำทางวิ่งประจำ  
 ต้องเดินเท้าออกมาถึงถนนใหญ่

<sup>๑</sup> โดยการวัดจากแผนภูมิที่ ๒๓

<sup>๒</sup> ข้อมูลเบื้องต้น อำเภอปากช่อง นครราชสีมา กองวางแผนภาค สำนักผังเมือง

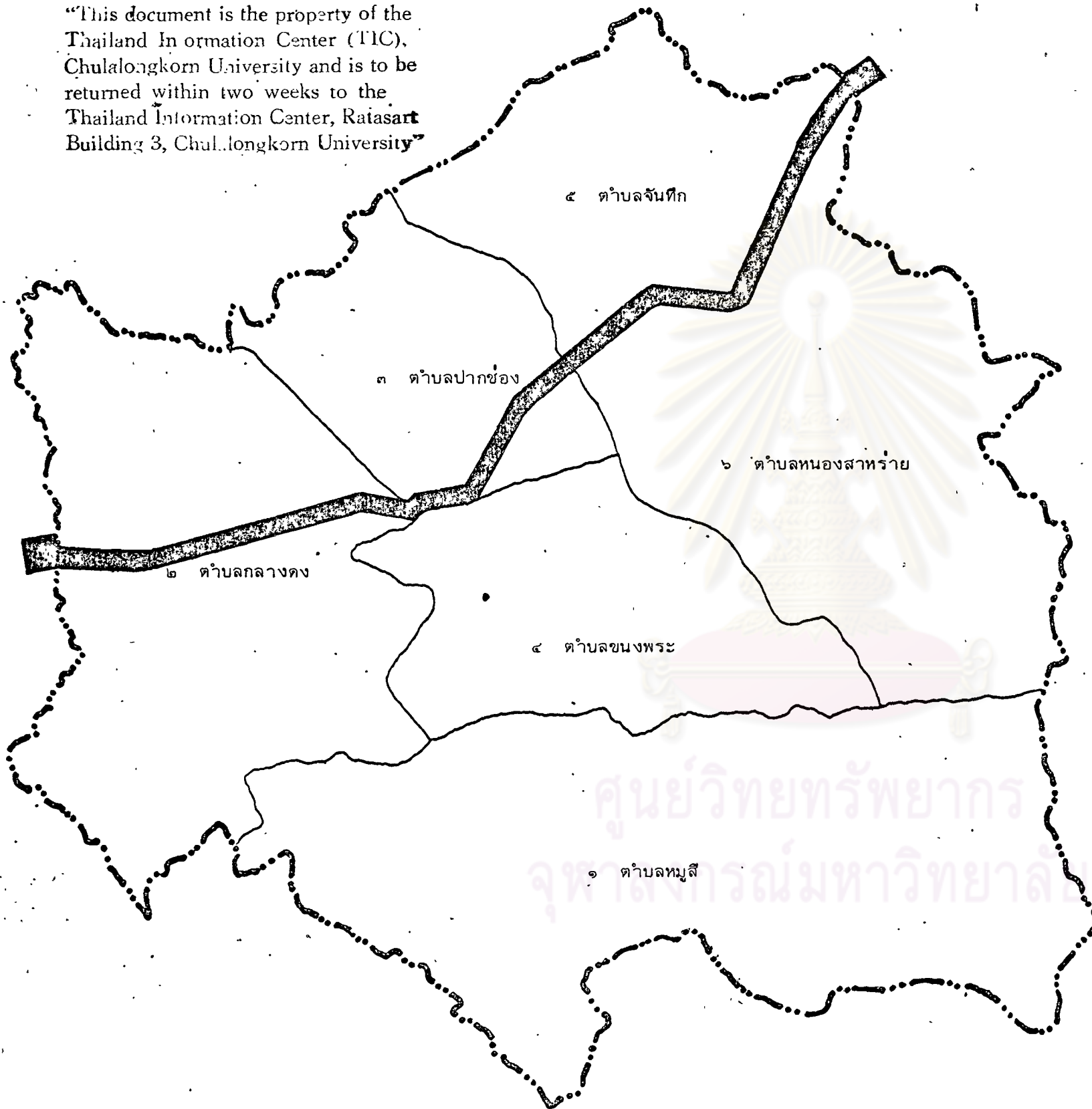


อำเภอปากช่อง เป็นทางผ่านของการเดินทางทางรถยนต์ที่จะเข้าไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกจังหวัด สามารถที่จะเดินทางจากสถานีรถโดยสารกรุงเทพฯ (สถานีขนส่งสายเหนือ) ในเวลากลางวันได้ทุก ๑๕ นาที โดยที่อำเภอปากช่อง มีสถานีขนส่งของบริษัทขนส่ง ๑ แห่ง และของสุขาภิบาล ๒ แห่ง รวมเป็น ๓ แห่ง และจากสุขาภิบาลปากช่อง สามารถเดินทางไปยังตำบลต่าง ๆ ได้โดยสะดวกเช่นเดียวกัน

จากภาคผนวกตารางที่ ๑๘ แสดงปริมาณยานยนต์เฉลี่ยต่อวันที่แล่นผ่านอำเภอปากช่อง ระหว่างปี ๒๕๑๓-๒๕๑๔ จะเห็นว่าตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นมา จำนวนยานยนต์ที่แล่นผ่านอำเภอปากช่องเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเปรียบเทียบระหว่างปี ๒๕๑๓ กับปี ๒๕๑๔ จะเห็นว่าปี ๒๕๑๔ มียานยนต์ที่แล่นผ่านอำเภอปากช่องมากกว่าปี ๒๕๑๓ ถึง ร้อยละ ๔๐.๗๖ (แผนภูมิที่ ๒๔,๒๕) ส่วนชนิดของยานยนต์ที่แล่นในแต่ละวันส่วนใหญ่จะเป็นรถบรรทุกขนาดเกินกว่า ๒ เพลา และรถยนต์ส่วนบุคคล (ดูภาคผนวกตารางที่ ๑๙) ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะการเดินทางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทางรถยนต์ เป็นการเดินทางที่สะดวกและประหยัดกว่าการเดินทางโดยทางอื่น และในเมื่อจังหวัดนครราชสีมา จะได้รับการส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางของอนุภาคหนึ่งในสี่ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอปากช่องซึ่งเป็นอำเภอหน้าด่านย่อมจะขยายตัวเติบโตตามไปด้วย




ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ ยังขาดข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางรถประจำทาง และจำนวนเที่ยวที่วิ่งภายในเขตอำเภอ และระหว่างอำเภอกับจังหวัด แต่จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเขตอิทธิพลในการให้บริการทางด้านธุรกิจ และด้านสาธารณะของอำเภอปากช่อง (ตารางที่ ๓.๑๗) ก็แสดงให้เห็นว่าการคมนาคมภายในอำเภอปากช่องเป็นไปโดยไม่ลำบากนัก

"This document is the property of the Thailand Information Center (TIC), Chulalongkorn University and is to be returned within two weeks to the Thailand Information Center, Ratasart Building 3, Chulalongkorn University"

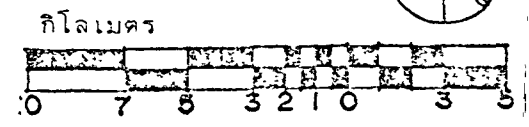


แผนภูมิที่ ๒๔ แสดงปริมาณยานยนต์ที่ผ่านอ.ปากช่อง พ.ศ. ๒๕๑๓ (เฉลี่ยต่อวัน)

สัญลักษณ์




-  ๕,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ คัน
-  ๔,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ คัน
-  ๓,๐๐๑ - ๔,๐๐๐ คัน

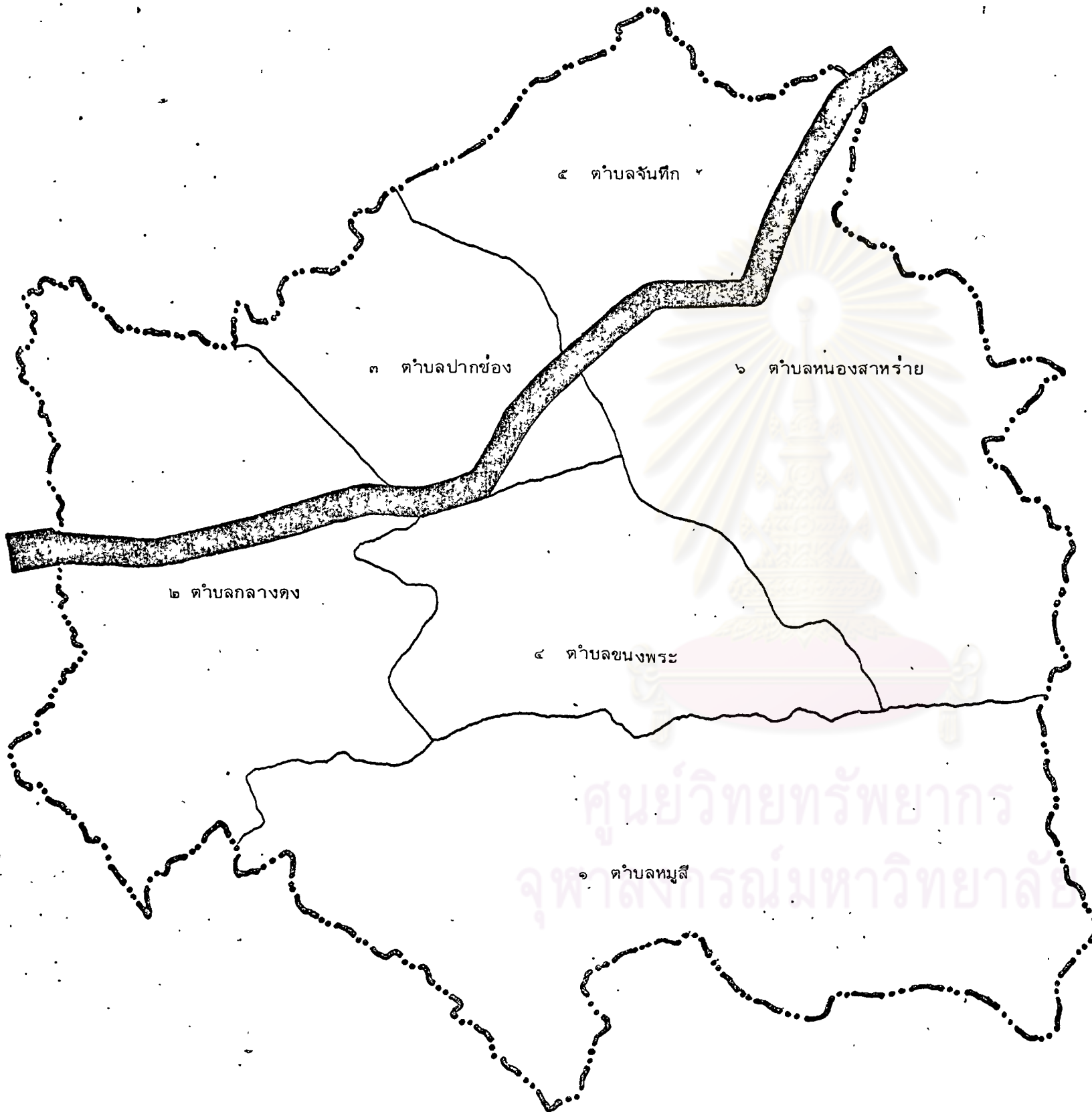
อ. ปากช่อง  
จ. นครราชสีมา



แผนภูมิที่ ๒๕ แสดงปริมาณขายยอนต์ที่ผ่านอ.ปากช่อง  
พ.ศ. ๒๕๑๔ (เฉลี่ยต่อวัน)

สัญลักษณ์

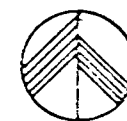
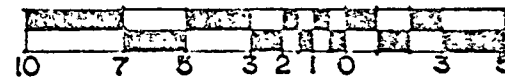
-  ๖,๐๐๑ - ๗,๐๐๐ คัน
-  ๕,๕๐๑ - ๖,๐๐๐ คัน
-  ๔,๐๐๐ - ๕,๕๐๐ คัน



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ.ปากช่อง  
จ.นครราชสีมา

กิโลเมตร



๓.๗.๒ สภาพปัญหาทางการคมนาคมขนส่ง

ในด้านการคมนาคมขนส่ง ของอำเภอปากช่อง มีอยู่ ๒ ระบบ คือ ทางด้านรถไฟ และ รถยนต์ โดยที่การคมนาคมขนส่งทางด้านรถยนต์ ได้รับความนิยมากกว่า ซึ่งปัญหาในทาง ด้านนี้พอสรุปได้ดังนี้ คือ

๑. ขาดนโยบายและการประสานงาน ด้านการคมนาคมขนส่ง ทั้งในส่วนกลาง และระดับท้องถิ่น ทำให้ขาดแผนรวมในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

๒. หน่วยงานท้องถิ่น ขาดงบประมาณในการที่จะพัฒนาระบบถนนให้อยู่ในสภาพ ที่ดี สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล

๓. สถานีขนส่งผู้โดยสาร ในปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม และคับแคบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีสถานีขนส่งผู้โดยสารในระดับอำเภอ ทำให้การจ่อรถรับส่งผู้โดยสารที่เป็น อยู่ปัจจุบัน เป็นไปอย่างไม่มีระเบียบ

๔. ทางด้านการรถไฟ การให้บริการไม่สามารถครอบคลุมไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้ทั่วถึง และบริการในด้านความเร็ว และการตรงต่อเวลาไม่ดีพอ จึงทำให้ไม่มีผู้นิยมใช้บริการ มากนัก ควรทำการปรับปรุงการเดินรถในระยะสั้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

๓.๗.๓ ไฟฟ้า

พลังงานกระแสไฟฟ้านับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งในการเร่งรัด พัฒนาเศรษฐกิจ สำหรับอำเภอปากช่องในปี ๒๕๑๘ มีผู้ใช้ไฟฟ้าจำนวน ๒,๔๕๐ ราย เพิ่มขึ้นจาก ปี ๒๕๑๓ ซึ่งมีผู้ใช้จำนวน ๑,๙๓๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗๗ (ดูภาคผนวกตารางที่ ๒๐) จาก จำนวนครัวเรือน ๑๘,๒๕๐ ครัวเรือนในปี ๒๕๑๘ แสดงว่ามีจำนวนครัวเรือนเพียงร้อยละ ๑๖.๑๔ เท่านั้นที่มีไฟฟ้าใช้ หน่วยงานที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าในอำเภอปากช่อง คือ

การไฟฟ้าปักษ์ช่อง ซึ่งขึ้นอยู่กับหน่วยงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยซื้อกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิต มาจัดจำหน่าย

แต่อย่างไรก็ตาม จังหวัดนครราชสีมา อยู่ภายใต้แผนงาน และโครงการพัฒนาไฟฟ้าของชาติ ๓ โครงการคือ

๑. โครงการไฟฟ้าชนบท ๑๐ จังหวัด
๒. โครงการเร่งรัดพัฒนาไฟฟ้าชนบท (ระยะแรก)
๓. โครงการไฟฟ้าตำบล และการออกเงินสมทบของหมู่บ้านที่ต้องการมีไฟฟ้าไว้ใช้ โดยออกเงินประมาณ ๒๐-๓๐% และทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะออกส่วนที่เหลือ โดยทางสภาตำบลอาจเสนอเป็นโครงการของสภาตำบล เพื่อขอเงินสนับสนุนจากจังหวัด และส่วนกลาง

เมื่อเป็นเช่นนี้ แนวโน้มในการที่อำเภอปากช่องจะดำเนินการให้ประชาชนได้มีไฟฟ้าใช้โดยทั่วถึง จึงมีมากขึ้น ถ้าหากได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเพียงพอ

#### ๓.๗.๔ สภาพปัญหาทางด้านไฟฟ้า

๑. ความสามารถของประชาชนที่จะมีไฟฟ้าใช้ในบ้านยังต่ำ เมื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง และอัตราค่ากระแสไฟฟ้า
๒. ลักษณะชุมชนชนบทที่เป็นยังกระจัดกระจาย ทำให้การติดตั้งไฟฟ้ามีค่าใช้จ่ายสูง
๓. ไม่มีการประสานโครงการติดตั้งกระแสไฟฟ้ากับพื้นที่ผลิตต่าง ๆ เพื่อเพิ่มอัตราการใช้กระแสไฟฟ้าให้มากขึ้น



### ๓.๗.๕ การติดต่อสื่อสาร

การติดต่อสื่อสารภายในประเทศอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ ๒ หน่วยงาน คือ

๑. องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ให้บริการด้านโทรศัพท์ และโทรศัพท์ UHF
๒. การสื่อสารแห่งประเทศไทย ให้บริการด้านไปรษณีย์ โทรเลข และเทเร็กซ์

นอกจากนี้ยังมีข่ายการสื่อสารของกรมการปกครอง กรมตำรวจ และตำรวจทางหลวง อีกด้วย

ในอำเภอปากช่อง มีหน่วยงานที่ทำการชุมสายโทรศัพท์ปากช่อง ซึ่งให้บริการทางด้านโทรศัพท์แก่ชุมชนในเขตสุขาภิบาลปากช่อง เป็นระบบโทรศัพท์อัตโนมัติ และสามารถติดต่อกับชุมสายอื่น ๆ ทั่วประเทศได้

ทางด้านไปรษณีย์โทรเลข มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขปากช่อง ๑ แห่ง ซึ่งให้บริการภายในรัศมี ๔ กิโลเมตร ส่วนบริการไปรษณีย์นอกเขตรัศมี ๔ กิโลเมตร จากที่ทำการไปรษณีย์ กำหนดเป็นผู้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นำส่งจดหมาย

### ๓.๗.๖ สภาพปัญหาทางการติดต่อสื่อสาร

๑. ข่ายการติดต่อสื่อสารขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นในเขตเมือง และการติดต่อสื่อสารในเขตชนบท เป็นไปอย่างลำบาก
๒. ค่าติดตั้ง และอุปกรณ์การสื่อสารมีราคาแพง ไม่สามารถขยายการบริการได้โดยง่าย
๓. ประชาชนที่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการจ่ายค่าอุปกรณ์ติดตั้ง และค่าบริการทางด้านสื่อสารคมนาคมได้ มีผลทำให้ประชาชนจำนวนไม่น้อยไม่ได้รับความสะดวกในด้านการสื่อสาร

### ๓.๗.๗ การจัดหาน้ำดื่มและการกำจัดสิ่งปฏิกูล

การจัดหาน้ำดื่มที่สะอาด และการกำจัดสิ่งปฏิกูล เป็นการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ที่ผู้บริการควรจะต้องจัดทำให้ประชาชนในท้องถิ่นของตน เพราะเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ซึ่งจะมีผลต่อผลผลิต สภาวะสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท

ในอำเภอปากช่อง โดยเฉพาะในเขตสุขาภิบาลปากช่อง มีการจัดการประปา ๑ แห่ง ซึ่งดำเนินการโดยกรมโยธาธิการ มีผู้ใช้น้ำ ๒,๒๕๔ ครัวเรือน ในปี ๒๕๑๔ มีการจัดการเก็บขยะโดยสุขาภิบาลปากช่อง มีท่อระบายน้ำโสโครก ๑๕ สาย ยาว ๕๓๒๘ กิโลเมตร และรางระบายน้ำ ๑๓ สาย ยาว ๓๓๒๐๘ กิโลเมตร<sup>๑</sup> ส่วนในเขตสุขาภิบาลกลางดง ไม่มีข้อมูลทางด้านนี้

นอกจากนี้แล้ว ในอำเภอปากช่องยังมีโครงการจัดสรรให้มิน้ำสะอาดของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งในปี ๒๕๑๔ ได้จัดสรรงบประมาณให้อำเภอปากช่องจำนวน ๒๕๖,๐๐๐ บาท (สองแสนห้าหมื่นหกพันบาทถ้วน) เพื่อเจาะบ่อน้ำบาดาล จำนวน ๕๓ บ่อ ทำให้ประชาชนอีก ๕๓ หมู่บ้าน มีน้ำบาดาลใช้อย่างน้อยหมู่บ้านละ ๑ บ่อ

### ๓.๗.๘ สภาพปัญหาในการจัดหาน้ำดื่มและการกำจัดสิ่งปฏิกูล

ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดหาน้ำดื่ม และกำจัดสิ่งปฏิกูลของอำเภอปากช่อง มีดังนี้คือ

๑. ปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นที่เนินสูง ๆ ต่ำ ๆ มีแหล่งน้ำผิวดินน้อย

---

<sup>๑</sup> สำนักผังเมือง, กองวางแผนภาค. ข้อมูลเบื้องต้น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.

น้ำที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นน้ำฝน เมื่อถึงฤดูแล้งจึงเกิดการขาดแคลนน้ำ การเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อนำเอาน้ำใต้ดินมาใช้ จึงเป็นการบรรเทาปัญหาดังกล่าว

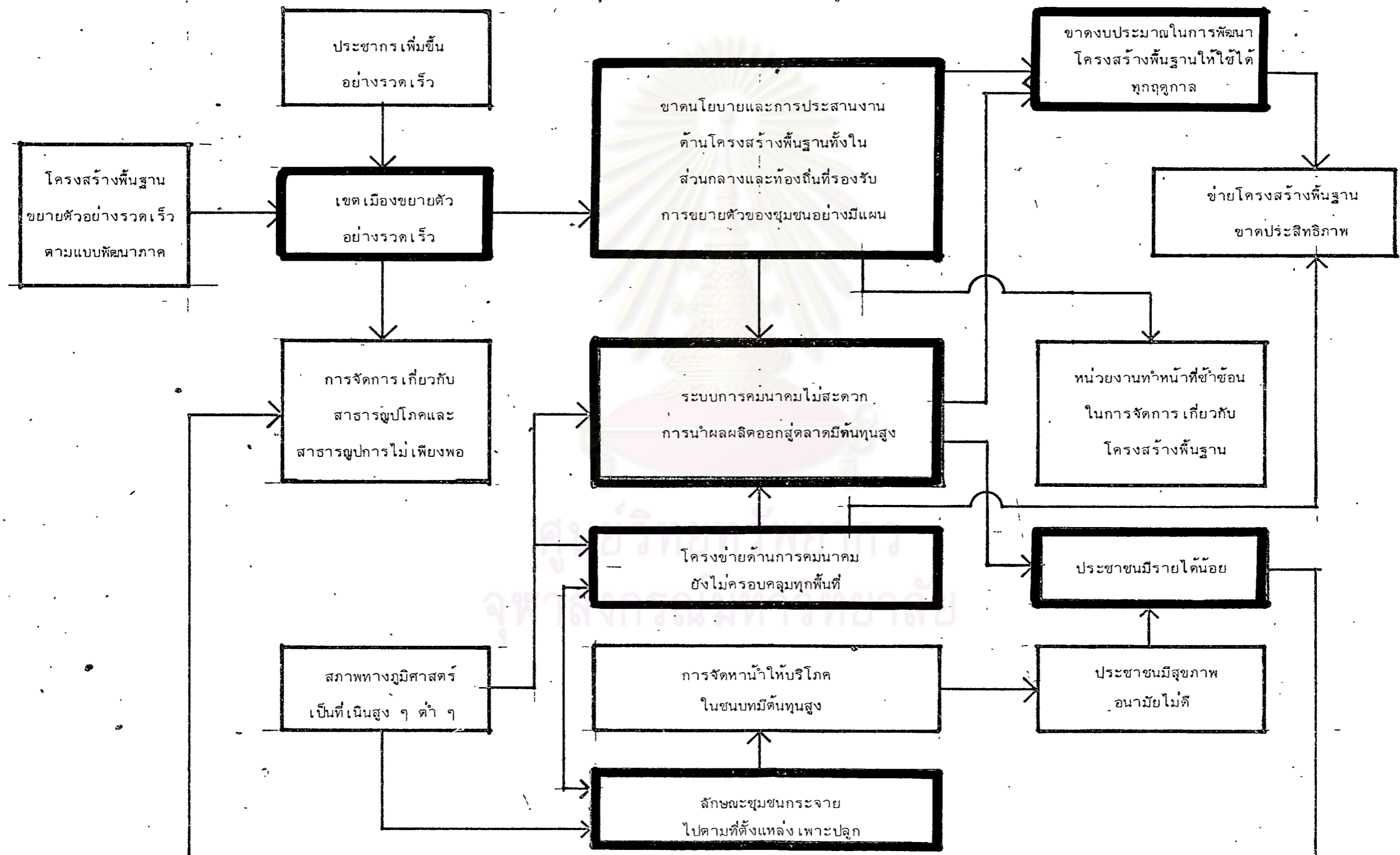
๒. ปัญหาทางด้านการจัดการ จะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการจัดหาน้ำ เช่น กรมการปกครอง กรมพัฒนาชนบท สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมโยธาธิการ กรมทรัพยากรธรณี และกรมอนามัย ทำให้การดำเนินงานซับซ้อน ไม่มีแผนงานร่วมกัน และบางครั้งการดำเนินงานก็ไม่ตรงตามความต้องการของประชาชน

๓. เครื่องสูบน้ำที่ติดตั้งไปแล้ว ขาดการบำรุงรักษาทำให้ประสิทธิภาพในการใช้งานต่ำ หรือใช้งานไม่ได้ ประชาชนขาดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ จึงไม่สนใจดูแล

๔. การจัดหาน้ำดื่มในชนบทเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าในเขตเมือง เนื่องจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่กระจายไปอยู่ตามพื้นที่เพาะปลูก

"This document is the property of the Thailand Information Center (TIC), Chulalongkorn University and is to be returned within two weeks to the Thailand Information Center, Kitasart Building 3, Chulalongkorn University"

แผนภูมิที่ ๒๖ โครงสร้างปัญหาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน อำเภอปากช่อง



## ๓.๘ การศึกษา

### ๓.๘.๑ สภาพการณ์ปัจจุบัน

อำเภอปากช่องมีการจัดการศึกษาโดยหน่วยงาน ๔ หน่วย คือ กรมสามัญศึกษา คณะกรรมการการศึกษาเอกชน การศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ตารางที่ ๓.๑๔)

#### ก. โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในอำเภอปากช่อง องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดการศึกษาแยกเป็นการศึกษาประถมต้น และประถมปลาย มีจำนวนนักเรียนในระดับประถมต้น ในปีการศึกษา ๒๕๒๐ จำนวน ๑๒,๙๓๒ คน ประถมปลายจำนวน ๒,๐๙๔ คน มีโรงเรียนในสังกัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งสิ้น ๖๔ โรงเรียน จำนวนห้องเรียน ๔๙๔ ห้อง ครู ๓๔๘ คน

#### ข. โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา

ในอำเภอปากช่องมีโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา เพียง ๑ โรงเรียน ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.ศ. ๑-๔ มีจำนวนนักเรียน ๑,๕๑๐ คน ห้องเรียน ๔๐ ห้อง และครูจำนวน ๗๙ คน ในปีการศึกษา ๒๕๒๐

#### ค. โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หรือโรงเรียนราษฎร์ ในอำเภอปากช่อง ในปีการศึกษา ๒๕๒๐ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๑ โรงเรียน ซึ่งจัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึง ม.ศ. ๓ มีนักเรียนจำนวน ๕,๗๕๔ คน ห้องเรียน ๑๖๘ ห้อง และครู ๒๑๖ คน



ง. โรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่

มีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ที่โรงเรียนบ้านปากช่อง และโรงเรียนวัดศิรีวิสัย  
ซึ่งเปิดทำการสอนในระดับ ๓ และ ๔ จำนวน ๒ แห่ง ในปีการศึกษา ๒๕๒๐

จึงพอสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาในอำเภอปากช่อง ในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีห้องเรียน ๑ ห้อง ต่อนักเรียน ๓๐.๖๗ คน จำนวนครู ๑ คน ต่อนักเรียน ๓๔.๐๕ คน และห้องเรียน ๑ ห้อง ต่อครู ๐.๗๗ คน ในขณะที่โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา มีห้องเรียน ๑ ห้อง ต่อนักเรียน ๓๗.๘ คน จำนวนครู ๑ คน ต่อนักเรียน ๑๔.๑๑ คน และห้องเรียน ๑ ห้อง ต่อครู ๑.๙๘ คน และโรงเรียนราษฎร์ซึ่งมีห้องเรียน ๑ ห้อง ต่อนักเรียน ๓๔.๖๔ คน จำนวนครู ๑ คน ต่อนักเรียน ๒๖.๓๔ คน และห้องเรียน ๑ ห้อง ต่อครู ๑.๒๔ คน



คุนยวิทยทรพยากร  
จุपालงกรณ์มหาวิทาลัย

ชั้นเรียน	นักเรียนองค์การฯ			นักเรียนกรมสามัญ			นักเรียนโรงเรียนราษฎร์			ยอดรวมนักเรียนรายชั้น		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล ๑	-	-	-	-	-	-	๓๗๔	๓๗๑	๗๔๕	๓๗๔	๓๗๑	๗๔๕
อนุบาล ๒	๗๕	๕๖	๑๓๑	-	-	-	๓๐๕	๒๑๔	๕๑๙	๓๘๐	๒๖๐	๖๔๐
รวม	๗๕	๕๖	๑๓๑	-	-	-	๖๗๙	๕๘๕	๑,๒๖๔	๗๕๔	๖๓๑	๑,๓๘๕
ป. ๑	๒,๐๘๓	๑,๘๗๕	๓,๙๕๘	-	-	-	๓๘๕	๓๕๙	๗๔๔	๒,๔๖๘	๒,๒๓๔	๔,๗๐๒
ป. ๒	๑,๖๔๐	๑,๕๕๔	๓,๑๙๔	-	-	-	๓๑๒	๒๙๗	๖๐๙	๑,๙๕๒	๑,๘๕๑	๓,๘๐๓
ป. ๓	๑,๕๙๘	๑,๔๖๒	๓,๐๖๐	-	-	-	๓๐๐	๓๐๖	๖๐๖	๑,๘๙๘	๑,๗๖๘	๓,๖๖๖
ป. ๔	๑,๔๙๒	๑,๒๒๘	๒,๗๒๐	-	-	-	๒๔๙	๒๗๓	๕๒๒	๑,๗๔๑	๑,๕๐๑	๓,๒๔๒
รวม	๖,๘๑๓	๖,๑๑๙	๑๒,๙๓๒	-	-	-	๑,๒๙๖	๑,๒๓๕	๒,๕๓๑	๘,๐๕๙	๗,๓๕๔	๑๕,๔๑๓
ป. ๕	๔๗๘	๓๔๑	๘๑๙	-	-	-	๒๒๙	๒๑๗	๔๔๖	๗๐๗	๕๕๘	๑,๒๖๕
ป. ๖	๓๙๕	๓๔๒	๗๓๗	-	-	-	๒๓๒	๒๒๐	๔๕๒	๖๒๒	๕๖๒	๑,๑๘๔
ป. ๗	๓๑๗	๒๓๕	๕๕๒	-	-	-	๒๐๑	๑๔๑	๓๔๒	๕๑๘	๓๗๖	๘๙๔
รวม	๑,๑๙๐	๘๑๘	๒,๐๐๘	-	-	-	๖๖๒	๕๗๘	๑,๒๔๐	๑,๘๔๘	๑,๕๑๖	๓,๓๖๔
มศ. ๑	-	-	-	๒๖๓	๒๓๕	๔๙๘	๑๕๕	๑๑๘	๒๗๓	๔๑๘	๓๕๓	๗๗๑
มศ. ๒	-	-	-	๒๘๘	๑๘๐	๔๖๘	๔๑	๑๒๗	๒๖๘	๔๒๙	๓๐๗	๗๓๖
มศ. ๓	-	-	-	๑๘๓	๑๓๐	๓๑๓	๑๓๙	๘๙	๒๒๘	๓๒๒	๒๑๙	๕๔๑
รวม	-	-	-	๗๓๔	๕๔๕	๑,๒๗๙	๓๒๕	๓๓๕	๖๖๙	๑,๑๖๙	๘๗๙	๒,๐๔๘
มศ. ๔	-	-	-	๖๒	๙๒	๑๕๔	-	-	-	๖๒	๙๒	๑๕๔
มศ. ๕	-	-	-	๓๘	๓๘	๗๖	-	-	-	๓๘	๓๘	๗๖
มศ. ๖	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	-	๑๐๐	๑๓๑	๒๓๑	-	-	-	๑๐๐	๑๓๑	๒๓๑
รวมนักเรียน	๘,๐๗๘	๗,๐๘๓	๑๕,๑๕๑	๘๓๔	๖๗๖	๑,๕๑๐	๓,๐๒๒	๒,๗๓๒	๕,๗๕๔	๑๑,๙๘๓	๑๐,๔๙๑	๒๒,๔๗๔
รวมโรงเรียน หอเรียน	๖๘ โรงเรียน	๔๙๔ ห้อง		๑ โรงเรียน	๔๐ ห้อง		๑๑ โรงเรียน	๑๖๘ ห้อง		๘๐ โรงเรียน	๗๐๒ ห้อง	

ที่มา : แผนกศึกษาธิการ อำเภอปากช่อง

ตารางที่ ๓.๑๗. แสดงจำนวนครู และระดับครูทุกสังกัด ของอำเภอปากช่อง

พ.ศ. ๒๕๒๐

ระดับครู สังกัด	๗	๖	๕	๔	๓	๒	๑	รวมครู
กรมสามัญศึกษา	-	๑	๓	๘	๓๔	๓๒	-	๗๘
องค์การบริหารฯ	-	-	๔	๔๙	๘๔	๑๗๒	๗๘	๓๘๗
โรงเรียนราษฎร์	-	-	-	-	-	-	-	๒๑๖
รวมทั้งสิ้น	-	๑	๗	๕๗	๑๑๘	๒๐๔	๗๘	๖๘๓

๓.๘.๒ สภาพปัญหาการศึกษา

ก. ปัญหาการขาดแคลนครูของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จะเห็นว่าการเรียนและการสอนระดับประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยังขาดแคลนครูอยู่มาก ดังจะเห็นได้จากอัตราส่วนเฉลี่ยทั้งอำเภอ ที่มีห้องเรียน ๑ ห้อง ต่อครู ๐.๗๗ คน หรือครู ๑ คน ต้องรับผิดชอบสอนถึง ๒ ห้องเรียน

ข. การจัดการสอนระดับประถมศึกษาตอนปลายไม่เพียงพอ

จะเห็นได้ว่าการที่โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด รับนักเรียนในระดับประถมปลายได้เพียง ๘๑๔ คน หรือเท่ากับร้อยละ ๒๔.๒๖ ของเด็กที่เข้าเรียนอยู่ในระดับชั้น ป. ๔ ทั้งสิ้นในปีการศึกษา ๒๕๒๐ จึงมีเด็กเป็นจำนวนมากที่จะจบการศึกษาชั้น ป.๔ แล้วไม่สามารถจะเข้าเรียนในชั้น ป.๕ ของโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

ค. ปัญหาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

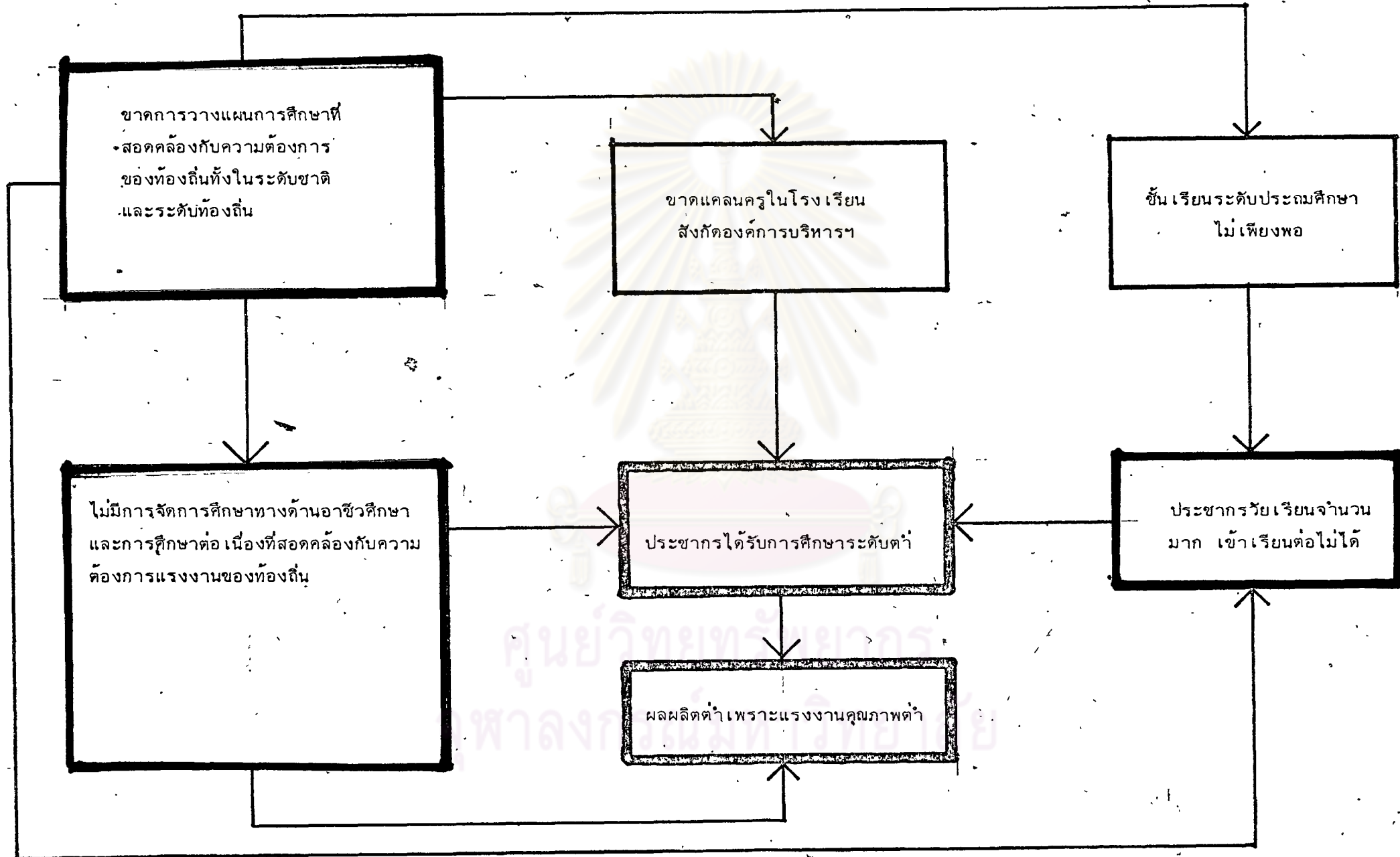
ในอำเภอบางช่องมีเพียงโรงเรียนเดียวที่ทำการสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา

ง. ปัญหาการขาดแคลนการศึกษาระดับอาชีวศึกษา

ในเขตอำเภอบางช่องไม่มีการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเลย โรงเรียนอาชีวศึกษาที่ใกล้ที่สุดคือ วิทยาลัยเกษตรกรรมสีคิ้ว ซึ่งการเดินทางต้องเดินทางโดยรถไฟ จึงไม่สะดวกแก่การไปศึกษาแบบเข้าไปเป็นกลับ นอกจากการไปอยู่หอพัก ซึ่งทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จึงน่าจะได้มีการพิจารณาจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาภายในอำเภอบางช่อง ให้สอดคล้องกับการพัฒนาอำเภอ

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๒๗ โครงสร้างปัญหาการศึกษา อำเภอปากช่อง





### ๓.๔ การสาธารณสุข

#### ๓.๔.๑ สภาพการณ์ปัจจุบัน

การรักษาพยาบาลเป็นปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิตสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกันคือ จำนวนเจ้าหน้าที่ เติง คนไข้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายเน้นด้านการป้องกันโรคมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มุ่งขยายบริการให้แก่ชนบทที่ห่างไกล และการคมนาคมไม่สะดวก พร้อมทั้งเพิ่มการผลิตเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางด้านสาธารณสุข

อำเภอปากช่องมีหน่วยงานสาธารณสุขสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมาที่สำคัญ ๖ แห่ง คือ โรงพยาบาลปากช่อง ๑ แห่ง สถานีอนามัยชั้นหนึ่ง ๑ แห่ง สถานีอนามัยชั้นสอง ๖ แห่ง และ สำนักงานผดุงครรภ์ ๒ แห่ง ในปี ๒๕๒๐ มีบุคลากรทั้งสิ้น ๒๖ คน แบ่งเป็น แพทย์ ๑ คน ทันตอนามัย ๑ คน สาธารณสุขอำเภอ ๑ คน พยาบาล ๓ คน พนักงานอนามัย ๘ คน พนักงานผดุงครรภ์ ๑๐ คน ผู้ช่วยพยาบาล ๑ คน ลูกจ้าง ๑ คน นอกจากนี้ยังมีสำนักงานแพทย์เอกชนอีก ๑ แห่ง ในเขตสุขาภิบาลปากช่อง มีแพทย์ ๑ คน พยาบาล ๑ คน ส่วนโรงพยาบาลปากช่อง ได้ขยายจากขนาด ๑๐ เติง เป็น โรงพยาบาลขนาด ๓๐ เติง

จะเห็นได้ว่า การให้บริการสาธารณสุขของอำเภอปากช่อง ยังขาดแคลนบุคลากรอยู่มาก โรงพยาบาลอำเภอปากช่อง เพิ่งจะสร้างขึ้นใหม่ในปี ๒๕๒๑ ก็ยังขาดแคลนบุคลากรที่จะมาทำงาน สัดส่วนการให้บริการของบุคลากรสาธารณสุขโดยส่วนรวม จึงเป็นอัตราส่วนที่สูงมาก ไม่สามารถให้บริการประชาชนได้ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ คือ มีแพทย์ของรัฐ ๑ คน และแพทย์ที่ดำเนินการอิสระ ๑ คน ต่อประชากร ๑๐๙,๖๕๙ คน ในปี ๒๕๒๐ ทันตแพทย์ ๑ คน ต่อประชากร ๑๐๙,๖๕๙ คน พยาบาล ๑ คน ต่อประชากร ๒๗,๔๑๕ คน ผดุงครรภ์ ๑ คน ต่อประชากร ๑๐,๙๖๖ คน พนักงานอนามัย ๑ คน ต่อประชากร ๑๓,๗๐๗ คน

ตารางที่ ๓.๒๘ แสดงจำนวนบุคลากร/ทองสาธารณสุขอำเภอปากช่อง ปี ๒๕๑๗

บุคลากร	สถานีอนามัยชั้นหนึ่ง	สถานีอนามัยชั้นสอง	สถานผดุงครรภ์
จำนวนแห่ง	๑	๓	-
แพทย์เอก	๑	-	-
แพทย์โท	-	-	-
อนามัยตรี	๑	-	-
พนักงานอนามัยตรี	๑	-	-
พนักงานอนามัยจัตวา	-	๒	-
พยาบาลตรี	๒	-	-
พยาบาลจัตวา	-	-	-
ผดุงครรภ์	๒	๒	-
ผู้ช่วยพยาบาล	๑	-	-
ทันตอนามัย	๑	-	-
อื่น ๆ	๑	-	-

หมายเหตุ: ปัจจุบัน อำเภอปากช่อง มีโรงพยาบาลอำเภอขนาด ๓๐ เตียง

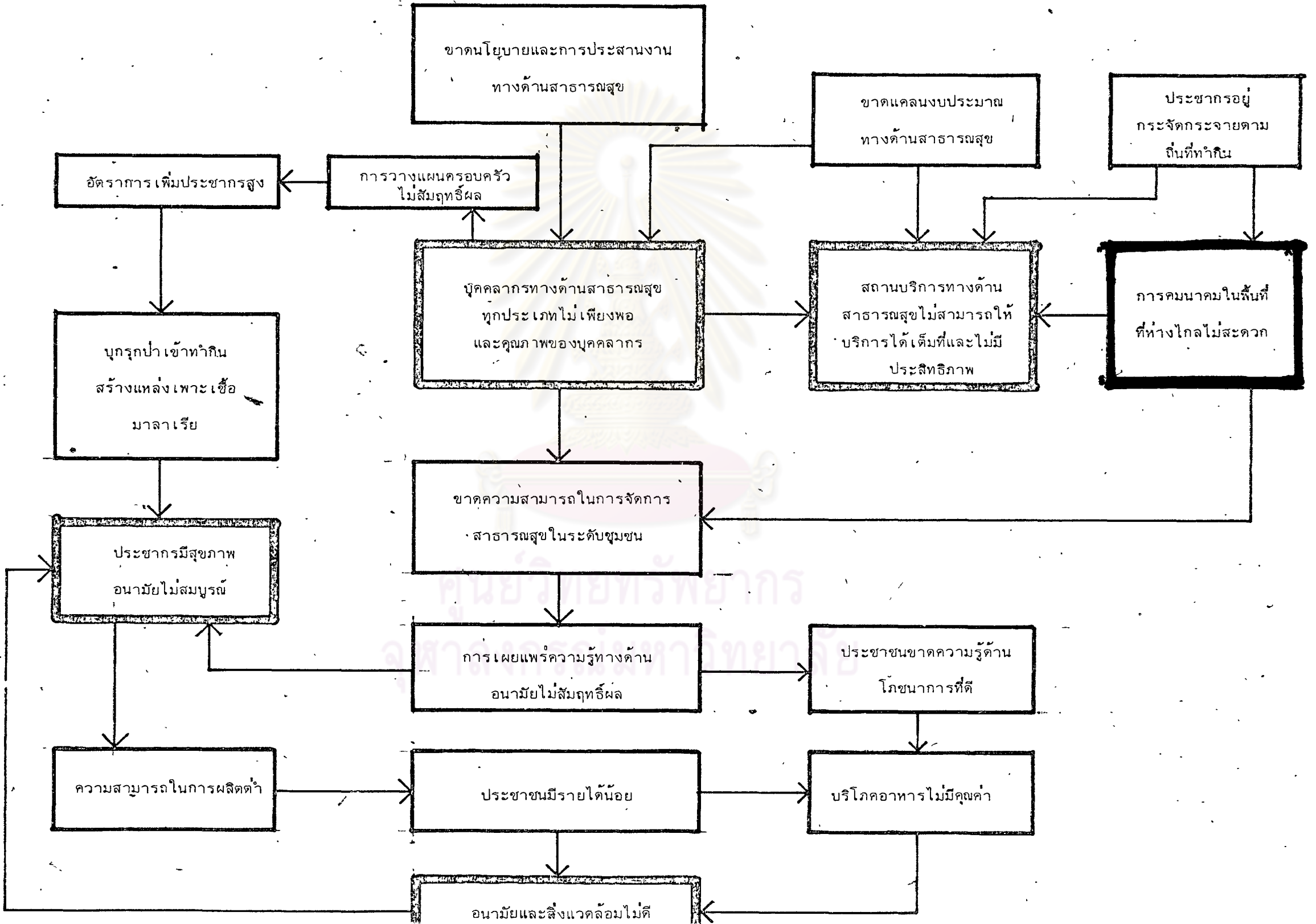
ที่มา: รายงานทางด้านอนามัย จังหวัดนครราชสีมา (เอกสารโรเนียว)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ๓.๕.๒ สภาพปัญหาทางด้านสาธารณสุข

ในปี ๒๕๖๐ อำเภอปากช่องมีประชากรอาศัยอยู่ ๑๐๔,๖๕๔ คน ในพื้นที่ ๑,๗๕๔.๕ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ในเขตชนบทส่วนใหญ่ เป็นที่ทำการเกษตร และอาศัยอยู่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจายทั่วไป และตามแนวเส้นทางหลวงหมายเลข ๒ การคมนาคมภายในอำเภอปากช่อง ในฤดูแล้งไม่ลำบากมากนัก การเดินทางเข้ามายังสุขาภิบาลปากช่อง ในเวลากลางวันค่อนข้างสะดวก ปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่เห็นได้ชัด คือ

๑. การขาดแคลนบุคลากรทางด้านสาธารณสุขทุกประเภท
๒. สถานบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ไม่สามารถให้บริการได้เต็มที่ เนื่องจากขาดงบประมาณ และเวชภัณฑ์
๓. ปัญหาโรคประจำท้องถิ่น คือ โรคขาดอาหาร อันเนื่องมาจากประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่ถูกต้อง ทำให้การบริโภคอาหารเป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง ทำให้ร่างกายอ่อนแอ เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย เป็นภาระแก่ครอบครัว และไม่สามารถประกอบอาชีพได้เต็มที่ อันเป็นปัญหาต่อเนื่อง
๔. ปัญหาเกี่ยวกับโรคมาลาเรีย เนื่องจากแต่เดิมบริเวณอำเภอปากช่องเคยเป็นป่าดงดิบมาก่อน จึงมีเชื้อไข่มาลาเรียชุกชุม ปัจจุบันมีหน่วยมาลาเรียที่ ๗ ปากช่อง ทำหน้าที่ออกฉีด ดี ดี ที บี บีละ ๑ ครั้ง และออกเยี่ยมบ้านเรือนในเขตที่คาดว่ายังมีเชื้อมาลาเรียทุกเดือน เดือนละ ๑ ครั้ง
๕. ขาดการประสานงานทางด้านสาธารณสุข ทำให้การใช้บุคลากรที่มีอยู่เฉพาะประเภท เป็นการสิ้นเปลืองเวลา และงบประมาณ ควรทำการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่หน่วยมาลาเรียที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่แล้ว ให้สามารถให้คำแนะนำทางด้านอนามัยง่าย ๆ หรือรายงานสภาพทางด้านสาธารณสุขอื่น ๆ ได้พร้อมกัน



### ๓.๑๐ การพัฒนาการบริหารและการวางแผน

การพัฒนาการบริหารเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่ง ในกระบวนการพัฒนาทั้งการปกครองระดับชาติ และระดับอื่น ๆ ของประเทศ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาท้องถิ่นขึ้นอยู่กับการทำแผนงาน เท่าที่ผ่านมาในประเทศไทยเป็นการวางแผนงานจากราชการบริหารส่วนกลาง เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ความสำเร็จของขั้นการปฏิบัติงานนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกลไกการบริหารในทุกระดับการปกครอง

การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหาร การบริหารงานบุคคล การวางแผน และการงบประมาณในทุกระดับการปกครอง จึงมีความสำคัญ เนื่องจากการปกครองทุกระดับมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจะพบว่าระบบการบริหารราชการไทย ส่วนกลางมักจะเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการให้กับ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เป็นผู้ปฏิบัติตามเสมอ การวิเคราะห์ถึงสายงานการบริหารท้องถิ่นของอำเภอปากช่องจึงมีความจำเป็นจะต้องพิจารณา ระบบการบริหารทุกระดับตั้งแต่ระดับประเทศลงมา เพื่อที่จะได้เห็นภาพระบบการบริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะแบ่งการพิจารณาออกเป็นดังนี้

#### ๓.๑๐.๑ โครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่

โครงสร้างการบริหารของราชการไทยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ

ก. ราชการบริหารส่วนกลาง เป็นส่วนที่มีอำนาจมาก เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบาย และแผนงานของชาติ รวมทั้งควบคุมการบริหารทุกระดับของประเทศ โดยแบ่งการบริหารออกดังนี้คือ

๑. สำนักนายกรัฐมนตรี
๒. กระทรวง ๑๑ กระทรวง
๓. ทบวง ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง ๑ ทบวง



๔. กรม หรือหน่วยงานอิสระที่มีฐานะเทียบเท่า กรม ๕ หน่วยงาน  
นอกจากนั้นยังมีรัฐวิสาหกิจ และ เขตภาคซึ่งสังกัดราชการบริหาร  
ส่วนกลางด้วย

ข. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ซึ่งถือได้ว่าทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทน หรือ  
ปฏิบัติราชการในนามของราชการส่วนกลาง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น

๑. จังหวัด
๒. อำเภอ หรือ กิ่งอำเภอ
๓. ตำบล
๔. หมู่บ้าน

ค. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ตามหลักการ การบริหารแบบกระจาย  
อำนาจ มีอิสระในการวินิจฉัยสั่งการ มีงบประมาณและการบริหารงานบุคคลของตนเอง ซึ่ง  
ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมี ๓ รูปแบบ คือ

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
๒. เทศบาล
๓. สุขาภิบาล

นอกจากนี้ยังมีการบริหารรูปพิเศษ ซึ่งถือว่าเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือ  
กิ่งท้องถิ่น คือ

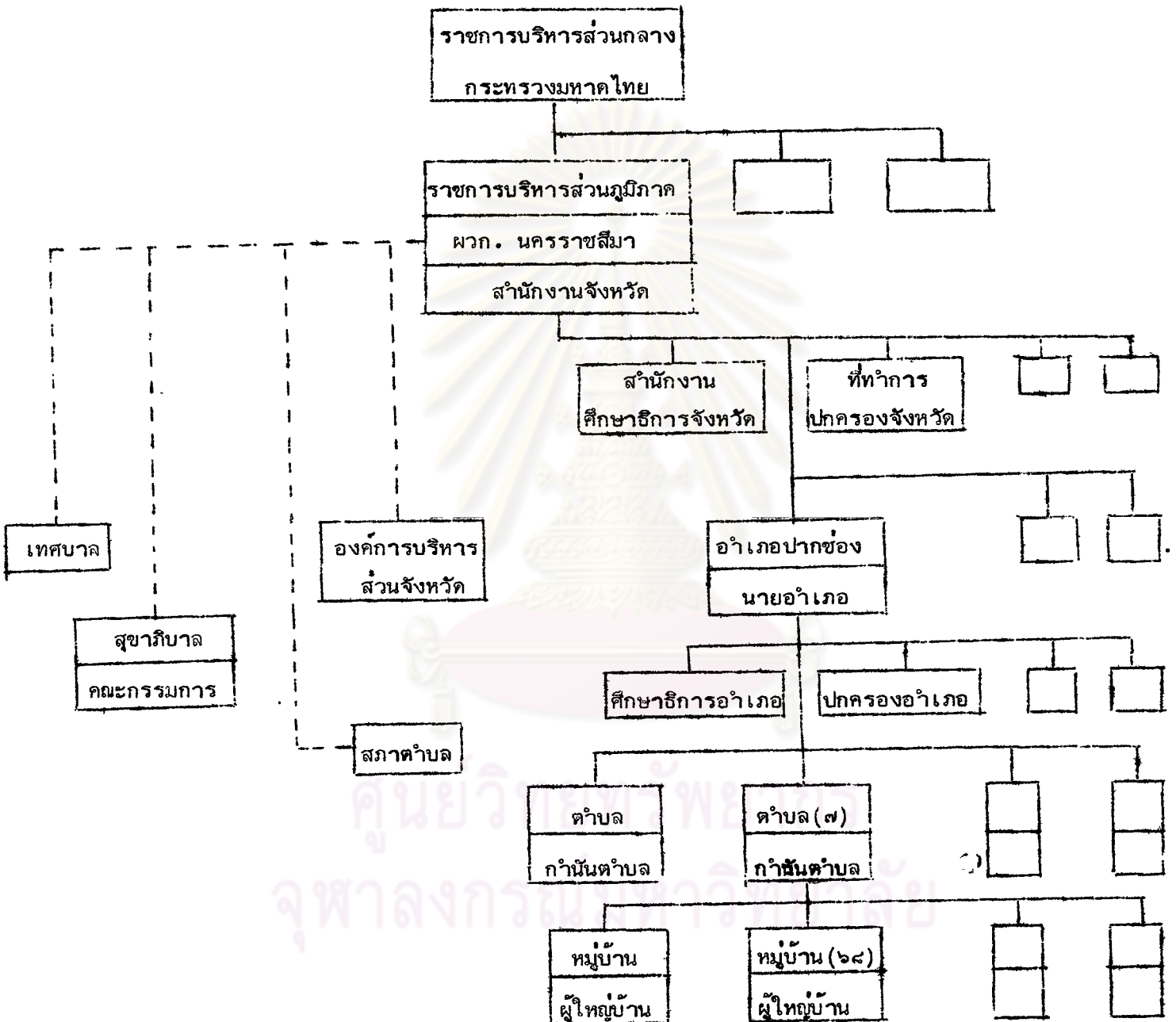
๑. กรุงเทพมหานคร
๒. เมืองพัทยา
๓. สภาตำบล

จากโครงสร้างการบริหาร และอำนาจหน้าที่ จะเห็นว่าในอำเภอปากช่อง มี การบริหารตามแบบราชการบริหารส่วนภูมิภาคในฐานะที่เป็นอำเภอ และสภาตำบล ส่วนราชการ บริหารส่วนท้องถิ่น ก็มี สุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดง รวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ ในเขต อำเภอปากช่อง ยังมีหน่วยงานของกระทรวง ทบวง กรม ของส่วนกลาง ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การ ควบคุม บังคับบัญชาของนายอำเภอเข้าไปดำเนินการอยู่ถึง ๓๕ หน่วยงาน (ภาคผนวก ข.๔)



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๒๕ แสดงโครงสร้างการบริหารอำเภอปากช่อง

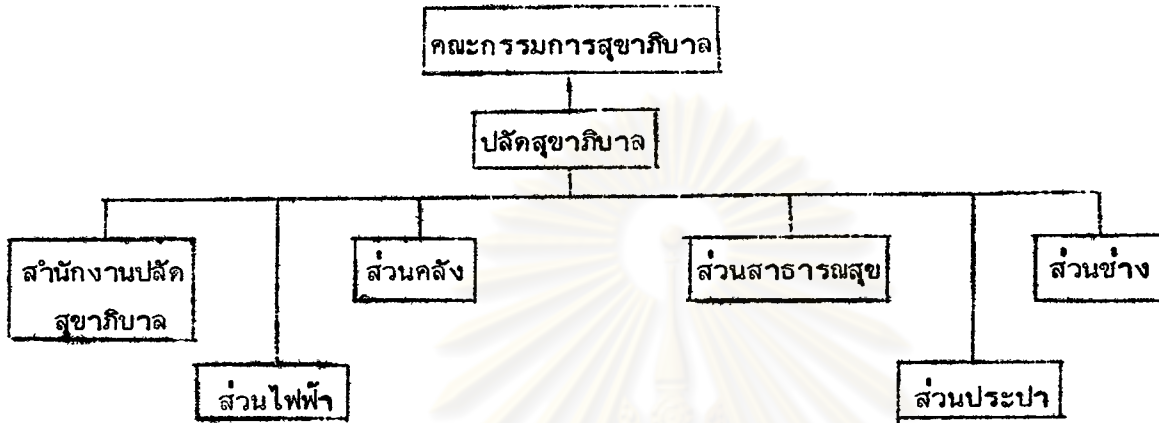


หมายเหตุ : \_\_\_\_\_ การควบคุมบังคับบัญชาโดยตรง

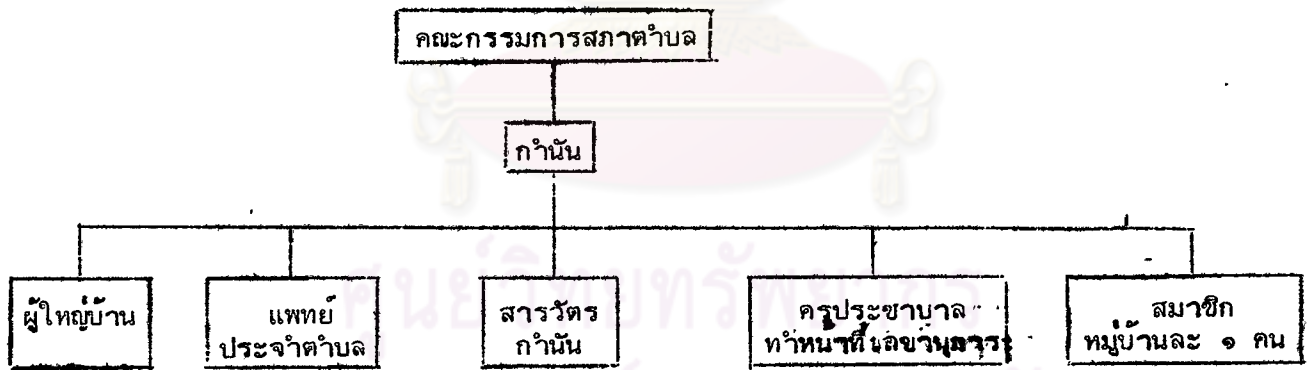
\_\_\_\_\_ การแนะนำและให้ความช่วยเหลือทางด้งานวิชาการแก่ท้องถิ่น

จำนวนตัวเลขในวงเล็บแสดงถึงจำนวนหน่วย

แผนภูมิที่ ๓๐ ฝั่งการจัดองค์การสหภาพบาล



แผนภูมิที่ ๓๑ ฝั่งการจัดองค์การสภาตำบล



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ในระดับอำเภอ ซึ่งก็เช่นเดียวกับอำเภออื่น ๆ ในประเทศไทย คือในปี ๒๕๒๐ อำเภอปากช่องได้แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ ตำบล ๖๕ หมู่บ้าน เนื้อที่ประมาณ ๑,๗๔๔.๕ ตารางกิโลเมตร ประชากร ๑๐๔,๖๕๔ คน มีสุขาภิบาล ๒ แห่ง คือ สุขาภิบาลปากช่อง เนื้อที่ ๑๔ ตารางกิโลเมตร ประชากร ๔๑,๑๔๔ คน และสุขาภิบาลกลางดง เนื้อที่ ๔ ตารางกิโลเมตร ประชากร ๗,๐๕๖ คน (ตารางที่ ๓.๑๓)

สุขาภิบาลทำหน้าที่ทั้งในด้านนิติบัญญัติและการบริหาร<sup>๑</sup> เช่นเดียวกับคณะกรรมการสภาตำบล<sup>๒</sup> ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการควบคุม และรับผิดชอบในการบริหารกิจการของสภาตำบล โดยมีประธานกรรมการตำบลเป็นหัวหน้า นอกจากนี้แล้ว อำเภอปากช่องยังเป็นส่วนอำเภอ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วย (แผนภูมิที่ ๒๔)

อนึ่ง ในเขตอำเภอปากช่อง มีหน่วยราชการส่วนกลางที่รับผิดชอบดำเนินการ หรือที่ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่หน่วยงานของอำเภออีกประมาณ ๓๔ หน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ขึ้นตรง กระทรวง ทบวง กรม ในส่วนกลาง ไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของนายอำเภอ (ภาคผนวก ข. ๔)

---

<sup>๑</sup> ประหยัด หงษ์ทองคำ, การปกครองท้องถิ่นไทย (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๐) หน้า ๑๑๒-๑๑๗.

<sup>๒</sup> เรื่องเดิม, หน้า ๖๔-๖๖.



### ๓.๑๐.๒ สภาพปัญหาของการพัฒนาการบริหาร

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือแม้แต่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่สุดและอยู่ในเขตที่เจริญที่สุด ต่างก็ประสบอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงานหลายด้าน จนทำให้การปกครองท้องถิ่นของบางรูป ไม่อาจจะให้บริการแก่ประชาชนให้เกิดผลดีได้ จึงเป็นสาเหตุที่ประชาชนไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของการปกครองท้องถิ่น ในที่สุดก็ไม่สนใจปล่อยให้คนเพียงไม่กี่คนรับผิดชอบงานบริหารส่วนท้องถิ่น บริหารงานตามอำเภอใจ และถ้าหากผู้บริหารท้องถิ่นบางราย แสวงหาผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าที่จะรับผิดชอบต่องานของท้องถิ่น ก็ยิ่งจะเป็นการทำลายผลประโยชน์ของประชาชน และอุดมการณ์ของการปกครองของตนเองในท้องถิ่นให้สูญสิ้นไป

ในการบริหารราชการในอำเภอปากช่อง ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน จากการศึกษาสภาพข้อเท็จจริง และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง พอจะสรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการบริหารอำเภอปากช่อง ได้ดังนี้

๑. ส่วนกลางมีนโยบายไม่แน่ชัด ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยลำบาก เช่น กรณีที่มีการบุกรุกทำลายป่าไม้ การดำเนินการจับกุมและลงโทษผู้กระทำผิด ไม่สามารถกระทำได้ เพราะเจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอขาดยานพาหนะ และผู้ร่วมมือ และบางครั้งก็ให้มีการผ่อนปรนกับผู้กระทำผิด

๒. มีหน่วยราชการส่วนกลางหลายหน่วย ซึ่งมีที่ทำการอยู่ในพื้นที่อำเภอปากช่อง แต่ไม่ได้อยู่ในความควบคุม บังคับบัญชาของนายอำเภอ ทำให้ขาดการประสานงานในการวางแผนพัฒนาอำเภอ

๓. นายอำเภอ มีหน้าที่กำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่รับผิดชอบ มีงานที่จะต้องปฏิบัติมาก แต่มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือในการปฏิบัติงานน้อย ทำให้การดำเนินงานล่าช้า

๔. ขาดงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากในเขตสุขาภิบาลที่มีรายได้ของตนเองแล้ว นอกจากนั้นต้องอาศัยงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมีรายได้จำกัด จึงไม่สามารถวางแผนพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ได้

### ๓.๑๐.๓ การบริหารงานบุคคล

ในการดำเนินงาน เพื่อที่จะประสบความสำเร็จ บรรลุถึง เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะเป็นกลไกที่สำคัญ ถ้าหากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพ และสามารถสูง ก็สามารถบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายได้ดี ดังนั้น การที่จะได้เจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการปฏิบัติงาน จึงขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคล เริ่มตั้งแต่การรับบุคคลเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทั้งก่อนเข้าทำงาน และหลังจากปฏิบัติงานไปแล้ว ตลอดจนไปจนถึงระบบการให้บำเหน็จความชอบ การเลื่อนชั้น และการลงโทษอย่างเหมาะสม ยุติธรรม นอกจากนั้นยังได้มีหลักกำหนดถึงการให้สวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งที่ยังอยู่ในตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ไปแล้ว เช่น การให้สวัสดิการด้านที่พักอาศัย ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร และบำเหน็จ บำนาญ

จึงเห็นได้ว่าการบริหารงานบุคคลมีความสำคัญต่อหน่วยงานมาก หน่วยงานที่มีการบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานนั้น บรรลุเป้าหมายได้โดยง่าย ดังที่กล่าวมาแล้ว

ในการปกครองท้องถิ่นก็เช่นเดียวกัน แต่ละองค์กรต่างก็จัดให้มีการบริหารงานบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว แต่ก็มีข้อน่าสังเกตุบางประการว่า คณะกรรมการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ขององค์การปกครองท้องถิ่นทุกรุ่นมักจะถูกประกอบด้วยข้าราชการชั้นสูง

ของกระทรวงมหาดไทย ทำให้เกิดปัญหาว่า ราชการบริหารส่วนกลาง เข้าไปแทรกแซงกิจการขององค์การปกครองท้องถิ่นมากเกินไป จนทำให้การปกครองท้องถิ่นขาดความอิสระ จนเกือบจะมีสภาพเป็นการปกครองส่วนภูมิภาคอยู่แล้ว น่าที่จะได้มีการพิจารณากำหนดตัวบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารงานบุคคลขององค์การปกครองท้องถิ่น เสียใหม่

#### ๓.๑๐.๔ สภาพปัญหาด้านการบริหารบุคคล

ในฐานะที่อำเภอปากช่องก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารราชการไทย จึงประสบปัญหาการบริหารบุคคลคล้ายคลึงกัน ซึ่งปัญหาในด้านการบริหารบุคคลของอำเภอปากช่องพอที่จะสรุปได้ดังนี้คือ

๑. เนื่องจากการรวมอำนาจการบริหารงานบุคคล ไว้ส่วนกลางของระบบราชการไทย ฉะนั้นคณะกรรมการข้าราชการของจังหวัด และของท้องถิ่น จึงมีอำนาจจำกัดเกี่ยวกับการ บรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน และ การพิจารณาผลงานในกรณีที่ทำผิด
๒. เนื่องจากมีปัจจัยจำกัด ส่วนท้องถิ่นจึงไม่สามารถบรรจุ หรือ จ้างเจ้าหน้าที่ตามที่ต้องการได้
๓. การฝึกรอบรม เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นมีน้อยมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ด้วยประสิทธิภาพในการทำงาน

#### ๓.๑๐.๕ การวางแผนและการงบประมาณ

ในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ และดำเนินไปตามแผนพัฒนาที่ได้วางไว้ กลไกที่สำคัญในการที่จะให้ดำเนินไปตามแผน นอกจากบุคลากร แล้ว งบประมาณยังมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของแผนอีกด้วย และการที่ประชากรในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการวางแผนย่อมจะทำให้แผนนั้นบรรลุถึงเป้าหมายได้เร็วยิ่งขึ้น สำหรับประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผน จะเห็นไม่ได้ชัดเจนนักในการปกครองระดับ

ประเทศ แต่ในการปกครองระดับตำบล หรือหมู่บ้านจะเห็นได้ชัดเจนกว่า ดังนั้น ถ้าหากต้องการให้การวางแผนในระดับอำเภอบรรลุเป้าหมายแล้ว ควรจะได้มีการพิจารณาถึงส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชนควบคู่ไปด้วย ซึ่งในที่นี้ จะแยกพิจารณาเรื่องการวางแผน และการมีส่วนร่วมกับการงบประมาณ และรายได้ ของอำเภอปากช่อง เป็น ๒ ส่วน

### ๓.๑๐.๖ กระบวนการวางแผน และการมีส่วนร่วม

#### ก. กระบวนการวางแผน

การวางแผนค่อนข้างเป็นแนวความคิดใหม่ในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หน่วยงานนี้ตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๐๒ ตามคำแนะนำของคณะผู้เชี่ยวชาญธนาคารโลก ในปี ๒๕๑๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เริ่มโครงการวางแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาภูมิภาคของประเทศไทย เรียกว่า โครงการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่กระบวนการวางแผนไม่ได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสม เป็นเพียงการอธิบายถึงโครงการที่คัดเลือกแล้วของพื้นที่ต่าง ๆ จึงไม่สามารถสนองความต้องการของภาคได้อย่างเต็มที่ แผนพัฒนาภาคต่าง ๆ ได้รับความสนใจ และนำมาผนวกเข้ากับแผนของชาติ ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๑๙)<sup>๑</sup> เป็นต้นมา

การวางแผนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นการวางแผนในรูปแบบเศรษฐกิจมหภาค (macro-economic model) ในช่วงระยะเวลา ๕ ปี

---

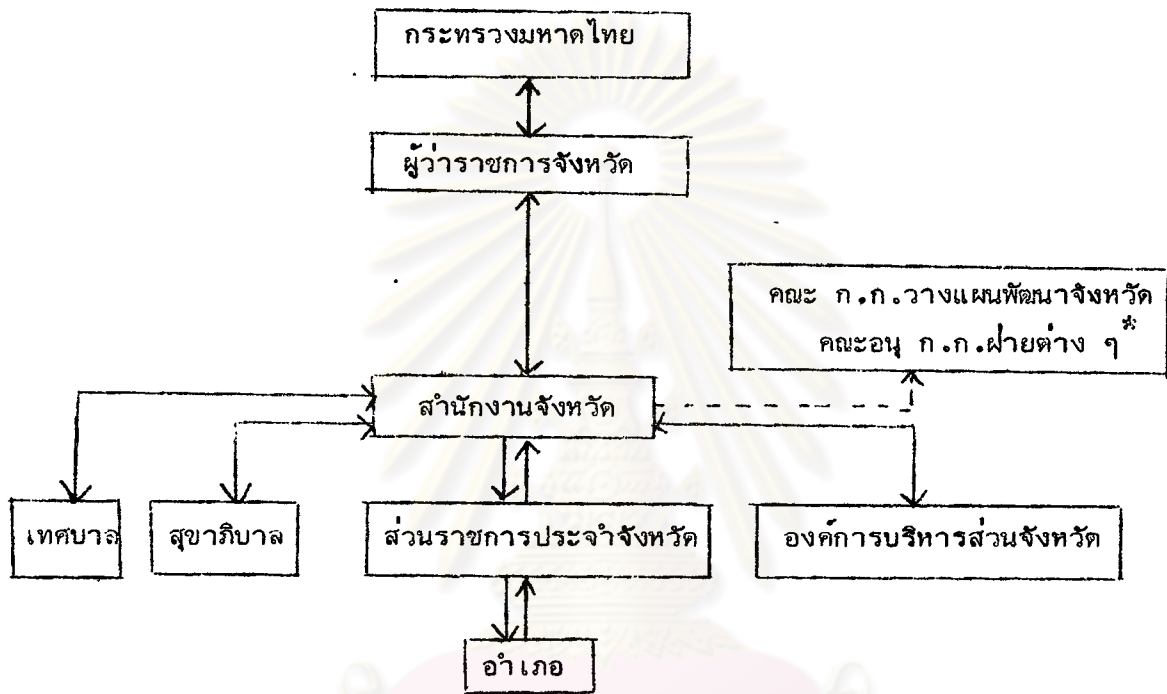
<sup>๑</sup>สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบ จังหวัดนครราชสีมา (ฉบับแปล-สรุป) หน้า ๒๐๔.

ถือเป็นนโยบายระดับชาติ ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนประจำปี ของกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ส่วนที่สำคัญที่สุดของแผนประจำปี ก็คือ การงบประมาณ ซึ่งสำนักงบประมาณจะมีบทบาท สำคัญในแผนงานประจำปี เพราะเป็นผู้จัดสรรงบประมาณให้ ถ้าหากไม่มีงบประมาณแผนงานก็ไม่สามารถดำเนินการได้ และแผนประจำปีจะพิจารณาอนุมัติโครงการตามที่กำหนดไว้ในแผน ๕ ปี

การวางแผนพัฒนาในระดับอำเภอ เช่นที่อำเภอปากช่อง ยังไม่ได้จัดทำมาก่อน นอกจากการดำเนินงานภายใต้งบประมาณที่ท้องถิ่นมีอยู่จำกัด การที่จะวางแผนพัฒนาโครงการใน ระยะยาว จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการวางแผน และงบประมาณ จากส่วนกลาง การวางแผนพัฒนาอำเภอปากช่อง เท่าที่ได้ดำเนินการมาถือเป็นส่วนอำเภอ ของ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้จัดทำแผน ๕ ปี ของจังหวัดตามที่กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้สั่งการให้ จัดทำ จังหวัดได้มอบหมายให้สำนักงานจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการ โดยสำนักงานจังหวัดได้ส่งการ ไปยังแผนกการต่าง ๆ อำเภอและราชการบริหารส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและสุขาภิบาล รวมทั้งหน่วยราชการของส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในจังหวัด หน่วยงานต่าง ๆ ก็ จะร่างแผนงาน ๕ ปี ของแต่ละหน่วยงานไปยังสำนักงานจังหวัด เมื่อสำนักงานจังหวัดรับร่าง แผนงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะรวบรวมส่งแผนงานไปยังคณะกรรมการสาขาต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องพิจารณา เพื่อนำมาร่างเป็นแผนพัฒนาจังหวัด แล้วส่งให้คณะกรรมการวางแผนพัฒนา จังหวัดพิจารณา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ประกอบด้วยผู้แทนจากราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิสมาชิกต่าง ๆ เมื่อคณะกรรมการวางแผนพัฒนา จังหวัด เห็นชอบ และอนุมัติก็จะส่งแผนพัฒนาจังหวัดให้คณะกรรมการกลางวางแผนพัฒนาจังหวัด ที่ส่วนกลางพิจารณาอนุมัติ และจัดสรรงบประมาณให้



แผนภูมิที่ ๓๒ แสดงกระบวนการวางแผนจังหวัดนครราชสีมา



\* คณะอนุกรรมการ ๗ คณะ ได้แก่: คณะอนุกรรมการเกี่ยวกับประชากร และการบริหาร เกษตรและการชลประทาน อุตสาหกรรมและการพาณิชย์ โครงสร้างพื้นฐาน สวัสดิการทางสังคม การสำรวจความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล และสุขาภิบาล และการสำรวจความต้องการของประชาชนในชนบท

จากแผนภูมิที่ ๓๒ แสดงกระบวนการวางแผน จังหวัดนครราชสีมา และวิธีการพิจารณาอนุมัติแผนพัฒนา อำเภอบางช่องยังขาดขั้นตอนในการวางแผนพัฒนาที่เป็นของตนเอง เพราะตามสภาพความเป็นจริง เป็นการวางแผนงานที่คาดว่าจะดำเนินการแล้วรวบรวมส่งสำนักงานจังหวัดเท่านั้น รวมทั้งต้องอาศัยงบประมาณที่จะสนับสนุนแผนงานจากส่วนกลาง และจังหวัดอีกด้วย เพราะลำพังงบประมาณจากรายได้ของสุขาภิบาลไม่เพียงพอที่จะดำเนินงานพัฒนาในโครงการใหญ่ ๆ ได้

อำเภอบางช่อง จึงมีปัญหาในการวางแผนที่พอจะสรุปได้ คือ

๑. ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการวางแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น
  ๒. ไม่มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการขั้นสุดท้ายในการอนุมัติแผน
  ๓. ขาดงบประมาณ
  ๔. ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติตามแผน เพราะจำเป็นต้องปฏิบัติตามแผน เพราะจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากการบังคับบัญชาของท้องถิ่น
- ข. การมีส่วนร่วมของประชาชน

เนื่องจากบทบาทและหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลางที่มีต่อการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนของประชาชนในท้องถิ่น มีลักษณะเป็นทางอ้อม เพราะการวินิจฉัยที่สำคัญ เกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนาแผนระยะ ๕ ปี หรือแผนประจำปีนั้น จะต้องได้รับการอภิปรายซักถามจากรัฐสภา และได้รับการสนับสนุนจากคณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการหลายฝ่าย ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนทางการเมือง ประชาชนผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ แม้แต่การ

วางแผนของกระทรวงต่าง ๆ ก็พยายามที่จะนำข้อมูล และข้อเสนอแนะของหน่วยงานภูมิภาค ซึ่งปฏิบัติโครงการพัฒนาต่าง ๆ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริงของชนบท แต่ประชาชนโดยทั่วไปไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการวางแผน<sup>๑</sup>

ในอำเภอปากช่องก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้ข้อเสนอแนะสำหรับแผน ๕ ปีของอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับผู้แทนของชาวบ้านในชุมชน และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารส่วนท้องถิ่น คือ สุขาภิบาล และสภาตำบล จะได้ถูกเสนอไปยังสำนักงานจังหวัดก็ตาม จะเห็นได้ว่า ประชาชนก็ยังไม่มีส่วนร่วมโดยตรงกับการวางแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ต่างกับการดำเนินการบางโครงการของสุขาภิบาล และสภาตำบล ที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในส่วนนี้ บางครั้งประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ เช่น บริจาคเงิน สิ่งของ หรืออุทิศแรงงานให้ นั่นคือการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง เฉพาะการดำเนินโครงการตามความต้องการของประชาชน เท่านั้น

#### ๓.๑๐.๗ กระบวนการงบประมาณ

งบประมาณเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้แผนพัฒนาได้ดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว วิธีการพิจารณางบประมาณของประเทศไทย มีอยู่ ๒ ระบบ คือ ระบบการงบประมาณส่วนกลาง และระบบการงบประมาณส่วนท้องถิ่น อำเภอปากช่องซึ่งมีการปกครองในส่วนที่เป็นอำเภอ มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้พิจารณาจัดสรรงบประมาณให้ตามแผนงานที่เสนอ เป็นรายปี และในส่วนสุขาภิบาล ซึ่งมีคณะกรรมการสุขาภิบาล ทำหน้าที่ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร เป็นผู้จัดหางบประมาณ โดยที่ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และปลัดสุขาภิบาล เป็นผู้เตรียมร่างงบประมาณประจำปี โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ

<sup>๑</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๘.

แล้วเสนอร่างงบประมาณให้ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณา ถ้าได้รับความเห็นชอบและอนุมัติ ก็ จะ เสนอ  
ต่อไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนาม ประกาศใช้เป็นงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด  
และสุขาภิบาล แล้วแต่กรณี

ตารางที่ ๓.๑๔ แสดงงบประมาณรายจ่ายเปรียบเทียบ ปีงบประมาณ ๒๕๑๔

จังหวัดนครราชสีมา อำเภอปากช่อง สุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดง

หน่วย: บาท

รายการ	จังหวัดนครราชสีมา <sup>๑</sup>	อำเภอปากช่อง <sup>๒</sup>	สุขาภิบาลปากช่อง <sup>๓</sup>	สุขาภิบาลกลางดง <sup>๔</sup>
เงิน เดือน	๔๕๑,๐๐๐,๐๐๐	๒๒,๓๒๐	-	-
ค่าจ้างประจำ	๖๘,๐๐๐,๐๐๐	-	๒๕๖,๕๕๐.๐๐	-
ค่าจ้างชั่วคราว	๓๑,๐๐๐,๐๐๐	-	๙๖,๓๐๐.๐๐	๔๓,๙๕๐.๐๐
ค่าตอบแทน	๒๗,๐๐๐,๐๐๐	๖,๐๐๐	๑๔๙,๑๕๒.๙๑	๓๒,๑๘๒.๙๐
ค่าใช้จ่าย	๙๕,๐๐๐,๐๐๐	๓๖๘,๓๐๔	๓๓๔,๙๕๗.๖๖	๑๒๔,๑๐๒.๒๖
วัสดุครุภัณฑ์	๖๘,๐๐๐,๐๐๐	-	๑๙๕,๗๖๒.๗๙	๕๓,๐๗๓.๓๘
เครื่องใช้สำนักงาน	๓,๐๐๐,๐๐๐	-	-	-
การก่อสร้างอาคาร	๑๗๖,๐๐๐,๐๐๐	๑๗๖,๑๐๐	๑,๐๘๒,๐๙๕.๐๐	๑๐๘,๖๕๖.๐๐
เงินอุดหนุน	๑๔๒,๐๐๐,๐๐๐	-	๑๐,๐๐๐.๐๐	๑,๐๐๐.๐๐
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๑๓,๐๐๐,๐๐๐	-	-	-
อื่น ๆ	๗๙,๐๐๐,๐๐๐	-	-	-
ค่าชำระหนี้เงินกู้/ คอกเบี้ย	-	-	๑๘๕,๘๑๖.๔๓	-
รายจ่ายตามข้อผูกพัน	-	-	-	-
เงินสำรองจ่าย	-	-	๔๔,๒๑๑.๘๐	๓,๐๐๐.๐๐
รวม	๑,๑๔๖,๐๐๐,๐๐๐	๕๗๒,๗๒๔	๒,๓๕๕,๘๓๖.๕๙	๓๖๕,๙๕๔.๕๔
คิดเป็นร้อยละ	๑๐๐	๓,๒๙๔,๕๑๕.๑๓	= ๐.๒๙	

## ตารางที่ ๓.๑๙

- ที่มา: ๑. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสมบูรณแบบ จังหวัดนครราชสีมา (ฉบับแปล-สรุป) ตาราง ๘.๒, หน้า ๒๑๑.
๒. ข้อบังคับงบประมาณองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ ๒๕๑๙
๓. ข้อบังคับงบประมาณรายจ่าย สุขาภิบาลปากช่อง ปี ๒๕๒๑
๔. ข้อบังคับงบประมาณรายจ่าย สุขาภิบาลกลางดง ปี ๒๕๒๑

## ตารางที่ ๓.๒๐ แสดงรายรับองค์การบริหารฯ อำเภอปากช่อง

สุขาภิบาลปากช่อง สุขาภิบาลกลางดง พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๐

หน่วย: บาท

พ.ศ.	รวมทั้งอำเภอ	องค์การบริหารฯ	สุขาภิบาลปากช่อง	สุขาภิบาลกลางดง	อัตราเพิ่มส่วนร้อย %
๒๕๑๘ <sup>๑</sup>	๕,๒๑๖,๕๙๔.๕๘	๒,๓๔๗,๖๕๗.๐๐	๒,๕๖๙,๕๔๔.๕๘	๒๘๙,๔๙๓.๑๐	๒.๑๐
๒๕๑๙ <sup>๑</sup>	๕,๓๒๘,๖๖๐.๕๒	๑,๘๔๔,๕๘๕.๐๐	๓,๐๘๑,๕๗๕.๕๒	๓๙๒,๕๙๕.๖๐	๑๙.๒๗
๒๕๒๐ <sup>๒</sup>	๖,๓๕๕,๗๑๑.๕๗	๑,๙๒๘,๕๕๓.๐๐	๓,๗๔๙,๕๑๙.๕๗	๖๗๗,๖๔๑.๐๐	

- หมายเหตุ: ๑. ตัวเลขรับจริงจากข้อบังคับงบประมาณ อำเภอปากช่อง, สุขาภิบาลปากช่อง, สุขาภิบาลกลางดง
๒. ตัวเลขประมาณการรายรับจากข้อบังคับงบประมาณ อำเภอปากช่อง, สุขาภิบาลปากช่อง, และสุขาภิบาลกลางดง



ตารางที่ ๓.๒๑ แสดงรายจ่ายองค์การบริหารฯ อำเภอปากช่อง สุขาภิบาลปากช่อง  
สุขาภิบาลกลางดง พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๐

หน่วย:บาท					
พ.ศ.	รวมทั้งอำเภอ	องค์การบริหารฯ	สุขาภิบาลปากช่อง	สุขาภิบาลกลางดง	อัตราเพิ่ม ส่วนร้อย (%)
๒๕๑๘	๓,๒๒๕,๙๗๗.๒๘	๔๗๐,๕๕๖.๐๐	๒,๕๐๔,๓๕๒.๓๔	๒๕๑,๐๗๘.๙๔	๒.๑๒
๒๕๑๙	๓,๒๙๔,๕๑๕.๑๓	๕๓๒,๗๒๔.๐๐	๒,๓๕๕,๘๓๖.๕๙	๓๖๕,๙๕๔.๕๔	๔๔.๘๙
๒๕๒๐	๔,๗๗๓,๓๕๔.๘๓	๕๘๘,๙๐๔.๐๐	๓,๕๑๙,๑๒๖.๘๓	๖๖๕,๓๒๔.๐๐	

ตารางที่ ๓.๒๒ เปรียบเทียบรายรับ-รายจ่าย อำเภอปากช่อง พ.ศ.๒๕๑๘-๒๕๒๐

หน่วย:บาท				
พ.ศ.	รายรับ	รายจ่าย	ส่วนแตกต่าง	อัตราส่วนร้อยละ
๒๕๑๘	๕,๒๑๖,๕๙๔.๕๘	๓,๒๒๕,๙๗๗.๒๘	๑,๙๙๐,๖๑๗.๓๐	๖๑.๗๑
๒๕๑๙	๕,๓๒๘,๖๖๐.๕๒	๓,๒๙๔,๕๑๕.๑๓	๒,๐๓๔,๑๔๕.๓๙	๖๑.๗๔
๒๕๒๐	๖,๓๕๕,๗๑๑.๔๗	๔,๗๗๓,๓๕๔.๘๓	๑,๕๘๒,๓๕๖.๖๔	๓๒.๗๓

จากตารางที่ ๓.๒๒ แสดงงบประมาณรายจ่ายเปรียบเทียบ ปีงบประมาณ ๒๕๑๘ ของจังหวัดนครราชสีมา กับอำเภอปากช่อง จะเห็นว่า รายจ่ายของอำเภอปากช่องซึ่งรวมส่วน องค์การบริหารจังหวัด ส่วนอำเภอ สุขาภิบาลปากช่อง และสุขาภิบาลกลางดงแล้ว คิดเป็นเพียง ร้อยละ ๐.๒๙ ของรายจ่ายทั้งจังหวัดนครราชสีมา แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการใช้จ่าย ของส่วนราชการอย่างมาก ในขณะเดียวกันเมื่อมาพิจารณาถึง รายรับ-รายจ่ายของอำเภอปาก ช่องเอง ในตารางที่ ๓.๒๒ ก็ จะเห็นว่า เป็นการใช้จ่ายอย่างประหยัด คือ มีรายรับสูงกว่า รายจ่ายถึงร้อยละ ๖๑.๗ ในปี ๒๕๑๘ และ ๒๕๑๙ ในปี ๒๕๒๐ มีแนวโน้มว่าจะทำการใช้จ่าย

เพิ่มขึ้น คือ จะเหลือเป็นยอดรายรับมากกว่ารายจ่ายประมาณร้อยละ ๓๒.๓

จากการศึกษาพบว่า รายจ่ายของท้องถิ่นจะเป็นไปในลักษณะดำเนินการตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย คือ ด้านการบริหารทั่วไป งานสาธารณสุข และสาธารณสุขภิเษกเป็นสำคัญ ในส่วนของรายได้ สุขาภิบาลจะมีรายได้ของตนเอง จากภาษีอากรที่สุขาภิบาลจัดเก็บ เป็นส่วนสำคัญ ส่วนเงินอุดหนุนจากส่วนกลาง ส่วนใหญ่จะเพื่อการสาธารณสุขภิเษก สาธารณูปการ ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน คาดการณ์ไม่ได้ และในงานบริหารส่วนอำเภอจะได้รับงบประมาณจัดสรรจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในขณะที่รายได้ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนอำเภอเก็บได้ จะต้องนำส่งจังหวัดก่อน แล้วจึงนำมาจัดสรรเป็นงบประมาณรายจ่ายรายปีให้ในภายหลัง

จึงเห็นได้ว่าการจัดสรรงบประมาณในระดับท้องถิ่นทั้งสุขาภิบาล และส่วนอำเภอ ส่วนใหญ่ไม่ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งรูปแบบและรายละเอียดการจัดทำงบประมาณ ขาดการวางแผนระยะยาว และขาดความคล่องตัวในการบริหารการคลัง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น จึงควรมีการปรับปรุงระเบียบการบริหารการคลังให้มีความคล่องตัว รัดกุม และเหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดสรรงบประมาณแบบมีรายรับมากกว่ารายจ่าย ทำให้การใช้จ่ายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นไปอย่างอนุรักษ์นิยม จึงควรมีนโยบายที่จะปรับปรุงการจัดทำงบประมาณ รายละเอียดต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาวไปพร้อม ๆ กันด้วย

#### ๓.๑๐.๔ สภาพปัญหาการคลัง และการงบประมาณท้องถิ่น

๑. รายจ่ายของท้องถิ่นทั้งส่วนอำเภอ และสุขาภิบาลต้อง เป็นไปตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะเห็นว่า การใช้จ่ายส่วนใหญ่ ยังเป็นการใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจการบริหารงานทั่วไป มากกว่าการพัฒนา

๒. การบริหารการคลังของท้องถิ่นในระยะที่ผ่านมาไม่คล่องตัว ทำให้ท้องถิ่นไม่สามารถขยายงานพัฒนาใน เขตรับผิดชอบได้เท่าที่ควร

๓. ท้องถิ่นมีปัจจัยในการบริหารจำกัด
๔. ประสิทธิภาพที่ให้ท้องถิ่นจัด เก็บมีน้อย
๕. ขาดประสิทธิภาพในการจัด เก็บภาษี
๖. อัตราภาษีต่ำ และมีการหลีกเลี่ยงภาษี
๗. ระบบงบประมาณ และข้อบังคับปัจจุบัน ไม่ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีความคิด

ริเริ่ม



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

